

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra Německých a rakouských studií

**Veřejnoprávní média v Polsku a České republice
v období 2014-2018**

Diplomová práce

Autor práce: Bc. Eva Spišáková

Studijní program: Německá a středoevropská studia

Vedoucí práce: PhDr. Mgr. Alena Zelená, Ph.D.

Rok obhajoby: 2018

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 10. 5. 2018

Eva Spišáková

Bibliografický záznam

SPIŠÁKOVÁ, Eva. *Veřejnoprávní média v Polsku a České republice v období 2014-2018*. Praha, 2018. 101 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra německých a rakouských studií. Vedoucí diplomové práce PhDr. Mgr. Alena Zelená, Ph.D.

Rozsah práce: 143 367 znaků

Anotace

Diplomová práce se zabývá komparací polského a českého systému veřejnoprávní televize s ohledem na novelu mediálního zákona z dílny polské vládní strany Právo a spravedlnost z let 2015 a 2016 a tím, jak se tato novela projevila na současném stavu polské veřejnoprávní televize. V komparaci byla použita metoda souladu a za porovnávané nezávislé proměnné určeny čtyři jednotky: definice cílů a mise médií veřejné služby v Polsku a České republice, kontrolní orgány Polské televize a České televize, financování Polské televize a České televize a programová nabídka obou televizí. Jako hlavní zdroje výzkumu posloužily expertní rozhovory, které byly vedené s polskými odborníky na média osobně nebo telefonicky, a mediální zákony v obou zemích. Hlavním cílem této diplomové práce je zjistit, v jaké míře se mediální systémy televizí veřejné služby v obou zemích liší a čím jsou si podobné. Zaměřuje se hlavně na vztah politické moci a médií, odpovídá na otázku, jak se politická moc v obou zemích snaží vstupovat do financování a kontroly veřejnoprávních médií.

Annotation

This thesis deals with the comparison of Polish and Czech public television system, the amendment to the media law designed by the Polish government's Law and Justice party in the years 2015 and 2016 and how this amendment reflected on the current state of Polish public television. In the comparison was used the Compliance method and four independent variables were defined: the definition of objectives and missions of public service media in Poland and the Czech Republic, the control bodies of Polish Television and Czech Television, the funding of Polish Television and Czech Television and the program offer of both televisions. Expert interviews conducted with Polish media experts personally or by telephone and media laws in both countries served as the main sources of the research. The main aim of this diploma thesis is to determine to what extent the media systems of public service televisions differ in both countries and how they are similar. The thesis focuses mainly on the relationship of political power and the media, answers the question of how political power in both countries seeks to enter into the financing and control of public media.

Klíčová slova

veřejnoprávní televize, média veřejné služby, novela mediálního zákona, Polská televize, TVP, Česká televize, ČT, Právo a spravedlnost, zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání, Zákon o ČT, Rada Mediów Narodowych, Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, Rada národních médií, komparace mediálních zákonů

Keywords

public service media, public service television, Polish television, TVP, Czech television, ČT, Law and Justice, amendment to the media law, Act on the Operation of Radio and Television Broadcasting, Act on Czech Television, comparing media laws, National Media Council, National Broadcasting Council, Polish National Media Council, Polish National Broadcasting Council

Title

Public Broadcasting Media in Poland and in Czech Republic in 2014-2018.

Poděkování

Rada by som na tomto mieste poďakovala pani doktorke Alene Zelenej za jej odborné rady pri realizácii tejto diplomovej práce a tiež mojej rodine za ich úžasnú podporu.

Obsah

ÚVOD A POPIS STAVU BĀDANIA.....	5
1 VYSIELANIE VEREJNEJ SLUŽBY	8
1.1 Vznik médií verejnej služby.....	8
1.2 Činnosť verejnoprávnych médií vo verejnom záujme	13
1.3 Funkcie médií v spoločnosti.....	15
1.4 Kontrola a riadenie audiovizuálnych médií	16
1.5 Vplyv vlastníctva na vysielaný obsah	17
1.6 Rozdiel medzi komerčným a verejnoprávnym médiom	18
1.7 Financovanie médií verejnej služby.....	20
2 MÉDIÁ VEREJNEJ SLUŽBY V POĽSKU	22
2.1 História Poľskej televízie po roku 1989.....	22
2.2 Menovanie vedenia TVP a Poľského rádia.....	26
2.3 Misia verejnej služby v Poľskej televízii	27
2.4 Poľská televízia vstáva z popola v novom demokratickom zriadení ...	28
3 KOMPARÁCIA ČESKÉHO A POĽSKÉHO MEDIÁLNEHO SYSTÉMU.....	33
3.1 Modely poľského a českého mediálneho systému podľa Hallina a Manciniho	33
3.2 Metodika rozhovorov použitých pre účely zbierania dát použitých v tejto diplomovej práci.....	34
3.3 Reforma mediálneho zákona z dielne vlády strany Právo a spravodlivosť	36
3.4 Metodika komparácie českého a poľského mediálneho systému	42
3.5 Komparácia – podobnosti a odlišnosti mediálnych systémov v Poľsku a Česku	45
3.5.1 Prvá premenná komparácie: Definícia termínu verejná služba v Poľsku a v Českej republike	46
3.5.2 Druhá premenná komparácie: Kontrolné mechanizmy TVP a ČT51	51
3.5.3 Tretia premenná komparácie: Financovanie TVP a ČT.....	64
3.5.4 Štvrtá premenná: Programová ponuka TVP a ČT	66
ZÁVER.....	69
SUMMARY.....	73

ZDROJE	77
POUŽITÁ LITERATÚRA	80
PRÍLOHY	84
Príloha č. 1: Preložený prepis rozhovoru s profesorom Januszom Majcherkom (text).....	84
Príloha č. 2: Preložený prepis rozhovoru so zodpovedným redaktorom TVP Kraków Sławomirom Mokrzyckým (text)	87
Príloha č. 3: Preložený prepis rozhovoru s bývalou redaktorkou TVP Kraków Dorotou Rojek-Koryzna (text)	89
Príloha 4: Preložený prepis rozhovoru s predsedom Rady národných médií Krzysztofom Czabańským (text).....	93
Príloha č. 5: Preložený prepis rozhovoru s poslankyňou Sejmu za stranu Právo a spravodlivosť a podpredsedníčkou programovej rady TVP Barbarou Bubulou (text).....	96

Úvod a popis stavu bádania

Táto diplomová práca komparuje poľský a český systém verejnoprávných médií, hlavne verejnoprávnej televízie s ohľadom na nové skutočnosti, ktoré sa v rokoch 2015 a 2016 v Poľsku odohrali. Poľskú spoločnosť rozdelila téma novely mediálneho zákona z dielne vládnej strany Právo a spravodlivosť. Novely boli dve. Prvá z roku 2015, ktorá zverila právomoc menovať vedenie a členov kontrolných rád verejnoprávnej televízie ministrom štátneho pokladu. Do tej doby boli totiž tieto miesta obsadzované na základe verejných konkurzov. Táto dočasná zmena stratila platnosť v roku 2016, kedy ju nahradila ďalšia novelizácia spoločne s novelizáciou, ktorá zakladala Radu národných médií, o ktorej si viac povieme v kapitole 3.5.2 Druhá premenná komparácie. Rada národných médií je politický orgán, ktorému zákon odovzdal právomoc vyberať a menovať vedenie verejnoprávných médií. Na tieto novely sa vzniesla vlna kritiky zo zemí Európskej únie a Európskej komisie. Mali totiž obavu z ohrozenia demokracie, slobody slova a nezávislosti verejnoprávných médií v Poľsku. Európska komisia sa totiž obávala, či touto zmenou nebude poľská verejnoprávna televízia viac závislá na vládnej strane Právo a spravodlivosť. Kritika sa totiž niesla aj zo zemí Európskej únie a v Poľsku sa tiež konali protesty za nezávislosť Poľskej televízie a Poľského rádia. Kritici totiž poukazovali na fakt, že členovia kontrolných rád a vedenie televízie, na čele so šéfom Poľskej televízie, sú politickými nominantami.

Táto diplomová práca si preto dáva za cieľ porovnať systém, ktorým sa riadi verejnoprávna televízia v Poľsku, so systémom verejnoprávnej Českej televízie. Systémom, ktorý je nám, ako obyvateľom Českej republiky, najbližšie. Komparácia týchto dvoch systémov je relevantná, pretože oba tieto štáty majú socialistickú minulosť a preto aj ich televízie začínali po roku 1989 z podobnej štartovacej čiary. Prechod od štátnej televízie k televízii verejnej služby bol rovnako zložitý aj v jednom aj druhom štáte a skúmaním súčasných zákonov o rozhlasovom a televíznom vysielaní v oboch štátoch dôjdeme k poznaniu, že aj ciele médií verejnej služby sú v oboch štátoch podobné.

Diplomová práca je členená na tri veľké celky. Prvý celok všeobecne definuje vysielanie verejnej služby, médiá verejnej služby a ich ciele, poznaním čoho môžeme bez problémov zaradiť Poľskú a Českú televíziu medzi médiá verejnej služby.

Základnou literatúrou v týchto poznatkoch boli knihy od Daniela Hallina a Paola Manciniho s názvom *Systémy médií v postmoderním svete: tři modely médií a politiky* a od Denisa McQuaila s názvom *Úvod do teorie masové komunikace*. Druhá časť diplomovej práce sa venuje popísaním nedávnej histórie z dôb zmeny televízie zo štátnej na verejnoprávnu a stav televízie v rokoch od nového milénia. V tretej časti sa dostávame k vysvetleniu novely mediálneho zákona z dielne vlády Práva a spravodlivosti a posunieme sa až k samotnej komparácii a popísaniu metodiky, ktorú v diplomovej práci používame.

Bolo nutné si zvoliť metodiku, podľa ktorej budeme náš výskum realizovať. V tejto diplomovej práci sme sa rozhodli pre metódu expertného rozhovoru, ktorú sme použili pri zbieraní dát do nášho výskumu. Základnou literatúrou pre metódu expertného rozhovoru nám bola kniha od Jana Hendla *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Experti, s ktorými sa nám podarilo rozprávať, boli z vedeckej, novinárskej a politickej oblasti, konkrétne to bola poslankyňa Sejmu za stranu Právo a spravodlivosť a podpredsedníčka programovej rady Poľskej televízie Barbara Bubula, predseda Rady národných médií Krzysztof Czabański, profesor Janusz Majcherek z Pedagogickej univerzity v Krakove, ktorý sa špecializuje na sociológiu a politickú a spoločenskú filozofiu, zodpovedný redaktor TVP Krakov Sławomir Mokrzycki a bývalá redaktorka TVP Krakov a v súčasnosti tlačová hovorkyňa Pedagogickej univerzity v Krakove, Dorota Rojek-Koryzna. Nutnosť týchto rozhovorov tkvela v potrebe získania informácií, ku ktorým sa nám ani hlbšou rešeršou nepodarilo dostať. Komparácia zase prebiehala pomocou interpretatívneho prístupu podľa Millovej metódy súladu, ktorou sa nám podarilo dôjsť k výsledkom nášho porovnávania. Pre samotnú komparáciu podľa metódy súladu sme si určili štyri nezávislé premenné, s ktorými v komparácii pracujeme. Ide o premenné, ktoré si určujeme pre oba štáty, a určenými premennými sú definícia verejnej služby, kontrolné mechanizmy verejnoprávných médií v oboch štátoch, financovanie poľskej a českej televízie a programová ponuka oboch televízií verejnej služby.

Aktuálnosť spracovávanej témy ale sprevádzala aj náš výskum. V priebehu našej práce sme narazili totiž na nedostatok informácií na poľskej strane, ktoré pripisujeme aktuálnosti témy. Informácie, ktorých nedostatok sme pociťovali, sa týkajú najmä detailnejšieho fungovania Rady národných médií, ktorá vznikla práve novelou z roku 2016, a podrobnejšieho popísania financovania Poľskej televízie. Poľský zákon

o rozhlasovom a televíznom vysielaní tieto elementy popisuje síce dostatočne, ale v porovnaní s českým zákonom, nie tak podrobne.

Nutnosť spracovania tejto témy vidíme práve v aktuálnosti témy. Akademické či odborné práce, ktoré sa poľských verejnoprávných médií dotýkajú, nepočítajú buď s novelou mediálneho zákona z roku 2015 a 2016, alebo s komparáciou súčasného stavu poľskej verejnoprávnej televízie so stavom v Českej televízii. Domnievame sa tiež, že práve popis súčasných zmien a skutočností, ktoré sprevádzajú Poľskú televíziu dnes a ich komparácia so systémom médií verejnej služby v Českej republike nie sú ešte v akademických prácach zachytené. Kateřina Hovorková z Jihočeskej univerzity vo svojej Bakalárskej práci s názvom *Regulace veřejnoprávní televize v České republice a ve vybraných zemích Evropské unie* popísala fungovanie verejnoprávnej televízie v Poľsku, jej práca z roku 2012 už ale nie je aktuálna. V Poľskej televízii sa toho novelou z roku 2016 veľa zmenilo. O novele verejnoprávných médií z roku 2016 napísal uspokojivú a aktuálnu bakalársku prácu Kryštof Kunc z Karlovej univerzity, ktorá nesie názov *Proměny normativního prostředí médií veřejné služby v Polsku po roce 2015*, no nekomparuje súčasný stav v poľskej verejnoprávnej televízii s mediálnym systémom českej verejnoprávnej televízie. Domnievame sa preto, že naša diplomová práca bude ďalším prínosom v skúmaní a pochopení systému verejnoprávnej televízie v Poľsku komparáciou s Českou televíziou.

1 Vysielanie verejnej služby

Milan Šmíd začal svoj príspevok na konferencii o rozvoji českej spoločnosti v Európskej únii v októbri 2004 tvrdením, ktorým sa pri úvahe nad médiami verejnej služby priamo ponúka otvoriť aj túto kapitolu tejto diplomovej práce: *„Každá diskusia o vysielaní verejnej služby je zákonite spojená so širšou debatou o filozofických, ideologických a kultúrnych základoch, na ktorých spočíva štát a spoločnosť, a že pri takejto debate sa väčšinou bijú rozdielne pohľady na povahu a funkciu individuálnych a kolektívnych záujmov, na rolu štátu pri naplňaní potrieb jednotlivca a sociálnych skupín.“*¹

Podľa rezolúcie Európskej rady z januára 1999 má vysielanie verejnej služby vzhľadom na jeho kultúrne, sociálne a demokratické funkcie, ktoré vykonáva pre spoločný prospech, životne dôležitý význam pre zaistenie demokracie, pluralizmu, sociálnej súdržnosti, kultúrnej a jazykovej rozmanitosti.²

Taktiež Komisia Európskej únie sa v roku 2001 vyjadrila o médiách takto: *„Vysielacie médiá zohrávajú ústrednú rolu pri fungovaní moderných demokratických spoločností, najmä pri rozvoji a prenose sociálnych hodnôt.“*³

1.1 Vznik médií verejnej služby

Vysielanie verejnej služby existuje v demokratických spoločnostiach takmer tri štvrtiny storočia. Komunikačné a kultúrne potreby v tých ktorých kultúrnych, technických a politických podmienkach spoločenských systémov boli hnacím motorom a dôvodom pre ich prirodzený vznik.

Stručne vznik médií verejnej služby zhrnul Šmíd takto: *„Zatiaľ čo v Európe národné štáty organizovali rozhlasové a televízne vysielanie predovšetkým ako univerzálne dostupnú verejnú službu, ktorú až potom dodatočne doplnilo vysielanie*

---

¹ ŠMÍD, Milan. Diskuse o vysílání veřejné služby v evropském kontextu. KONČELÍK, Jakub, Barbara KÖPPLOVÁ, Irena PRÁZOVÁ a Jiří VYKOUKAL. *Rozvoj české společnosti v Evropské unii: (příspěvky z konference konané ve dnech 21.-23.10.2004)*. Praha: Matfyzpress, 2004, s. 63. ISBN 80-86732-35-5.

² Rezolúcia Európskej rady o vysielaní verejnej služby z 25. januára 1999 (1999/C 30/01) (Resolution of the Council and of the Representatives of the Governments of the Member States, meeting within the Council of 25 January 1999 concerning public service broadcasting (1999/C 30/01)) [cit. 2018-04-16], [online] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:41999X0205&from=EN>.

³ Komunikácia Komisie EÚ o aplikácii pravidiel poskytovania štátnej podpory vysielania verejnej služby (2001/C 320/04). Communication from the Commission on the application of State aid rules to public service broadcasting (2001/C 320/04)) [cit. 2018-04-16], [online] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:cc0014&from=EN>.

súkromné, v USA vysielanie verejnej služby vzniklo až následne, ako výraz kultúrnej potreby vyrovnávať deficity vysielania súkromného, komerčného.“⁴ V Európe totiž prišli do popredia sociálne hodnoty vysielania po druhej svetovej vojne a dostali prednosť pred komerčným spôsobom vysielania rozhlasu a televízie. Vysielanie sa v tom čase považovalo za službu sociálnemu rozvoju a prioritu v obsahu vysielaní mali informácie a vzdelávanie.

Pohľad a vývoj médií verejnej služby sa ale líši od štátov v západnej Európe a stredovýchodnej Európy. Vývoj totiž neprebíhal všade rovnako. Premena monopolu rozhlasu a televízie zo štátnych na nezávislé verejnoprávne inštitúcie v Európe prebiehala po druhej svetovej vojne v troch vlnách.⁵ Prvá vlna sa týkala európskych demokracií po vzore BBC, teda vo Francúzsku, Veľkej Británii, či Taliansku. Druhá vlna je spojená s návratom demokracie do Portugalska, Španielska a Grécka po roku 1974. Nakoniec tretia vlna patrila štátom strednej a východnej Európy, v ktorých premena prišla až po roku 1989 po páde totalitných režimov. Vystáva tu stále otázka, či sa transformácia v týchto štátoch podarila úplne.

Vznik rozhlasu a televízie komentoval Raymond Williams takto: „*Na rozdiel od všetkých predchádzajúcich komunikačných technológií, rozhlas a televízia vznikli ako systémy vyvinuté predovšetkým pre vysielanie a prijímanie ako abstraktné procesy, v podstate bez definovania prenášaného obsahu.*“⁶ Obe médiá vznikli z už existujúcich technológií: z telefónu, telegrafu, z pohyblivej a nepohyblivej fotografie a z nahrávania zvuku. Rozhlas a televízia si museli od týchto technológií požiť aj obsah. Preto ich najobľúbenejším obsahom sú obsahy odvodené, a to filmy, hudba, príbehy, správy a šport.

Podľa rôznych štúdií verejnoprávnych médií môžeme konštatovať, že vysielanie verejnej služby by malo mať určité kvality. Tým sa myslí nezávislosť na vládnej moci, čo bude jeden z kľúčových aspektov nášho výskumu, rozmanitosť

---

⁴ ŠMÍD, Milan. Diskuse o vysílání veřejné služby v evropském kontextu. KONČELÍK, Jakub, Barbara KÖPPLOVÁ, Irena PRÁZOVÁ a Jiří VYKOUKAL. *Rozvoj české společnosti v Evropské unii: (příspěvky z konference konané ve dnech 21.-23.10.2004)*. Praha: Matfyzpress, 2004, s. 64. ISBN 80-86732-35-5.

⁵ ŠMÍD, Milan. Diskuse o vysílání veřejné služby v evropském kontextu. KONČELÍK, Jakub, Barbara KÖPPLOVÁ, Irena PRÁZOVÁ a Jiří VYKOUKAL. *Rozvoj české společnosti v Evropské unii: (příspěvky z konference konané ve dnech 21.-23.10.2004)*. Praha: Matfyzpress, 2004, s. 65. ISBN 80-86732-35-5.

⁶ WILLIAMS, Raymond. *Television: technology and cultural form*. 124th ed. New York: Routledge, 2003, s. 25. ISBN 978-0415314565.

a vysoký štandard vysielaného programu, formovanie a informovanie verejnosti atď.⁷ Stále je ale rozdiel medzi štátmi západnej a východnej Európy. *„Zatiaľ čo niektoré z nich majú za sebou dlhoročnú demokratickú tradíciu a podpora verejného záujmu je tu samozrejmosťou, v ďalších krajinách sa na médiá verejnej služby hľadí ako na pozostatok autoritárskych médií minulosti, alebo ako na niečo, bez čoho je možné sa zaoberať, pretože podobnú službu zaisťujú komerčné médiá.“*⁸

Ďalším charakteristickým rysom audiovizuálnych médií je vysoký stupeň regulácie, kontrola a udeľovanie licencií verejnými inštitúciami. Spočiatku šlo iba o nevyhnutnú technickú kontrolu, neskôr do toho vstúpili inštitucionálne zvyklosti, demokratické rozhodovanie, štátne záujmy, či ekonomické výhody. Rozhlas a televízia majú týmto blízko k moci, a práve to môže byť výrazným dôvodom, prečo si takmer nikde nevydobyli takú slobodu, aby mohli vyjadrovať svoje názory podľa vlastnej ľubovôle a správať sa politicky úplne nezávisle, na rozdiel od tlačných médií, ktorých kontrola nie je taká zjavná. Naopak audiovizuálne médiá hrajú v modernej politike zásadnú rolu. Najmä televízia je stále považovaná za hlavný zdroj správ a informácií pre väčšinu ľudí a za hlavný komunikačný kanál medzi politikmi a občanmi, a to najmä v období volieb.

V roku 1942 bola v USA ustanovená súkromná vyšetrovacia komisia v reakcii na všeobecnú kritiku amerických novín. Problémom bola hlavne ich senzáciačnosť, komercializmus, ale tiež politická nevyváženosť a monopolné sklony. *„Komisia bola vo svojej správe kritická voči tlači za jeho časté zlyhania a za to, že poskytovala iba veľmi obmedzený priestor názorovým prúdom stojacim mimo okruh privilegovanej a mocnej menšiny.“*⁹ Správa uvádzala pojem „spoločenská zodpovednosť“, načrtla kľúčové žurnalistické štandardy, ktorými by sa mali médiá, hlavne tlač v tej dobe, riadiť. Zodpovedné médiá by mali podľa správy prinášať *„úplné, pravdivé, vyčerpávajúce a inteligentné zaznamenanie denných udalostí v kontexte, ktoré im dáva zmysel“*. Médiá by mali tiež slúžiť ako fórum pre výmenu

---

7 ŠMÍD, Milan. Diskuse o vysílání veřejné služby v evropském kontextu. KONČELÍK, Jakub, Barbara KÖPPLOVÁ, Irena PRÁZOVÁ a Jiří VYKOUKAL. *Rozvoj české společnosti v Evropské unii: (příspěvky z konference konané ve dnech 21.-23.10.2004)*. Praha: Matfyzpress, 2004, s. 65. ISBN 80-86732-35-5.

8 ŠMÍD, Milan. Diskuse o vysílání veřejné služby v evropském kontextu. KONČELÍK, Jakub, Barbara KÖPPLOVÁ, Irena PRÁZOVÁ a Jiří VYKOUKAL. *Rozvoj české společnosti v Evropské unii: (příspěvky z konference konané ve dnech 21.-23.10.2004)*. Praha: Matfyzpress, 2004, s. 65. ISBN 80-86732-35-5.

9 MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. 4., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2009, s. 183. ISBN 978-807-3675-745.

komentárov a kritiky. Správa taktiež kritizovala honbu za senzáciami a miešanie správ s názormi redakcie. „*Správa tiež podporovala predstavu nepredpojatej, informatívnej a nezávislej tlačovej inštitúcie, ktorá sa vyhýba ponižovaniu menšín a nepodporuje zločin, násilie ani občianske nepokoje.*“¹⁰ Správa navrhovala uprednostňovať sebakontrolu pred vládnymi opatreniami pre plnenie zodpovednosti voči verejnosti. Práve toto môžeme považovať za začiatok akéhosi žurnalistického kódexu, štandardov, ktoré viedli médiá k väčšej zodpovednosti a k cteniu si verejného záujmu. William Hocking, jeden z členov komisie, napísal: „*Od práva tlače na slobodu je neoddeliteľné právo ľudí na slobodnú tlač. Ale verejný záujem sa dostal ešte ďalej: ľudia dnes majú právo na dostatočnú tlač. Dnes má prednosť právo verejnosti.*“¹¹ Toto je jedna podmienka zodpovednosti médií voči verejnosti. Ďalšou skutočnosťou, ktorá znemožňovala naplňovať požiadavky zodpovednosti voči verejnosti bolo, že vlastníctvo moderných prostriedkov masovej komunikácie už bolo vysoko koncentrované a dávalo veľkú moc do rúk malého počtu ľudí, čo médiám dávalo veľkú moc. Týmto vznikla v Spojených štátoch myšlienka pre legitimizáciu vládnej regulácie vysielania na základe teórie spoločenskej zodpovednosti, ktorá stála na tom, že médiá majú záväzky k spoločnosti a že vlastníctvo médií je vecou verejnou. Novinové správy by podľa tejto teórie mali byť pravdivé, slušné, presné, relevantné a objektívne a médiá by mali byť slobodné, hoci samo regulované etickými kódexmi a profesionálnymi zásadami. Podľa tejto teórie má možnosť aj spoločnosť zasiahnuť voči médiám za určitých okolností vo verejnom záujme. Dodnes vidíme paralely a podobnosti v teórii spoločenskej zodpovednosti. Môžeme teda uzavrieť, že teória spoločenskej zodpovednosti dostala svoj filozofický základ v americkej komisii v roku 1947.

V súčasnosti môžeme podľa Dennisa, Gillmora a Glassera určiť štyri všeobecné rámce zodpovednosti: zákon a smernice, financie a trh, verejná zodpovednosť a profesionálna zodpovednosť.¹²

Táto teória spoločenskej zodpovednosti teda viedla k myšlienke regulácie médií a koncovým bodom bol vznik verejnoprávneho vysielania. Ako teda vyzerala táto

---

¹⁰ MCQUAIL, Denis. *Úvod do teórie masovej komunikácie*. 4., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2009, s. 184. ISBN 978-807-3675-745.

¹¹ HOCKING, William Ernest. *Freedom of the Press: A Framework of Principle*. Chicago: University of Chicago Press, 1947.

Preklad autorky práce.

¹² DENNIS, Everette E., Donald M. GILLMOR a Theodore Lewis. GLASSER. *Media freedom and accountability*. New York: Greenwood Press, 1989. ISBN 978-0313267277.

cesta? V priebehu dvadsiatych rokov minulého storočia sa pôvodne vládne zásahy do vysielania zdôvodňovali hlavne potrebou regulovať využitie obmedzených vysielacích pásiem v záujme médií a spotrebiteľov. V USA bol prijatý systém pridelovania licencií súkromným operátorom, súčasťou čoho boli regulácie z dôvodu technických otázok, ale aj niektorých spoločenských a politických dôvodov a záležitostí. Išlo o potrebu zaistenia relevantných informácií, vyváženosť a spravodlivosť v kontroverzných a politických záležitostiach a úlohu zohrala tiež potreba rozmanitosti. Pojem „verejné vysielanie“ sa ale v USA vzťahuje k menšinovej sieti, ktorá sleduje isté kultúrne ciele a je financovaná hlavne z dobrovoľných príspevkov od divákov a poslucháčov. V mnohých krajinách sa ale verejnoprávne vysielanie vzťahuje k systému upraveného zákonom a je financované z verejných zdrojov. Často sú týmito zdrojmi povinné licenčné, koncesionárske, poplatky, ktoré platia domácnosti podľa istých pravidiel. V Českej republike a v Poľsku sa toto financovanie líši, čo si vysvetlíme v ďalších kapitolách.

Verejnoprávne vysielanie disponuje značnou mierou redakčnej a prevádzkovej nezávislosti. Takéto systémy vysielania sa väčšinou v daných krajinách zdôvodňujú tým, že by mali slúžiť verejnému záujmu a naplňovať dôležité komunikačné potreby spoločnosti. Značná časť politikov a teoretikov argumentuje tým, že komerčné vysielateľe nemajú dostatok podmienok pre správne napĺňanie verejnoprávných požiadaviek. McQuail ale tvrdí, že všeobecná teória verejnoprávneho vysielania nikdy neexistovala a jej rôzne národné varianty majú odlišné zdôvodnenie a logiku fungovania.¹³ Ak ale existuje spoločná teória, tak sa skladá cieľov, o ktorých sa predpokladá, že sa dajú dosiahnuť len reguláciou a verejnou formou vlastníctva. McQuail prehľadne popísal hlavné ciele verejnoprávneho vysielania, ktoré sa opakujú v rôznych systémoch a slúžia tomu, ako naplniť verejný záujem. Tými cieľmi sú: celoplošné pokrytie (príjem a vysielanie), rozmanitosť pri napĺňovaní všetkých hlavných záujmov, potrieb a záľub, zhoda s celou škálou názorov a postojov, služba pre špeciálne menšiny, záujem o národnú kultúru, jazyk a identitu, služba potrebám politických strán, poskytovanie vyvážených a nestranných informácií o sporných záležitostiach, špecifický záujem o kvalitu definovanú rôznymi spôsobmi a posledným

---

¹³ MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. 4., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2009, s. 191. ISBN 978-807-3675-745.

spoločným cieľom je kladenie verejného záujmu pred finančné ciele.¹⁴ Verejný vysielací systém by tiež mal byť financovaný z verejných zdrojov, aspoň čiastočne, mal by byť nezávislý na vláde a mal by disponovať mechanizmami zodpovednosti voči spoločnosti a voči publiku.

Súčasťou tejto teórie je tiež názor, že voľný trh by nedokázal splniť určené kritéria, ak by bol ponechaný sám na seba, pretože táto činnosť by nebola dostatočne zisková. Toto tvrdenie je kľúčové pre náš problém, pretože tento argument používa aj strana Právo a spravodlivosť pre novely mediálneho zákona z jej dielne.

V praxi rôznych štátov sme ale svedkami určitého pnutia medzi dosahovaním potrebnej a nevyhnutnej zodpovednosti za pridelené financie a dosiahnutými či nedosiahnutými cieľmi. Existuje tiež pnutie medzi dosahovaním cieľov určených spoločnosťou vo verejnom záujme a naplňovaní požiadaviek publika teda spotrebiteľov na mediálnom trhu.

1.2 Činnosť verejnoprávných médií vo verejnom záujme

Masovosť médií zapríčinila, že je na médiá kladená zodpovednosť, aby spoločnosti priniesli určitý prospech. Túto zodpovednosť teda môžeme nazvať „verejný záujem“ na správanie médií. Médiá totiž vykonávajú v súčasnej spoločnosti množstvo dôležitých, a môžeme povedať, že aj nutných úloh. Je teda v našom všeobecnom záujme, aby boli tieto úlohy vykonávané správne a dobre. Od médií máme pozitívne očakávania, vo verejnom záujme totiž očakávame, že médiá nebudú verejnosť pohoršovať a nebudú spôsobovať spoločenské problémy. Ba naopak.

Problémom v praxi ale podľa McQuaila je, že väčšina médií nevznikla preto, aby slúžila verejnému záujmu, ale aby sledovala vlastné ciele. „*Tie sú definované z hľadiska kultúrneho, profesijného alebo politického, ale najčastejším cieľom médií je prinášať zisk.*“¹⁵ Väčšina médií vo svete je vedená komerčne. Napríklad v USA sa totiž vysielanie od začiatku vyvíjalo ako komerčná aktivita, od ktorej bola požadovaná zodpovednosť a ohľad na verejný záujem až neskôr. Naopak v Európe sa do spoločenského vnímania médií prijala nutnosť vnímať rozhlasové vysielanie inak a po

---

¹⁴ MCQUAIL, Denis. Úvod do teórie masovej komunikácie. 4., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2009, s. 191. ISBN 978-807-3675-745.

¹⁵ MCQUAIL, Denis. Úvod do teórie masovej komunikácie. 4., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2009, s. 176-177. ISBN 978-807-3675-745.

prvej svetovej vojne sa rozhodlo, že sociálne hodnoty vysielania sú dôležitejšie než komerčné možnosti tohto média.¹⁶

V komerčných médiách sa teda ich vlastníci domnievajú, že verejný záujem je jednoducho to, čo zaujíma verejnosť. Podľa tejto myšlienky si teda vlastníci komerčných médií nenechávajú zodpovednosť za normy, etiku a hodnoty na seba, ale presúvajú ju na spoločnosť, ktorá sa dožaduje toho ktorého mediálneho obsahu. Iste je toto tvrdenie príliš všeobecné, no o to jednoduchšie vynikne myšlienka verejného záujmu v kontraste ku komerčnému pohľadu na zodpovednosť médií.

Blumer prirovnal zodpovednosť médií k zodpovednosti vlády, kde tiež vystupujú otázky autority a moci. *„Čo sa týka komunikácie, postavenie médií je podobné. Ospravedlnenie ich slobôd, ich ďalekosiahla úloha v spoločnosti, v politike a v kultúre a ich miesto v regulačnom systéme nepochybne závisí na predpokladaných verejných záujmoch, ktorým slúžia médiá.“*¹⁷ Tento výrok môžeme teda zhrnúť tým, že rovnako ako vláda, aj médiá musia používať svoju moc legitímnym spôsobom a zodpovedne. Verejný záujem je totiž individuálnemu záujmu nadradený.

Podľa Helda existujú dve základné verzie toho, čo tvorí verejný záujem. Prvá verzia verejného záujmu je väčšinová a stojí na hlase ľudu. V prípade médií by to malo znamenať, že „verejnosť má dostať to, čo chce“. Druhá, protikladná verzia verejného záujmu býva označovaná ako unitárna, či absolutistická. Podľa nej totiž o verejnom záujme rozhoduje vzťah k jednej prvoradej hodnote alebo ideológii. Médiá by boli podľa tejto druhej verzie paternalistickým systémom, v ktorom by šéfovia alebo odborníci rozhodovali o tom, čo je dobré.¹⁸

Trine Syvertsenová sa tiež zaoberala analýzou pojmu verejná služba a zistila, že médiá verejnej služby sú historicky premenlivé a kultúrne podmienené. Syvertsenová popísala tri zásadné významy verejnej služby. Prvou zásadou je definícia „verejnej užitočnosti“, ktorou argumentuje aj vláda Práva a spravodlivosti v Poľsku svoje reformy verejnoprávnych médií. Verejná užitočnosť je obvykle služba štátu poskytovaná verejnosti, akou je napríklad pošta, výstavba ciest alebo železníc. Jej

---

¹⁶ ŠMÍD, Milan. Diskuse o vysílání veřejné služby v evropském kontextu. KONČELÍK, Jakub, Barbara KÖPPLOVÁ, Irena PRÁZOVÁ a Jiří VYKOUKAL. *Rozvoj české společnosti v Evropské unii: (příspěvky z konference konané ve dnech 21.-23.10.2004)*. Praha: Matfyzpress, 2004, s. 64. ISBN 80-86732-35-5.

¹⁷ BLUMLER, Jay. Wrestling with public interest in organized communications. BRANTS, Kees, Joke HERMES a Liesbet van ZOONEN. *The media in question: popular cultures and public interests*. Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications, 1998, s. 222-226. ISBN 0761957235.

¹⁸ HELD, Virginia. *The public interest and individual interests*. New York: Basic Books, 1970. ISBN 04-650-6773-5.

základnými črtami sú štandardná úroveň a kvalita služieb a ich univerzálna dostupnosť.

Druhou zásadou je vysielanie v službách verejnej sféry. Úlohou médií pôsobiacich v službách verejnej sféry je zaistiť prístup k informáciám a vedomostiam, ktoré umožňujú každému jednotlivcovi vykonávať v demokratickom politickom systéme svoje občianske práva a povinnosti.

Treťou zásadou a tretí význam verejnej služby Syvertsenová nazýva ako „vysielanie v službe poslucháčov a divákov“. Tým dáva verejnosť a publikum na jednu úroveň. Vysielanie v tejto službe si už nekladie ako prioritnú službu kolektívneho záujmu, ale chce vychádzať v ústrety a uspokojovať najmä individuálne záujmy.

Syvertsenová ale nezabúda dodať, že tento význam pojmu verejná služba nebol príliš zdôrazňovaný až do 80. rokov minulého storočia.¹⁹

V ďalších podkapitolách sa bližšie pozrieme na to, ako sa dá zodpovednosť médií voči verejnému záujmu dosiahnuť.

1.3 Funkcie médií v spoločnosti

Harold Lasswell v roku 1948 popísal hlavnými funkciami komunikácie v spoločnosti stále pozorovanie prostredia, vytváranie vzájomných vzťahov medzi jednotlivými časťami spoločnosti v súlade s prostredím a prenos kultúrneho dedičstva.²⁰ Túto základnú schému ďalej v roku 1960 rozvinul Wright a popísal množstvo účinkov médií a ako štvrtú kľúčovú funkciu pridal zábavu.²¹ Denis McQuail k tomuto súboru funkcií pridáva ešte piatu funkciu – získavanie, alebo mobilizáciu, ktorá predstavuje široké využitie masovej komunikácie pre účely politickej a komerčnej propagandy a predstavuje výber základných predstáv o úlohách médií v spoločnosti, ktorým sú informovanie, korelácia, kontinuita, zábava a získavanie.²² Informovanie vysvetľuje ako poskytovanie informácií o udalostiach a podmienkach v spoločnosti a vo svete, naznačovanie mocenských vzťahov, či podpora inovácií

---

¹⁹ SYVERTSEN, Trine. The Many Uses of the “Public Service” Concept. *Nordicom Review*. 1999, **20**(1.), 5-12.

²⁰ LASSWELL, Harold. The structure and function of communication in society. BRYSON, Lyman. *The Communication of Ideas*. New York: Harper, 1948, s. 32-51. ISBN 978-0815400356.

²¹ WRIGHT, Charles R. Functional Analysis and Mass Communication. In: *Public Opinion Quarterly*. American Association for Public Opinion Research, 1960, **24**(4), s. 606-620. DOI: 10.1086/266976. ISSN 0033362X. Dostupné také z: <https://academic.oup.com/poq/article-lookup/doi/10.1086/266976>

²² MCQUAIL, Denis. *Úvod do teórie masovej komunikácie*. 4., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2009, s. 110. ISBN 978-807-3675-745.

a pokroku, zjednodušovanie adaptácie. Koreláciou má na mysli vysvetľovanie a komentovanie významov udalostí a informácií, socializáciu, vytváranie konsenzu, či nastoľovanie postupnosti priorít a signalizáciu relatívneho statusu. Kontinuitu McQuail chápe ako vyjadrovanie dominujúcej kultúry a objavovanie subkultúr a nových trendov v kultúrnom vývoji a presadzovanie a udržovanie všeobecnej prijateľnosti hodnôt. Štvrtou funkciou je zábava, čo znamená zdroj pobavenia, rozptýlenia a uvoľnenia. Získavanie ako piatu funkciu, McQuail chápe ako agitovanie pre spoločenské ciele vo sfére politiky, vojny, ekonomického vývoja, práce a niekedy aj náboženstva.

1.4 Kontrola a riadenie audiovizuálnych médií

Často sa od médií očakáva, že svoju informatívnu kapacitu budú využívať v prospech a na podporu demokratických procesov, a teda, že budú slúžiť verejnému záujmu. „V súčasnosti sa však zdá, že trhové sily majú na správanie vysielacích médií väčší vplyv než politická kontrola alebo dobrovoľná spoločenská zodpovednosť.“²³ Televízne a rozhlasové vysielanie majú síce obmedzený vysielací čas a priestor, no disponujú veľkým vplyvom na publikum a schopnosťou presvedčať. Tento vplyv sa teda všemožne snaží politická moc uchopiť do svojich rúk, alebo regulovať.

Podľa Dennisa McQuaila je kontrola masových médií štátom očakávaná, a dalo by sa povedať, logická. Pozrime sa na normatívny rozmer kontroly a riadenia médií, ktoré majú rozdielne dôsledky pre jednotlivé médiá.

Keď porovnáme napríklad tlačeneé médiá a audiovizuálne, v otázke riadenia sa líšia. Film, ako predchodca televízie, nepúta takú veľkú pozornosť kontrolných mechanizmov ako televízia, unikal teda priamej politickej kontrole, pretože nebol považovaný za politicky relevantný, z dôvodu svojej umeleckosti.²⁴ Obsah filmov je ale často predmetom autocenzúry kvôli jeho možnému potencionálnemu vplyvu na mladých divákov. Do tejto auto kontroly spadá napríklad násilie, zločiny, či sex. Podľa McQuaila ale kvôli kultúre a morálke potrebujú dohľad vo „verejnom záujme“ aj televízie. Sú totiž veľmi rozšírené a majú silný emocionálny vplyv na divákov.

---

²³ MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. 4., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2009, s. 54. ISBN 978-807-3675-745.

²⁴ MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. 4., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2009, s. 54-55. ISBN 978-807-3675-745.

Všeobecne môžeme kontrolu nad audiovizuálnymi médiami zdôvodniť tým, že na ich distribúciu môže štát dohliadať najjednoduchšie. Takéto médium sa pozná podľa toho, že na vysielanie potrebuje licenciu. Preto tu najčastejšie hovoríme o audiovizuálnych médiách, ktorých vysielanie závisí od centrálného pridelenia licencií. Hovoríme o centralizovanom rozhlasovom a televíznom vysielaní. Všeobecne teda platí, že sledovať a kontrolovať knihy a tlačené médiá je oveľa zložitejšie ako rozhlasové a televízne vysielanie.²⁵

1.5 Vplyv vlastníctva na vysielaný obsah

Podľa liberálnej teórie vlastníctvo môže byť účinne oddelené od redakčného rozhodovania. Musíme ale pripustiť skutočnosť, že forma vlastníctva má vplyv na vysielaný obsah. Ako teda zabrániť a ochrániť médiá od nebezpečia vplyvu vlastníctva na obsah? Podľa McQuaila existujú v niektorých situáciách a štátoch vnútorné inštitucionálne opatrenia, ako je štatút redakcie, ktoré chránia integritu redakčnej politiky a slobodu novinárov. Inak sa počíta s tým, že neprimeranému vplyvu vlastníkov na obsah zabráni profesionalita, etické kódexy, verejná povesť, ktorú McQuail vysvetľuje tým, že médiá sú pod neustálym dohľadom verejnosti, a zdravý obchodný rozum. Nesmieme si teda nezávislosť médií bezhranične idealizovať. Priznajme, že sloboda médií podporuje právo vlastníkov rozhodovať o vysielanom obsahu, a teda má forma vlastníctva vplyv na obsah. Najlepšou obranou je ale podľa McQuaila umožnenie fungovania rôznym typom vlastníctva a voľnej súťaže v mediálnom prostredí.²⁶

Poznáme dva základné modely médií, ktoré vysvetľujú moc médií. Je to model dominantných médií a model pluralitných médií.

Prvý model chápe médiá ako inštitúciu, ktorá slúži iným inštitúciám, ktoré sú medzi sebou vo vzájomnej interakcii. *„Mediálne organizácie majú v tomto ponímaní sklon k tomu, aby ich vlastnil alebo ovládal malý počet zástupcov mocných kruhov, a aby si boli navzájom podobné typom a účelom.“*²⁷ Publikum teda v tomto type média

---

²⁵ MCQUAIL, Denis. *Úvod do teórie masovej komunikácie*. 4., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2009, s. 54-55. ISBN 978-807-3675-745.

²⁶ MCQUAIL, Denis. *Úvod do teórie masovej komunikácie*. 4., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2009, s. 238-239. ISBN 978-807-3675-745.

²⁷ MCQUAIL, Denis. *Úvod do teórie masovej komunikácie*. 4., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2009, s. 99. ISBN 978-807-3675-745.

nemá podľa McQuaila inú možnosť, iba prijímať svet v predkladanej podobe, z perspektívy vládncích kruhov, a má iba veľmi malú možnosť reagovať kriticky. V tomto modeli nemajú teda alternatívne názory priestor. Prítomná je iba legitimizácia prevládajúcej štruktúry moci a vnucovanie názorov.

Pluralitný model médií je naopak idealizovanou verziou toho, k čomu má viesť liberalizmus a voľný trh. Pripúšťa totiž značnú rozmanitosť a nepredvídateľnosť. Je teda takmer v každom ohľade opakom toho, čo predstavuje dominantný model. „*Neberie do úvahy žiadnu jednotnú a dominujúcu elitu a predpokladá možnosť zmeny a demokratickej kontroly. Od rozlíšeného, disperzného publika očakáva schopnosť vznášať požiadavky, odolávať presvedčovaniu a reagovať na to, čo médiá ponúkajú.*“²⁸

V praxi sa tieto modely väčšinou vyskytujú v zmiešaných podobách, hoci sa nám môžu zdať ako úplne protikladné.

1.6 Rozdiel medzi komerčným a verejnoprávnym médiom

Podľa Milana Šmída bude univerzálnosť obsahu komerčného vysielania vždy limitovaná efektívnosťou a ziskovosťou poskytovaných služieb.²⁹ Ak nejaký program ale žáner nedosiahne požadovanú sledovanosť, ktorá je pre inzerentov prítiažlivá, nemusí sa v ponuke média objaviť, aj keby bol oň u verejnosti záujem. Tento fakt tiež patrí medzi jeden z argumentov vládnej strany Právo a spravodlivosť. Tento argument môžeme vyhodnotiť ako legitímnu obavu poslancov poľskej vládnej strany. Pre zmeny v reforme mediálneho zákona sa totiž rozhodli aj kvôli financovaniu poľskej verejnoprávnej televízie. To ale bude ešte len jeden z ďalších krokov, na ktoré sa strana Právo a spravodlivosť v Poľsku chystá. To si detailnejšie vysvetlíme v nasledujúcich kapitolách.

Ďalším problémom komerčného média je všeobecná dostupnosť. Nedostatok inzerentov či financií môže komerčne zamerané médium riešiť vznikom platených kanálov, ktoré už ale nie sú univerzálne dostupné.

---

²⁸ MCQUAIL, Denis. Úvod do teorie masové komunikace. 4., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2009, s. 99. ISBN 978-807-3675-745.

²⁹ ŠMÍD, Milan. Diskuse o vysílání veřejné služby v evropském kontextu. KONČELÍK, Jakub, Barbara KÖPPLOVÁ, Irena PRÁZOVÁ a Jiří VYKOUKAL. Rozvoj české společnosti v Evropské unii: (příspěvky z konference konané ve dnech 21.-23.10.2004). Praha: Matfyzpress, 2004, s. 67. ISBN 80-86732-35-5.

Faktom je, že hoci je možné vysielanie v službách verejnej sféry uložiť v licenčných podmienkach aj súkromným užívateľom, no plnenie úloh verejnej služby podľa predstáv regulátora a potrieb spoločnosti môže ohroziť ziskovosť komerčného vysielania a tým aj jeho sebestačnosť a nezávislosť.

Preto sú teda verejnoprávne médiá v spoločnosti dôležité. Profituje z nich aj individuálny konzument, nielen celá spoločnosť. Vysielatelia verejnej služby totiž dokážu korigovať zlyhávanie trhovo orientovaných médií, ktoré zužujú náplň svojich programov z ekonomických dôvodov na programy prevažne zábavného charakteru s masovým presahom. Tento presah si totiž často vyžaduje aj od spravodajskej časti mediálnych obsahov odklon smerom k infotainmentu. V komerčných programoch preto chýbajú programy a témy, ktoré uspokojujú menšinové a vybrané záujmy jednotlivcov. *„Schopnosť vysielania verejnej služby napravovať tento deficit ponúk neziskových programov, ktoré nepodliehajú diktátu mediálneho trhu, sa stala dôležitým argumentom v prospech pokračovania existencie médií verejnej služby najmä v menších štátoch s malým trhom, kde je stavaná na roveň komunitných argumentov.“*³⁰

Existencia vysielania verejnej služby je podľa Milana Šmída chápaná ako podstatný prvok politickej demokracie v Európe, ako produkt tejto demokracie a tiež ako jej účinný konštitutívny nástroj.³¹ Akú dôležitú rolu majú v spoločnosti zohrávať médiá verejnej služby popísal výbor ministrov členských štátov Rady Európy vo svojom odporúčaní z roku 2004: *„Životne dôležitou úlohou vysielania verejnej služby je byť podstatným faktorom pluralistickej komunikácie, ktorá je prístupná všetkým, ako na celoštátnej, tak na regionálnej úrovni, prostredníctvom poskytovania základných všeobecných programov obsahujúcich informácie, vzdelávanie, kultúru a zábavu.“*³²

---

³⁰ ŠMÍD, Milan. Diskuse o vysílání veřejné služby v evropském kontextu. KONČELÍK, Jakub, Barbara KÖPPLOVÁ, Irena PRÁZOVÁ a Jiří VYKOUKAL. *Rozvoj české společnosti v Evropské unii: (příspěvky z konference konané ve dnech 21.-23.10.2004)*. Praha: Matfyzpress, 2004, s. 68. ISBN 80-86732-35-5.

³¹ ŠMÍD, Milan. Diskuse o vysílání veřejné služby v evropském kontextu. KONČELÍK, Jakub, Barbara KÖPPLOVÁ, Irena PRÁZOVÁ a Jiří VYKOUKAL. *Rozvoj české společnosti v Evropské unii: (příspěvky z konference konané ve dnech 21.-23.10.2004)*. Praha: Matfyzpress, 2004, s. 67. ISBN 80-86732-35-5.

³² *Odporúčanie 1641 (2004) Parlamentného zhromaždenia Rady Európy vo veci vysielania verejnej služby + prílohy. Recommendation 1641 (2004) Public service broadcasting [cit. 2018-04-16], [online] <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17177&lang=en>.*

1.7 **Financovanie médií verejnej služby**

Podľa Milana Šmída je pre bývalé postkomunistické štáty typický nedostatok prostriedkov k financovaniu médií verejnej služby, čo vedie k ich úpadku v týchto štátoch. Vysielatelia verejnej služby v západoeurópskych štátoch na druhej strane čelia obvineniu, že sú finančne príliš mocní a znemožňujú konkurenciu na trhu elektronických médií.³³

Pri vstupe komerčnej televízie do verejnoprávnej tradície v Európe vznikli rôzne rozpory. Tradícia vysielania hradeného z verejných prostriedkov sa dostala do rozporu so zásadami poskytovania služieb na komerčnom základe tak, ako to v roku 1958 ustanovovali rímske zmluvy. Určitým riešením bolo prijatie Amsterdamského protokolu v roku 1997, ktoré ustanovilo, že každý členský štát má právo zorganizovať vysielanie verejnej služby, vymedziť jeho právomoci a zaistiť financovanie tejto verejnej služby. Tento protokol vyvrátil základnú námietku týkajúcu sa štátnej podpory verejnoprávneho vysielania tým, že uznal nevyhnutnosť existencie verejného sektoru vysielania vzhľadom k demokratickým, sociálnym a kultúrnym potrebám spoločnosti a k potrebe zachovať pluralizmus médií.

Prijatie Amsterdamského protokolu ale neukončilo spory o vysielaní verejnej služby úplne. Protokol totiž nešpecifikoval, kde začína a kde končí verejná služba, ktorá má právo na štátnu podporu. Priznal iba právo členským štátom Európskej únie dotovať médiá verejnej služby z verejných prostriedkov.

Preto v roku 2001 vydala Komisia Európskej únie Komunikáciu, ktorá sa detailnejšie zaoberá aplikovaním pravidiel poskytovania štátnej pomoci pri vysielaní verejnej služby. Komisia týmto naďalej ponecháva členským štátom EÚ právo stanoviť si ciele médií verejnej služby a určiť ich financovanie. Vyhradzuje si ale tiež právo zasiahnuť tam, kde by poskytovanie štátnej pomoci prekročilo hranicu, na ktorej končí verejná služba a začína štátom dotovaná komerčná činnosť, ktorú môžu prevádzkovať súkromné subjekty, ale už bez dotácií.³⁴ Spomeňme si na kritiku Európskej komisie o poľskej mediálnej reforme. Aj kvôli tejto kritike sa vláda Práva

---

³³ ŠMÍD, Milan. Diskuse o vysílání veřejné služby v evropském kontextu. KONČELÍK, Jakub, Barbara KÖPPOVÁ, Irena PRÁZOVÁ a Jiří VYKOUKAL. *Rozvoj české společnosti v Evropské unii: (příspěvky z konference konané ve dnech 21.-23.10.2004)*. Praha: Matfyzpress, 2004, s. 68. ISBN 80-86732-35-5.

³⁴ *Komunikácia Komisie EÚ o aplikácii pravidiel poskytovania štátnej podpory vysielania verejnej služby* (2001/C 320/04). Communication from the Commission on the application of State aid rules to public service broadcasting (2001/C 320/04) [cit. 2018-04-16], [online] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:cc0014&from=EN>.

a spravodlivosti rozhodla svoju veľkú novelu poľských verejnoprávnych médií zúžiť, a zo svojich vízií o zmene financovania verejnoprávnych médií nateraz upustili. Do reformy sa v roku 2016 teda vošla iba zmena menovania vedenia verejnoprávnych médií a ustanovenie Rady národných médií.

2 Médiá verejnej služby v Poľsku

2.1 História Poľskej televízie po roku 1989

Pre pochopenie súčasného stavu a pre porozumenie skutočnosti, že verejnosť má pocit, že médiá by mali byť slobodné a nezávislé od politickej moci, sa musíme najprv pozrieť na históriu Poľskej televízie v časoch, keď o ňu zvädzala boj opozícia s dovtedajšou komunistickou mocou. Pozrieme sa teda na obdobie, kedy sa z poľskej štátnej televízie stala televízia verejnej služby a vysvetlíme si, ako rolu verejnoprávnej televízie vnímali jej vtedajší „osloboditelia“.

Po páde komunizmu v Poľsku sa v rámci dohôd okolo Okrúhleho stola a po ňom riešilo ako majú vyzerat' médiá v novom politickom systéme a v novom demokratickom štáte. Bolo potrebné v meniacom sa Poľsku zmeniť aj zákon o rozhlase a televízii. Práve audiovizuálne médiá verejnej služby vždy vzbudzujú najväčšie emócie a diskusie, podobne to bolo aj v Poľsku. Rozhlas a televízia sa stala obeťou mocenského a politického boja, namiesto toho, aby sa zmenil jej štatút a ona mohla zodpovedne vykonávať svoju rolu vysielateľov podľa verejnej misie, verejnej zodpovednosti a cieľov médií verejnej služby. Než sa Poľský rozhlas a Poľská televízia skutočne zmenila, prešla dlhú cestu.

Do roku 1989 fungovali v Poľsku dva programy Poľskej televízie a štyri programy Poľského rádia. Podľa zákona o Výbore o záležitostiach rozhlasu a televízie³⁵ z 2. decembra 1960 mal štát monopol na tvorbu a vysielanie rozhlasových a televíznych programov.³⁶ Práve táto skutočnosť, nemožnosť dostať prístup k programom štátnych audiovizuálnych médií, hneval predstaviteľov opozície, ktorí preto chceli prispieť k zmene systému audiovizuálnych médií. Známa organizácia Solidarita³⁷ hlásala ideu zospoločnenšenia Poľského rádia a televízie a predstavila túto koncepciu počas diskusií Okrúhleho stola v roku 1989. Táto koncepcia počítala tiež s vytvorením otvoreného mediálneho trhu, ktorý by mohol pojať viac rozhlasových a televíznych staníc. Diskusie okolo Okrúhleho stola ale umožnili iba malú zmenu,

---

³⁵ Preklad autorky práce z poľského originálneho názvu: Komitet do Spraw Radia i Telewizji.

³⁶ POKORNA-IGNATOWICZ, Katarzyna. *Polski system medialny 1989-2011*. Kraków: Krakowskie Towarzystwo Edukacyjne sp. z o.o.- Oficyna Wydawnicza AFM, 2013, s. 191. ISBN 978-83-7571-296-4.

³⁷ Preklad autorky práce z poľského originálneho názvu: NSZZ Solidarność.

a síce hnutie Solidarita mohlo raz týždenne vysielat' vlastnú reláciu, v ktorej by prezentovalo svoje názory. K reálnym zmenám rádia a televízie sa pristúpilo až neskôr. Úplnej zmeny, od štátneho monopolu až k mediálnemu systému stojacemu na podmienkach voľného trhu, sa poľské médiá dočkali až po roku 1993. Prvé hmatateľné zmeny sa udiali až po voľbách do Sejmu v júni 1989 a výhre opozície v týchto voľbách, kedy sa novým poľským premiérom stal Tadeusz Mazowiecki a mediálna koncepcia hnutia Solidarita o zospoločenšení rádia a televízie prestala byť aktuálna. „*Hnutie Solidarita vyhlásilo, že zospoločenšenie Poľskej televízie už nie je potrebné, pretože televízia je vládna inštitúcia a vláda je teraz naša.*“³⁸

Vláda nového premiéra Tadesza Mazowieckého mohla začať pracovať na vytvorení nového rozhlasovo-televízneho systému v Poľsku, ale nie až tak rýchlo. Vláda pochopila, že ak sa audiovizuálne médiá príliš zliberalizujú, vláda tak stratí dôležitý prostriedok komunikácie s verejnosťou. Telewizja Polska (skratkou TVP) teda mala zostať zatiaľ stále vládna a podriadená premiérovi, kým sa nepríde na to, ako ju zmeniť a ako zmeniť jej vlastníctvo. Medzi prvými víziami o poľskom rádiu a televízií bola vízia premiéra Mazowieckého, ktorý tvrdil, že by televízia mala podliehať vláde, ale nemala by byť už viac ideologickým nástrojom jednej strany.³⁹

Koncepciu vytvorenia nového mediálneho systému mala teda navrhnuť Komisia záležitostí reformy rádia a televízie,⁴⁰ ktorá bola vytvorená v rámci Výboru pre rozhlas a televíziu. Ten už mal nového predsedu Andrzeja Drawicza, ktorý zaujal miesto po bývalom predsedovi Jerzým Urbanovi, ktorý bol bývalým tlačovým hovorcom vlády generála Wojciecha Jaruzelského. Keď bol teraz premiérom Mazowiecki, človek z opozície, Jerzy Urban ako postava spojená s predošlým režimom úplne do Mazowieckého predstáv nezapadala. Preto sa novým predsedom Výboru stal Drawicz. Výbor zriadil už spomínanú Komisiu pre záležitosti reformy rádia a televízie a jej predsedom sa stal mediálny expert a autor mnohej odbornej literatúry o médiách, Karol Jakubowicz. Komisia mala navrhnuť riešenie zmeny audiovizuálnych médií, čo Karol Jakubowicz okomentoval vo svojej knihe takto: „*Ak nechcete televíziu, ktorá bude patriť spoločnosti, navrhujem teda vytvoriť televíziu verejnú – a toto riešenie ma*

---

³⁸ POKORNA-IGNATOWICZ, Katarzyna. *Polski system medialny 1989-2011*. Kraków: Krakowskie Towarzystwo Edukacyjne sp. z o.o.- Oficyna Wydawnicza AFM, 2013, s. 192. ISBN 978-83-7571-296-4. (Preklad autorky práce z poľského originálu.)

³⁹ MIŹEJEWSKI, Maciej. *Transformacja telewizji w Polsce po roku 1989 na tle zmian politycznych*. Przemysł: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Przemysłu, 2005, s. 13. ISBN 83-89326-91-4.

⁴⁰ Preklad autorky práce z poľského originálu: Komisja do Spraw Reformy Radia i Telewizji

napadlo hned' vtedy, ked' som sa stal predsedom Komisie pre záležitosti reformy rozhlasu a televízie."⁴¹ V pôvodnom návrhu totiž Komisia navrhla vytvorenie rozhlasového a televízneho systému, ktorý by sa skladal z troch nezávislých sektorov: verejného, komerčného a občianskeho (spoločenského). Počas toho, ako sa ale začali legislatívne práce o rozhlase a televízii v rokoch 1990 a 1991, nápad vytvoriť okrem komerčného sektora aj sektor občiansky už nedostal podporu. Ďalšou možnosťou sektora okrem sektora komerčného sa neskôr zjavila oblasť katolíckych médií, konkrétne katolíckeho rozhlasu, ktorý vytvoril priestor pre ďalšie kresťanské médiá.

Najprv bolo nutné vytvoriť koncepciu budúcej verejnej televízie TVP, pretože dovtedy bola TVP štátnou televíziou. V roku 1990 Komisia predložila projekt Zákona o rozhlasovom a televíznom vysielaní, ktorý uzákoňoval zmenu TVP a Poľského rádia zo štátnych médií na médiá verejné.⁴² Nebol to ale jediný projekt zmien a reorganizácie audiovizuálnych médií, variant bolo viac. Do parlamentu sa dostalo až šesť projektov zmeny audiovizuálnych médií a tri z nich sa dostali až k finálnemu rozhodovaniu parlamentnej Komisie kultúry a vysielacích prostriedkov.⁴³ Karol Jakubowicz sa k zmenám vyjadril takto: „*Tvorcovia zmeny zákona mohli vytvoriť riešenie prispôsobené aktuálnemu stavu rozvoja demokracie v Poľsku, a teda v tomto prípade odovzdať verejné médiá pod opateru niekoho mocného – premiéra, prezidenta, parlamentu – aby, hoci za cenu podriadenosti, im zaistil budúcnosť. Mohli tiež vytvoriť maximálne perspektívne riešenia s vedomím, že nebudú dodržiavať realitu krajiny, ktorá prechádza transformáciou. Nakoniec sa rozhodli pre tú druhú možnosť.*"⁴⁴

TVP sa teda v novom demokratickom zákone o rozhlasovom a televíznom vysielaní objavila ako akciová spoločnosť Štátneho pokladu a mala, rovnako ako Poľské rádio, formu spoločnosti obchodného práva.⁴⁵ Paralelu tohoto rozhodnutia

---

⁴¹ JAKUBOWICZ, Karol. *Media publiczne: początek końca czy nowy początek*. Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, 2007, s. 9. ISBN 978-836-0501-320.

⁴² POKORNA-IGNATOWICZ, Katarzyna. *Polski system medialny 1989-2011*. Kraków: Krakowskie Towarzystwo Edukacyjne sp. z o.o.- Oficyna Wydawnicza AFM, 2013, s. 192. ISBN 978-83-7571-296-4.

⁴³ Preklad autorky práce z poľského originálneho názvu: Komisja Kultury i Środków Przekazu.

⁴⁴ JAKUBOWICZ, Karol. *Media publiczne: początek końca czy nowy początek*. Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, 2007, s. 222. ISBN 978-836-0501-320.

⁴⁵ MIŻEJEWSKI, Maciej. *Transformacja telewizji w Polsce po roku 1989 na tle zmian politycznych*. Przemysł: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Przemysłu, 2005, s. 13. ISBN 83-89326-91-4.

môžeme vidieť v súčasnosti, kedy bola v roku 2015 prijatá vládou PiS prvá zmena mediálneho zákona, v ktorom bol minister štátneho pokladu kľúčovým aktérom.⁴⁶

Miżejewski vysvetľoval túto variantu novej štruktúry televízie po roku 1989 tak, že sa ako spoločnosť obchodného práva mala dostať ďaleko od vplyvov parlamentu, či prezidenta. Uznal ale, že teoreticky mohla vláda pôsobiť na televíziu skrze ministra štátneho pokladu, a jeho kompetencie v televízii mali byť značne ohraničené. Nemal napríklad právomoc určovať výšku koncesionárskych poplatkov, túto právomoc mala Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji (skratkou KRRiTV), orgán, ktorý môžeme prirovnať k českej Rade pro rozhlasové a televizní vysílání. KRRiTV mala byť organizácia nezávislá na politike a mala sa skladať z expertov v oblasti audiovizuálnych médií. Mala „*stáť na stráži slobody slova, realizácii práva občanov na informácie a práva na spoločenské záujmy v rozhlase a televízii*“.⁴⁷ Podľa Miżejewského Rada ale rýchlo stratila na nezávislosti, kedy sa stala predmetom boja o mediálny vplyv najdôležitejších politických elementov: parlamentu, senátu a prezidenta.⁴⁸ O tom, ako to teraz v KRRiTV funguje, si povieme priamo v kapitole o komparácii mediálnych systémov v Českej republike a v Poľsku, kde si porovnáme KRRiTV s Radou pro rozhlasové a televizní vysílání.

Vráťme sa ešte späť, aby sme vysvetlili, prečo tvorcovia zákona z roku 1992 pristúpili na zmenu TVP na akciovú spoločnosť. Viedla ich k tomu skúsenosť z Poľskej ľudovej republiky, z ktorej usúdili, že by bolo potrebné vytvoriť mechanizmus precíznej kontroly hospodárskeho financovania televízie, aby televízia menej a transparentnejšie mihala. Preto sa autori zákona zhodli, že akciová spoločnosť, alebo spoločnosť obchodného práva bude jedinou efektívnou organizačnou formou garantujúcou jasné stanovenie všetkých organizačných mechanizmov, hlavne finančných. Tvorcovia sa inšpirovali napríklad aj skúsenosťami z francúzskeho práva.⁴⁹

---

⁴⁶ USTAWA z dnia 30 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji. In: Dziennik Ustaw z 2016 r. poz. 25.

⁴⁷ POKORNA-IGNATOWICZ, Katarzyna. *Polski system medialny 1989-2011*. Kraków: Krakowskie Towarzystwo Edukacyjne sp. z o.o.- Oficyna Wydawnicza AFM, 2013, s. 192. ISBN 978-83-7571-296-4.

⁴⁸ MIŻEJEWSKI, Maciej. *Transformacja telewizji w Polsce po roku 1989 na tle zmian politycznych*. Przemysł: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Przemysłu, 2005, s. 14. ISBN 83-89326-91-4.

⁴⁹ POKORNA-IGNATOWICZ, Katarzyna. *Polski system medialny 1989-2011*. Kraków: Krakowskie Towarzystwo Edukacyjne sp. z o.o.- Oficyna Wydawnicza AFM, 2013, s. 195. ISBN 978-83-7571-296-4.

Články 24 a 25 zákona z roku 1992 garantovali politickým stranám, skupinám a hlavným orgánom štátnej moci tiež prístup do programov audiovizuálnym médiám verejnej služby.

Od 1. januára 1994 sa TVP a Poľské rádio definitívne zmenili na vysielateľov verejnej služby.

V procese zmien vlastníctva Poľskej televízie TVP bol zachovaný jej centralistický model, na rozdiel od Poľského rádia, ktoré malo autonómne regionálne kanály. TVP autonómne regionálne kanály v novom demokratickom Poľsku nemalo, ale boli vytvorené regionálne pobočky TVP SA⁵⁰, ktoré dostali za úlohu tvoriť regionálne programy. Nový zákon z roku 1992 dával tiež právo Rade KRRiTV rozhodovať o osude aj týchto regionálnych pobočiek televízie. Išlo napríklad o to, aký podiel mohli mať na prijímaní koncesionárskych poplatkov. Rada rozhodovala tiež o tom, v akej miere mohli mať regionálne pobočky podiel na programovej produkcii celopoľského vysielania. Premýšľalo sa aj o eventuálnej privatizácii regionálnych kanálov TVP, súhlas s privatizáciou by ale musela udeliť Rada ministrov.

2.2 Menovanie vedenia TVP a Poľského rádia

Menovanie vedenia Poľskej televízie a Poľského rádia bolo v zákone z roku 1992 odlišné od súčasnosti. Vedenie sa vyberalo vo viacerých etapách v trojstupňovom procese.

Najskôr bola menovaná Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji (KRRiTV), ktorá má 5 členov. Dvoch členov menoval parlament, jedného člena senát a dvoch členov prezident. Menované osoby sa mali odlišovať znalosťami a skúsenosťami z audiovizuálneho vysielania. Funkčné obdobie členov KRRiTV trvalo šesť rokov.

V ďalšom kroku bolo potrebné vybrať kontrolné rady spoločností. V kontrolnej rade sa nachádzalo päť až deväť členov, ktoré menovala KRRiTV, okrem jedného, ktorý bol menovaný ministrom štátneho pokladu. Funkčné obdobie kontrolnej rady sa počítalo na tri roky.

Kontrolné rady zase vyberali vedenie spoločnosti, ktorého členom bol jeden až päť ľudí. Funkčné obdobie vedenia trvalo štyri roky.

---

50 TVP SA: TVP, akciová spoločnosť (preklad z poľského: Spółka akcyjna)

Autori zákona dbali na to, aby boli politici zbavení bezprostredného podielu na menovaní vedenia médií verejnej služby. Podľa Karola Jakubowicza bola zmena zákona o médiách v roku 1992 funkčná. Ako napísal vo svojej publikácii, zlepšiť nezávislosť kontroly nad médiami mala rotácia členov kontrolných rád. Tretina členov KRRiTV sa menila každé dva roky, zatiaľ čo celé funkčné obdobie KRRiTV bolo 6 rokov, čo bolo viac ako funkčné obdobie samotného parlamentu, čo malo podľa Jakubowicza zaistiť nestrannosť členov KRRiTV. Trojročné funkčné obdobie kontrolných rád a štvorročné obdobie vedení rozhlasu a televízie bolo ďalším zabezpečením pred politickou paralelnosťou v médiách verejnej služby.

„Išlo o oddelenie zloženia KRRiTV a kontrolných orgánov a riadenia verejnoprávnych médií od súčasného usporiadania strany v parlamente.“⁵¹

Tento systém bol ale zmenený v roku 2005, kedy bol prijatý zákon o transformáciách a zmenách v rozdelení úloh a kompetencií štátnych orgánov kompetentných v oblasti komunikácie, rozhlasu a televízie. Pripravila ho vláda Kazimierza Marcinkiewicza, zákon skončil funkčné obdobie vtedajšej národnej rady pre rozhlasové a televízne vysielanie a viedol k voľbe novej rady už v päťčlennom zložení a nie ako bolo pôvodne v deväťčlennom zložení. V tom čase bola tiež zrušená rotácia členov KRRiTV, čo znamenalo, že počas šesťročného funkčného obdobia by Rada zachovala rovnaké politické zloženie.

2.3 Misia verejnej služby v Poľskej televízii

V roku 1992 sa v novom zákone uzákonila povinnosť Poľskej televízie zachovávať misiu verejnej služby: *„Verejné televízne a rozhlasové vysielanie realizuje misiu verejnej služby, podľa zásad opísaných v zákone ponúka celej spoločnosti a tiež jej jednotlivým častiam rozličné programy a iné služby informovania, publicistiky, kultúry, zábavy, vzdelávania a športu, ktoré sa opierajú o pluralizmus, nestrannosť, vyváženosť a nezávislosť, a tiež inovatívnosť, vysokú kvalitu a integritnosť vysielania.“⁵²*

---

⁵¹ JAKUBOWICZ, Karol. Media publiczne: początek końca czy nowy początek. Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, 2007, s. 223-224. ISBN 978-836-0501-320.

Preklad autorky práce z poľského originálu.

⁵² OBWIESZCZENIE MARSZAŁKA SEJMU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ z dnia 19 listopada 2004 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o radiofonii i telewizji. In: Dziennik Ustaw z 2004 r., nr 253, poz. 2531.

Preklad autorky práce z poľského originálu.

Ciele a misiu verejnej služby zákon z roku 1992 o televíznom a rozhlasovom vysielaní opisuje tiež podrobnejšie podľa viacerých bodov. Podľa zákona má teda TVP a Poľský rozhlas za úlohu dodržiavať tieto body:

- tvorba a šírenie celoštátnych programov, regionálnych programov, programov pre zahraničných odberateľov v poľskom jazyku a tiež v iných jazykoch a tiež iných programov, ktoré realizujú demokratické, spoločenské a kultúrne potreby miestnych spoločenstiev;
- tvorba a šírenie špecializovaných programov, na ktorých šírenie bola získaná koncesia;
- budovanie a prevádzka vysielacích a technických staníc pre rozhlas a televíziu;
- šírenie textového vysielania a správ;
- práva na nových technikách tvorby a šírenia rozhlasových a televíznych programov;
- vedenie činnosti súvisiacej s produkciou, službami a obchodom a export a import audiovizuálnych diel;
- podpora umeleckej, literárnej a vedeckej tvorivosti a osvetovej činnosti;
- popularizácia znalostí o poľskom jazyku;
- zohľadňovanie potrieb národných a etnických menších a komunit používajúcich regionálne jazyky, tvorba informačných a spravodajských programov v menšinových a regionálnych jazykoch;
- tvorba a sprístupňovanie vzdelávacích programov pre použitie v oblastiach poľských diaspór a pre Poliakov žijúcich v zahraničí.⁵³

2.4 Poľská televízia vstáva z popola v novom demokratickom zriadení

Poľská televízia počas nachádzania si svojho miesta na televíznom trhu v demokratickom Poľsku, sa musela potýkať s veľkým množstvom zmien. Najväčšou prekážkou boli vždy financie a stret medzi kvalitou a hospodárením.

Ešte na začiatku fungovania slobodnej televízie mal Andrzej Drawicz, nový predseda Výboru pre rozhlas a televíziu, za úlohu vyčistiť televíziu od zamestnancov

---

⁵³ OBWIESZCZENIE MARSZAŁKA SEJMU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ z dnia 19 listopada 2004 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o radiofonii i telewizji. In: Dziennik Ustaw z 2004 r., nr 253, poz. 2531.

a novinárov spojených s bývalým režimom. Potom sa mohol pustiť do riešenia finančnej otázky.

Prvou najdôležitejšou zmenou bolo vytvorenie reklamnej kancelárie, pretože televízia v novom štátnom zriadení už nemohla počítať s financiami zo štátneho rozpočtu.⁵⁴ Ťažká finančná situácia prinútila vedenie televízie brať úvery, čo sa neskôr vyriešilo zavedením reklám do vysielania. To sa ukázalo ako dobrý nápad, finančná situácia sa zlepšovala a peniaze z reklamy boli dôležitým kapitálom televízie. Čísla ukazujú, že už v roku 1994 mala TVP viac než 51 % financií získaných z reklám a v roku 1998 až 61 %, zatiaľ čo výber koncesionárskych poplatkov spadol na 32 %.⁵⁵

Televízne stanice museli tiež o svojich inzerentov zvädzať medzi sebou boj. V tom čase mala TVP odlišné postavenie a ako vysielateľ verejnej služby pomocou výsledných príjmov z koncesionárskych poplatkov mohla ponúknuť nižšie ceny reklám ako konkurencia, čo samozrejme napokon vzbudilo kritiku zo strany jej komerčných konkurentov.⁵⁶

Svojím životom a svojimi problémami si žili aj regionálne pobočky TVP. Tie od roku 1992 začali tvoriť regionálne programy, zavedením ktorých sa zvýšili aj požiadavky na financie. Okrem toho to komplikovalo aj organizáciu a dokonca to zvýšilo počet politických okruhov, ktoré sa o činnosť TVP zaujímali. Na druhej strane fungovaním regionálnych programov bola televízia bližšie ľuďom.

V roku 1993 vznikol nový kanál Poľskej televízie – TV Polonia, ktorý bol určený pre Poliakov žijúcich v zahraničí. Touto novinkou znova narástli výdavky televízie. Bolo totiž nutné nový kanál priviesť do krajín, kde žili Poliaci, napríklad do Nemecka, Belgicka, Dánska, Francúzska, a ďalších iných krajín Európy, ale aj do Severnej a Južnej Ameriky. TVP mala čo robiť, aby aj tento kanál užívala.

Rok 1994 bol dôležitým míľnikom, kedy sa 1. januára 1994 Poľská televízia oficiálne stala vysielateľom verejnej služby a dokonala teda oficiálnu premenu z čias minulého režimu a mohla sa aj formálne pýšiť povahou televíznej služby nezávislej na politickej garnitúre.

---

⁵⁴ Nový projekt rekonštrukcie médií verejnej služby v Poľsku z dielne vládnej strany Právo a spravodlivosť už počíta aj s financiami zo štátneho rozpočtu. Viac v nasledujúcej kapitole.

⁵⁵ JAKUBOWICZ, Karol. *Media publiczne: Początek końca czy nowy początek*. Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, 2007, s. 183. ISBN 978-836-0501-320.

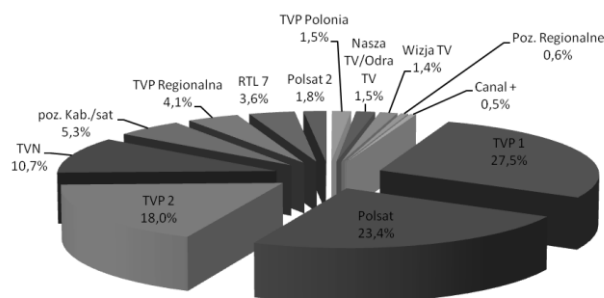
⁵⁶ POKORNA-IGNATOWICZ, Katarzyna. *Polski system medialny 1989-2011*. Kraków: Krakowskie Towarzystwo Edukacyjne sp. z o.o.- Oficyna Wydawnicza AFM, 2013, s. 198. ISBN 978-83-7571-296-4.

Už na začiatku 90. rokov sa v Poľsku na televíznom trhu objavujú zahraničné televízne programy, ktoré predstavujú konkurenciu verejnoprávnej televízii. Riadenie frekvencie sa stane predmetom prvého koncesného procesu, ktorý postupne zmení trh s audiovizuálnymi médiami v Poľsku.⁵⁷

Poľská televízia sa postupne začala zaoberať aj inými aktivitami, než programovým vysielaním. Začala napríklad obchodovať s právami na archíválie TVP SA, zaviedla losovacie hry alebo telefonické súťaže a uviedla do prevádzky tiež vlastný teletext. Napokon sa v roku 1995 TVP SA objavila aj na internete.⁵⁸

Počas prvých desiatich rokov fungovania mal Výbor pre rozhlas a televíziu, a neskôr TVP SA, deväť predsedov. S tým sa spájali aj zmeny vo vnútri televízie. Každý predseda mal svoju vlastnú víziu, ako má televízia vyzeráť, na čo je potrebné sa zamerať a aké nové kroky podniknúť. Každý mal svoju vlastnú koncepciu, s čím sa spájalo to, že budúcnosť bola v televízii stále neistá a zmeny programových koncepcií a spolitizovanie vedenia televízie prinieslo v 90. rokoch vznik televíznych odborov. V roku 1999 ich bolo v TVP dvadsať jeden. Tieto skutočnosti mali prirodzene vplyv na kvalitu programov, ktorých autori kvôli svojej bezpečnosti praktizovali tzv. pasívnu žurnalistiku.⁵⁹

Obrázok 1. Podiel kanálov na televíznom trhu v roku 1999.

Zdroj: *Informacja o problemach radiofonii i telewizji*, KRRiTV, marec 2000, Warszawa.

⁵⁷ POKORNA-IGNATOWICZ, Katarzyna. *Polski system medialny 1989-2011*. Kraków: Krakowskie Towarzystwo Edukacyjne sp. z o.o.- Oficyna Wydawnicza AFM, 2013, s. 197. ISBN 978-83-7571-296-4.

⁵⁸ JAKUBOWICZ, Karol. *Media publiczne: początek końca czy nowy początek*. Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, 2007, s. 185-186. ISBN 978-836-0501-320.

⁵⁹ JAKUBOWICZ, Karol. *Media publiczne: początek końca czy nowy początek*. Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, 2007, s. 187. ISBN 978-836-0501-320.

Noví súkromní televízni vysielatelia (Polsat, TVN) nedokázali v prvej dekáde fungovania slobodnej televízie v Poľsku poraziť sledovanosť verejnoprávnej televízie. Ako ukazuje obrázok 1, vyššie, Poľskej verejnoprávnej televízii TVP so všetkými kanálmi patrila stále vyše polovica televízneho trhu, zatiaľ čo súkromnému kanálu Polsat, ktorý vznikol v decembri 1992, patrilo druhé miesto v sledovanosti. Štvrtou najsledovanejšou stanicou bol v roku 1999 súkromný kanál TVN, ktorý na poľský televízny trh vstúpil v roku 1997 vlastnený americkou spoločnosťou TVN Group, najprv pod názvom TV Nowa, ktorý mal tiež znamenať „nezávislá televízia“.

Je nutné podotknúť, že verejnoprávna televízia mala v Poľsku už od začiatku svojho fungovania privilegované postavenie. Ku terestriálnemu vysielaniu prvého programu TVP1 malo prístup až 98,2 % obyvateľov Poľska a prístup k druhému programu TVP2 iba o trochu menej, 97,6 % Poliakov.⁶⁰

V marci 2002 čakalo verejnoprávnu televíziu niekoľko zmien, výsledkom ktorých vznikol nový kanál verejnoprávnej televízie: TVP3 Regionalna. Jej vznik mal byť reakciou na problémy, ktoré mali regionálne pobočky TVP. Problémy sa týkali financií a technológie. Problémom bol aj chaos v obchodnej politike, v produkcii a vo vyplácaní honorárov autorom programov. Politický tlak na niektoré programy bol tiež jedným z problémov. Riešením mal byť teda tretí regionálny kanál TVP3.

Aj miléniové roky 2000 boli pre TVP úspešné. Poliaci stále viac sledovali televíziu a verejnoprávna televízia si stále udržiavala sledovanosť v pozícii lídra „veľkej trojky“ TVP, Polsat a TVN. To bolo obdobie, kedy súkromné televízie začali do sveta vypúšťať ďalšie a ďalšie tematické kanály, preto ani TVP nezostala pozadu. V roku 2005 začala vysielat' TVP Kultura, v roku 2006 TVP Sport a 2007 TVP Historia. V decembri toho istého roku sa tiež podarilo naplniť dohodu Poľskej televízie s Ministerstvom zahraničných vecí a vznikol nový kanál TVP Bielsat, ktorý začal vysielat' program v bieloruskom jazyku a vysielala dodnes. V ponuke má spravodajské a publicistické programy, reportáže, seriály a tiež rozprávky pre deti. Poľská televízia ho podporuje technicky, infraštruktúrne a tiež finančne tým, že tento projekt spolufinancuje. Pokrok stále neskončil a TVP v roku 2009 vypustila do sveta tiež program TVP Parlament, na ktorom vysielala prenosy z poľského parlamentu.

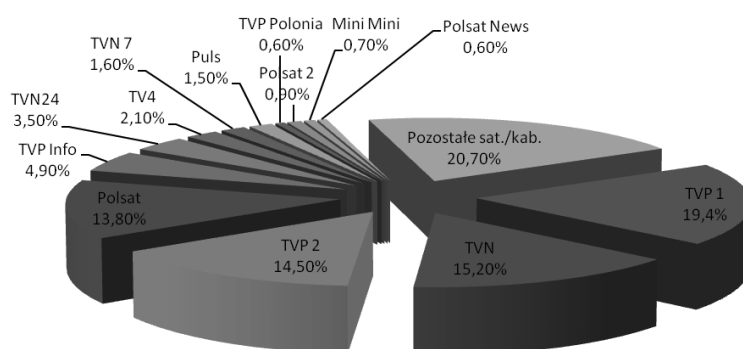
---

⁶⁰ POKORNA-IGNATOWICZ, Katarzyna. *Polski system medialny 1989-2011*. Kraków: Krakowskie Towarzystwo Edukacyjne sp. z o.o.- Oficyna Wydawnicza AFM, 2013, s. 198. ISBN 978-83-7571-296-4.

Aj technologické zmeny v novom miléniu čakali na TVP. Roky 2008 a 2009 boli venované začiatku vysielania TVP HD, kanálu vo vysokom rozlíšení.

Poľská verejnoprávna televízia ustála konkurenciu aj v druhej dekáde svojej existencie. Ako môžeme vidieť nižšie na obrázku 2, dva najväčšie programy Poľskej televízie TVP1 a TVP2 sa stále nachádzajú v prvej štvorici najsledovanejších televízií v Poľsku aj v roku 2010. Je tu ale zjavný malý pokles v sledovanosti oproti uplynulým rokom.

Obrázok 2. Podiel sledovanosti kanálov na televíznom trhu v roku 2010.

Zdroj: *Informacja o problemach radiofonii i telewizji*, KRRiT, marec 2011, Warszawa.

TVP sa ale v nasledujúcich rokoch musela vyrovnáť so stratou niekoľkých percent príjmov z koncesionárskych poplatkov. Dôvodom by mohla byť novelizácia zákona z 21. apríla 2005 o koncesionárskych poplatkoch, ktorá rozšírila katalóg osôb oslobodených od platenia koncesionárskych poplatkov. Preto mal TVP väčšinu príjmov iba z reklamy, ktoré činili až 60 % celkových príjmov.⁶¹ To by sa ale malo v nasledujúcich rokoch zmeniť. Vláda Práva a spravodlivosti už dlho pracuje na projekte, ktorý by mal financovanie verejnoprávnej televízie úplne otočiť.⁶²

⁶¹ POKORNA-IGNATOWICZ, Katarzyna. *Polski system medialny 1989-2011*. Kraków: Krakowskie Towarzystwo Edukacyjne sp. z o.o.- Oficyna Wydawnicza AFM, 2013, s. 201. ISBN 978-83-7571-296-4.

⁶² Viac o projekte rekonštrukcie verejnoprávnej televízie z dielne PiS v kapitole 3.3. Reforma mediálneho zákona z dielne vlády strany Právo a spravodlivosť.

3 Komparácia českého a poľského mediálneho systému

V tejto kapitole prechádzame k jadrú diplomovej práce, kde sa budeme venovať modelom mediálnych systémov v Poľsku a Českej republike, predstavíme si metodiku, podľa ktorej sme získavali informácie o mediálnom systéme v Poľsku a novej poľskej mediálnej reforme z dielne vládnej strany Právo a spravodlivosť, ktorá v Poľsku vládne od víťazstva v parlamentných voľbách v roku 2015.

V ďalšej podkapitole sa pozrieme do zákulisia tvorby reformy mediálneho zákona z roku 2015 a 2016, vysvetlíme a popíšeme dôvody reformy a popíšeme vízie strany Právo a spravodlivosť o tom, ako by mal systém verejnoprávnych médií v Poľsku v nasledujúcich rokoch vyzerat' a ako by sa mal podľa strany PiS menit'. Ďalej si predstavíme metodiku, ktorou budeme komparovať mediálne systémy v Poľsku a v Česku a ďalšiu kapitolu venujeme samotnej komparácii, kde budeme, podľa určenej metódy komparácie skúmať, ako sa systémy verejnoprávnych médií Poľsku a Českej republike líšia a čím sa podobajú. Zodpovieme si aj na otázky, či môžeme vôbec určiť tieto dva mediálne systémy za podobné a či je legitímne sa obávať, že reforma poľského zákona o audiovizuálnych médiách z roku 2015 a 2016 môže ohrozovať demokraciu v Poľsku.

3.1 Modely poľského a českého mediálneho systému podľa Hallina a Manciniho

Pre účely našej komparácie je najskôr dôležité si určiť, aké modely mediálnych systémov v Poľsku a v Českej republike fungujú. Pre túto úlohu nám pomôžu systémy médií podľa Daniela C. Hallina a Paola Manciniho a ich modely politického paralelizmu médií.⁶³ Hallin a Mancini popísali štyri modely médií, riadenia vysielania verejnej služby, ktoré sa líšia svojou formou väzieb na politický systém a odrážajú rôzne stupne a podoby politického paralelizmu: vládny model, profesijný (kvalifikovaný model), parlamentný model a občiansky (korporativistický) model.

---

⁶³ HALLIN, Daniel C. a Paolo MANCINI. *Systémy médií v postmodernom svete: tri modely médií a politiky*. Praha: Portál, 2008, s. 58-59. ISBN 978-80-7367-377-2.

Vládný model Hallin a Mancini popisujú takto: „*Vládní model, u kterého je vysílání veřejné služby – bližící se v tomto modelu státnímu vysílání – kontrolováno přímo vládou nebo politickou většinou. Klasickým příkladem této formy řízení je francouzské vysílání za vlády de Gaulla, které spadalo do roku 1964 formálně pod kontrolu Ministerstva informací a od roku 1964 do osmdesátých let bylo prakticky kontrolováno vládou a prostřednictvím dosazování členů řízení formálně nezávislého Office de Radiodiffusion-Télévision Française (ORTF).*“⁶⁴ Podľa tohto popisu by sme mohli tento model priradiť modelu riadenia verejnoprávnych médií v Poľsku. Ako bližšie vysvetlíme v ďalších kapitolách, aj v Poľsku sú v súčasnosti po reforme z roku 2016 členovia kontrolných orgánov menovaní vládnu stranou a vládnymi orgánmi. Tri pätiny členov Rady národných médií menuje koalícia a dve pätiny členov menuje opozícia, čím sú predstavitelia opozície teoreticky pri každom hlasovaní prehlasovateľní. A Krajowu Radu Radiofonii i Telewizji (KRRiTV) menuje parlament, senát a prezident, orgány, v ktorých väčšinu má momentálne vládna strana Právo a spravodlivosť a prezident vyšiel taktiež zo strany PiS.

Ďalším modelom podľa Hallina a Manciniho je profesijný (kvalifikovaný) model: „*Nejzřetelnější příklad profesního modelu je British Broadcasting Corporation (BBC) představující tradici rigidního oddělení od politické kontroly a řízení vysílání profesionály. Tento model je charakteristický také pro kanadskou CBC, irské vysílání veřejné služby, některé skandinávské země a veřejnoprávní vysílání ve Spojených státech.*“⁶⁵ Systém verejnoprávnych médií Českej republiky by sme mohli priradiť práve k tomuto profesijnému modelu.

3.2 Metodika rozhovorov použitých pre účely zbierania dát použitých v tejto diplomovej práci

V roku 2015, hneď po víťazstve vo voľbách, si víťazná strana Právo a spravodlivosť dala za cieľ pustiť sa do reformy médií verejnej služby v Poľsku. Prvá novela bola schválená v roku 2015 a bola platná iba pár mesiacov. V nasledujúcom roku vláda schválila druhú novelu, ktorá vstúpila do platnosti v roku 2016 a platí dodnes.

---

⁶⁴HALLIN, Daniel C. a Paolo MANCINI. *Systémy médií v postmoderním svete: tři modely médií a politiky*. Praha: Portál, 2008, s. 58. ISBN 978-80-7367-377-2.

⁶⁵HALLIN, Daniel C. a Paolo MANCINI. *Systémy médií v postmoderním svete: tři modely médií a politiky*. Praha: Portál, 2008, s. 58-59. ISBN 978-80-7367-377-2.

V nasledujúcej kapitole si bližšie vysvetlíme prečo vznikla myšlienka zreformovať verejnoprávnu televíziu v Poľsku a bližšie sa pozrieme do zákulisia schvaľovania tejto novely. Pre účely zberu informácií a poznatkov o zákulisí reformy médií sme použili metódu kvalitatívneho rozhovoru. Voľba tejto metódy je logická. Rozhovor totiž patrí medzi jednu z najpoužívanejších výskumných metód v kvalitatívnom výskume, pretože práve rozhovor má možnosť dostať sa do hĺbky problematiky, pokiaľ si výskumník vyberie správneho respondenta a pokiaľ je rozhovor správne vedený.

Základné typy rozhovorov sú nasledujúce: byť priamy, či nepriamy, podľa toho, či výskumník realizuje rozhovor naživo s respondentom, telefonicky alebo prostredníctvom e-mailovej komunikácie. Z praxe poznáme tiež individuálny rozhovor vo forme jedného výskumníka a jedného respondenta alebo skupinový, kde je respondentov viac. Hendl ešte rozlišuje štruktúrovaný rozhovor s otvorenými otázkami, rozhovor pomocou návodu, neformálny rozhovor, naratívny rozhovor, fenomenologický rozhovor, skupinovú diskusiu, rozprávanie a ďalšie techniky dopytovania. Pre náš výskum nám poslúžili najlepšie práve ďalšie techniky dopytovania, ktoré Hendl rozlišuje na dotazník s otvorenými otázkami, techniku kritických udalostí, rozmýšľanie nahlas, komentovanie dia-snímkov, komentár videozáznamu a napokon rozhovor s expertom. Pre náš zber dát sme si vybrali metódu rozhovoru s expertom. Hendl ju opisuje takto: *„Postup se uplatňuje při studiu znalostí profesionálů, např. při zkoumání rozhodovacích postupů v dané oblasti, při vytváření expertních systémů různých typů. Úkolem je zachytit a analyzovat obsah a organizaci znalostí člověka, který je v dané oblasti expertem, a využít tyto poznatky pro jiné cíle.“*⁶⁶

My sme našich respondentov hľadali v Poľsku. Cieľom našich expertných rozhovorov bolo zistiť čo najviac informácií o súčasnom stave verejnoprávnej televízie v Poľsku a o novele mediálneho zákona. Osobné rozhovory sa nám podarilo zrealizovať s profesorom Januszom Majcherkom, profesorom a sociológom na Pedagogickej univerzite v Krakove, so Sławomirom Mokrzyckým, zodpovedným redaktorom TVP Krakov, s Dorotou Rojek-Koryzskou, bývalou redaktorkou TVP Krakov a s Barbarou Bubulou, poslankyňou Sejmu za stranu Právo a spravodlivosť

---

⁶⁶ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016, s. 193. ISBN 978-80-262-0982-9.

a podpredsedníčkou programovej rady TVP. Telefonicky sme sa tiež rozprávali s Krzysztofom Czabańským, predsedom Rady národných médií.

V nasledujúcej kapitole dáme zozbierané informácie do súvislostí a pozrieme sa bližšie na to, čo súčasná poľská vláda vníma pod pojmom verejná služba a čo by mali podľa vlády strany Právo a spravodlivosť televízia ako médium verejnej služby v Poľsku splňať.

3.3 Reforma mediálneho zákona z dielne vlády strany Právo a spravodlivosť

V Poľsku v roku 2015 prebehli voľby do Sejmu a víťazom volieb sa stala strana Právo a spravodlivosť s 77,58 % hlasov (viď. Obrázok 3.). Víťazstvo jej prinieslo 235 mandátov. Zatiaľ čo bývalá vládna strana Občianska platforma (Platforma Obywatelska) vo voľbách získala iba 24 % hlasov a 138 mandátov.⁶⁷

Výsledky parlamentných volieb v roku 2015 v Poľsku priniesli mnoho zmien. Zmenila sa vláda a premiérkou sa stala Beata Szydło z politickej strany Právo a spravodlivosť. Vystriedala tak vládu Ewy Kopacz z Občianskej platformy. V roku 2017 ale Beatu Szydło nahradil Mateusz Morawiecki. No v čase zmeny mediálneho zákona bola premiérkou ešte stále Szydło.

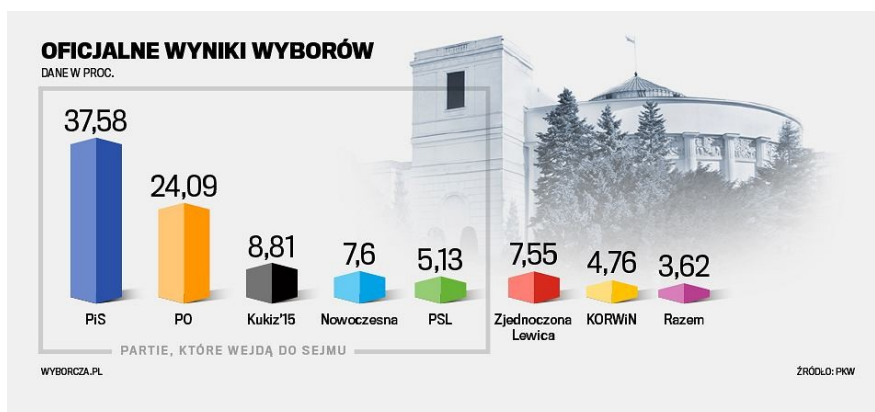
Výhra strany Právo a spravodlivosť v parlamentných voľbách nebola nečakaná. V roku 2015 v poľskej spoločnosti vládla atmosféra, ktorú mohol identifikovať aj obyčajný turista, ak sa aspoň trochu zaujímal o dianie v Poľsku. Bolo cítiť, že Poliaci si už zmenu priali.

---

⁶⁷ Wyniki wyborów do Sejmu RP. In: *Wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej 2015* [online]. Warszawa: Państwowa Komisja Wyborcza, 2015 [cit. 2018-04-26]. Dostupné z: http://parlament2015.pkw.gov.pl/349_wyniki_sejm/0/1

Obrázok 3. Oficiálne výsledky parlamentných volieb v roku 2015

Zdroj: Wyborcza.pl

Jeden z prvých krokov novej vlády bola novela mediálneho zákona. Novela ale bola menšia než PiS pôvodne mienilo. PiS malo totiž rozpracovanú veľkú rekonštrukciu verejnoprávnych médií. Dôvodom rekonštrukcie mala byť nespokojnosť Práva a spravodlivosti s fungovaním verejnoprávnych médií za predošlej vlády Donalda Tuska zo strany Občianska platforma, ktorý bol poľským premiérom predtým, než sa stal predsedom Európskej rady. Tusk potom v premiérskom kresle vystriedala v septembri 2014 jeho stranícka kolegyňa Ewa Kopacz.

PiS hlásalo zmenu médií už pred voľbami 2015. Vo svojom volebnom programe strana vysvetlila a načrtla vízie, ktoré by chcela zrealizovať, ak by Právo a spravodlivosť vo voľbách zvíťazilo.

„V Tuskovom systéme nastúpila degenerácia verejnoprávnych médií. Úlohou médií je totiž posilňovať národnú súdržnosť a preto je povinnosťou štátu ich podporovať. Tuskova vláda ale verejnoprávne médiá vnímala ako neprijemnú konkurenciu pre súkromné médiá a ako potenciálnu politickú hrozbu v prípade, že sa verejnoprávne médiá stanú nezávislé od Občianskej platformy. Môžeme preto smelo povedať, že pokračoval útok na poľský rozhlas a poľskú televíziu, ktorý mal osobný aj finančný rozmer.“⁶⁸

Právo a spravodlivosť vo svojom predvolebnom programe dávalo vláde Donalda Tuska za vinu, že mala dôkladne premyslené oslabenie médií verejnej služby. PiS tvrdilo, že Tusk drasticky finančne oslabil TVP a urobil z nej televíziu, ktorá je

⁶⁸ Przeciw polskim wartościom, 2014. *Program Prawa i Sprawiedliwości 2014* [online]. Warszawa: Prawo i Sprawiedliwość, s. 27 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <http://pis.org.pl/document/archive/download/128>
Preklad autorky práce z poľského originálu.

závislá od inzerentov, čím sa zhoršila jej programová ponuka. PiS vo svojom predvolebnom programe tvrdilo, že vláda Tuska ochraňovala viac súkromné médiá a snažila sa o likvidáciu alebo marginalizáciu tých verejnoprávnych.

PiS sa vo svojom volebnom programe dotkla aj financovania verejnoprávneho rádia a televízie, ktoré kritizovala takto: „*V súčasnosti výdavky na verejnoprávne rozhlasové a televízne vysielanie v našej krajine vychádzajú sotva na 0,3 promile HDP, zatiaľ čo v Nemecku takmer 3 promile, aj to pri oveľa vyššej hodnote HDP. Dokonca aj v Taliansku, ktorému donedávna vládol majiteľ vplyvných súkromných médií, sa vynakladá verejnoprávnenému rozhlasu a televízii viac ako 1,2 promile HDP, čo vychádza na štyrikrát väčšiu časť HDP než v Poľsku.*“⁶⁹

Strana vo svojom volebnom programe tiež kritizovala prepúšťanie novinárov z verejnoprávnej televízie, čo opísala expresívnejšie ako „*čistky novinárov s nesprávnymi názormi*“. Vadilo jej, že sa vláda Donalda Tuska snažila zaujať moc v Poľsku prostredníctvom kontroly médií. Preto strana Právo a spravodlivosť podľa jej vlastných slov, ktoré sme získali z jej volebného programu, chcela systém verejnoprávnych médií zmeniť. Do svojho programu popísala aj postup, ktorý by chcela uskutočniť, ak voľby 2015 dopadli v jej prospech. PiS vo svojom programe sľubovala navrátenie úrovne a kvality verejnoprávnych médiám a zaviazala sa vybudovať v nich znova pluralizmus, ktorý dovtedy verejnoprávnych médiám podľa PiS chýbal. To sľubovali vo volebnom programe dosiahnutím posilnenia programovej kontroly a pretvorením médií verejnej služby na inštitúciu vyššej verejnej užitočnosti, čo by znamenalo, že TVP by už viac nebola akciovou spoločnosťou.

Veľká rekonštrukcia verejnoprávnych médií mala siahať od menovania vedenia, cez dozor nad médiami, až po financovanie a zmenu verejnoprávnej televízie z akciovej spoločnosti na národnú, alebo verejnú spoločnosť vyššej užitočnosti. Na pomedzí rokov 2015 a 2016 sa im ale podarilo presadiť iba malú časť novelizácie.

O čo teda ide v novele mediálneho zákona? Prvým krokom bola už v roku 2015 zmena zákona o rozhlasovom a televíznom vysielaní, ktorá zverila právomoc menovať

---

⁶⁹ Przeciw polskim wartościom, 2014. *Program Prawa i Sprawiedliwości 2014* [online]. Warszawa: Prawo i Sprawiedliwość, s. 28 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <http://pis.org.pl/document/archive/download/128>
Preklad autorky práce z poľského originálu.

vedenie a členov kontrolných rád verejnoprávnej televízie ministromi štátneho pokladu. Do tej doby boli totiž tieto miesta obsadzované na základe verejných konkurzov.⁷⁰

Táto dočasná zmena stratila platnosť v roku 2016, kedy ju nahradila ďalšia novelizácia⁷¹ spoločne s novelizáciou, ktorá zakladala Radu národných médií⁷², politický orgán, ktorému zákon dával právomoci menovať vedenie verejnoprávnych médií a kontrolné orgány všetkých verejnoprávnych médií. Rada národných médií⁷³ má päť členov. Traja z nich sú predstavitelia vlády a dvaja predstavitelia opozície. Podľa Krzysztofa Czabańskiego chcela vládna strana týmto garantovať miesto v rade aj opozícii. *„Samozrejme, niekto môže povedať, že dvaja predstavitelia opozície predsa môžu byť v tomto zoskupení prehlasovaní a samozrejme sa takto aj naozaj deje, ale majú prístup k vnútorným informáciám.“*⁷⁴

Na tieto novely sa ale vzniesla vlna kritiky zo štátov Európskej únie a Európskej komisie. Zahraničné médiá hovorili o obave z ohrozenia demokracie a slobody slova v Poľsku. Európska komisia sa totiž obáva, či touto zmenou nebude poľská verejnoprávna televízia viac závislá na vládnej strane PiS.⁷⁵

Barbara Bubula tvrdí, že Európskej komisii hlavne vadil projekt celej rekonštrukcie verejnoprávnych médií. Projekt, ktorý by zmenil akciovú spoločnosť TVP na inštitúciu vyššej verejnej užitočnosti, teda štátnej inštitúcie, národnej, napríklad takej ako je národné múzeum alebo štátny archív, ktoré by podliehalo špeciálnemu zákonu a špeciálnym reguláciám. To by bol podľa Bubuly ale nutný aj druhý element zmeny médií, a to zmena financovania. *„Stretlo sa to ale s veľkým odporom, nie iba opozície ale aj zo zahraničia, a to kvôli tomu, že je zložitý celý nápad verejnosti dostatočne vysvetliť. Mali sme obavy, že stratíme verejnú podporu, takže sme zmenu médií spravili len z malej časti. Do tejto chvíle sa nám teda nepodarilo ešte*

---

⁷⁰ USTAWA z dnia 30 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji. In: Dziennik Ustaw z 2016 r. poz. 25.

⁷¹ USTAWA z dnia 25 lutego 2016 r. o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji. In: Dziennik Ustaw z 2016 r. poz. 443.

⁷² USTAWA z dnia 22 czerwca 2016 r. o Radzie Mediów Narodowych. In: Dziennik Ustaw z 2016 r. poz. 929.

⁷³ Preklad autorky práce z poľského originálneho názvu Rada mediów narodowych.

⁷⁴ CZABAŃSKI, Krzysztof. Telefonický rozhovor s predsedom Rady národných médií. Krakov, 29. 1. 2018.

⁷⁵ POHANKA, Vít. Nový poľský mediálny zákon bude zkoumat Evropská komise. In: *IRozhlas.cz* [online]. Praha: Český rozhlas, 2016 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/novy-polsky-medialni-zakon-bude-zkoumat-evropska-komise_201601031817_mtaborska

*zmeniť systém financovania a urobiť verejnoprávnu televíziu nezávislú na zisku z reklamy.*⁷⁶

Vláde strany Právo a spravodlivosť sa ale podarilo presadiť zatiaľ iba najjednoduchšiu a najmenšiu časť celej reformy. *„Stále pred nami ešte stoja ďalšie kroky, napríklad zmena financovania, zmena štatútu TVP a Poľského rádia na štatúty inštitúcií vyššej verejnej užitočnosti. To bude ale až v ďalšom kroku, pretože teraz máme problém s Európskou úniou a s Európskym právom.*⁷⁷

Čo teda zabrzdilo ďalšie zmeny? *„Nie iba nedostatok podpory verejnosti a odpor opozície, ale tiež hrozba zo strany európskych inštitúcií, ktoré by nám mohli túto právnu zmenu úplne zastaviť. Až teraz po dvoch rokoch sme dostali expertízy, ktoré potvrdzujú, že musíme vypracovať také právne texty, ktoré by Európskej komisii neprekážali. Ak by sme to neurobili a Európska únia by nám tieto zmeny zastavila, TVP by sa musela vzdať podpory štátu, podobne ako sa to stalo v minulosti s poľskými lodenicami, kedy boli prinútené vzdať sa podpory štátu a zažili úpadok, pretože Európskej únii prekážalo, aby ich štát z vlastných prostriedkov zachraňoval. Takže na mieste bola obava, že sa niečo podobné stane vo vzťahu k verejnoprávnym médiám, že ten nový zákon s novým financovaním nebude uznaný a bude nutné vrátiť prostriedky, ktoré by neboli v súlade s právom EU vyplatené. Následne by TVP upadlo a muselo by sa vybudovať nanovo, čo by bolo veľmi zložité a mohlo by sa stať, že už by si nikdy znovu nevybudovalo svoju pozíciu u divákov.*⁷⁸

Podľa vládnej strany PiS je totiž nový projekt reformy médií zlepšujúcim krokom. Strana sa týmito zmenami údajne snaží zlepšiť podmienky pre napĺňanie cieľov médií verejnej služby. Tým chce PiS zmeniť spoločnosť, ktorá je nastavená na zisk, zmeniť na inštitúciu, ktorá bude slúžiť verejnosti z verejných zdrojov. To je dôvod, prečo je tiež potrebná zmena financovania verejnoprávných médií, zmena, ktorá ešte nenastala a stále čaká na zrealizovanie.

„Vytvoríme taký systém financovania verejnoprávných médií, aby sme im zaistili verejné zdroje vo výške aspoň 1 promile HDP, čo v prepočte v absolútnych číslach znamená okolo 1,5 miliardy zlotých (v súčasnosti 400-500 miliónov zlotých).

---

⁷⁶ BUBULA, Barbara. Osobný rozhovor s poslankyňou Sejmu za stranu Právo a spravodlivosť a podpredsedníčkou programovej rady TVP. Krakov, 22. 1. 2018.

⁷⁷ BUBULA, Barbara. Osobný rozhovor s poslankyňou Sejmu za stranu Právo a spravodlivosť a podpredsedníčkou programovej rady TVP. Krakov, 22. 1. 2018.

⁷⁸ BUBULA, Barbara. Osobný rozhovor s poslankyňou Sejmu za stranu Právo a spravodlivosť a podpredsedníčkou programovej rady TVP. Krakov, 22. 1. 2018.

*Verejné prostriedky by mohli pochádzať z platenia špeciálneho univerzálneho poplatku za médiá, ktorý by bol nižší ako súčasné koncesionárske poplatky, bez potreby registrácie prijímačov.*⁷⁹

Zhrnutím vysvetlenia reformy médií verejnej služby je hlavným argumentom vlády obhajujúci celú zmenu verejnoprávných médií, snaha o zlepšenie prostredia médií verejnej služby k lepšiemu vykonávaniu misie a cieľov médií verejnej služby. Takto argumentuje novelizáciu Barbara Bubula aj Krzysztof Czabański, a o tomto sa dočítame aj v texte volebného programu Práva a spravodlivosti. *„Funkciou verejnoprávných médií nie je iba informovanie a vzdelávanie. Mali by tiež mať a budú mať podpornú úlohu pri rôznych kultúrnych projektoch, ako je filmová produkcia, spolupráca s orchestrami a divadelné skupiny.*⁸⁰

„Základnými úlohami verejnoprávných médií budú: prezentácia vysokej kultúry vrátane starostlivosti o poľský jazyk; šírenie národnej tradície, úspechy poľskej a svetovej vedy; historické vzdelávanie a hĺbková verejná diskusia; prítomnosť reportáží a dokumentárnych filmov v programe. Podporíme tiež spustenie nových tematických kanálov.

*Obnovené verejné médiá budú musieť udržiavať primeranú úroveň v šírení obsahu v oblasti kultúry, vedy a umenia, ako aj prezentovať celé spektrum politických, ekonomických a filozofických názorov. Ich dôležitou úlohou bude chrániť deti a mládež pred násilím a demoralizáciou. Verejné médiá by mali zohrávať dôležitú úlohu v oblasti vzdelávania a nemali by sa obmedzovať len na zábavu. Verejné mediálne archívy budú k dispozícii bezplatne cez internet pre všetkých koncesionárskych poplatníkov. Štát musí podporiť, aby rozvoj technológií umožňujúcich rozšírenie programovej ponuky slúžil podnikom, ktoré prezentujú názory na nezávislosť a vlastenecké prostredie, a tiež aby podporovali nezávislosť novinárov od oligopolu najväčších existujúcich televíznych vysielateľov.*⁸¹

Predstava, ktorú si Právo a spravodlivosť dalo za úlohu splniť vo svojom volebnom programe, sa pomaly naplňa. Tri zmeny mediálneho zákona, ktoré vláda

---

⁷⁹ Media, 2014. *Program Prawa i Sprawiedliwości 2014* [online]. Warszawa: Prawo i Sprawiedliwość, s. 143 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <http://pis.org.pl/document/archive/download/128>
Preklad autorky práce z poľského originálu.

⁸⁰ Media, 2014. *Program Prawa i Sprawiedliwości 2014* [online]. Warszawa: Prawo i Sprawiedliwość, s. 143 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <http://pis.org.pl/document/archive/download/128>
Preklad autorky práce z poľského originálu.

⁸¹ Media, 2014. *Program Prawa i Sprawiedliwości 2014* [online]. Warszawa: Prawo i Sprawiedliwość, s. 143 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <http://pis.org.pl/document/archive/download/128>
Preklad autorky práce z poľského originálu.

prijala v roku 2015 a 2016 začínajú reformovať médiá, čo sa nezaobišlo bez kritiky verejnosti aj Európskej komisie. Kritika vychádza z dojmov, ktoré verejnosť po predstavení reformy nadobudlo. My ale z dojmov vychádzať nebudeme, je nutné sa na zmenu vo verejnoprávnej televízii pozrieť inak. V tejto diplomovej práci si fungujúci systém verejnoprávnej televízie porovnáme so systémom verejnoprávnej televízie v Českej republike.

3.4 Metodika komparácie českého a poľského mediálneho systému

V nasledujúcej časti tejto diplomovej práce porovnáme mediálny systém Českej televízie (ČT) a mediálny systém Poľskej televízie (TVP). Ako veľmi sa tieto dve systémy líšia? Táto časť vymedzuje metodiku, ktorú sme použili pre komparáciu českého a poľského mediálneho systému.

Metóda komparácie je metódou porovnávania, je základnou myšlienkovou operáciou a patrí medzi najstaršie a najrozšírenejšie spôsoby poznávania sveta. Ako potvrdzuje aj Geissler a Mouralová, komparácia je tiež veľmi rozšírený výskumný prístup vo výskume v spoločenských vedách.⁸² Logicky sme sa teda rozhodli použiť komparáciu ako spôsob spoznania systému v poľskej a českej verejnoprávnej televízii a komparáciu využijeme hlavne pre porozumenie prostredia, atmosféry a zmien, ktoré nová vláda strany Právo a spravodlivosť priniesla do médií verejnej služby.

V tejto práci sme si najprv vymedzili porovnanie systémov geograficky, tak ako to Geissler a Mouralová odporúčajú. Podľa nich je s komparatívnym výskumom späté geografické porovnanie, porovnanie rôznych štátov, či regiónov. Základným vymedzením komparatívneho prístupu je zameranie sa na dve alebo viac porovnávaných jednotiek, v našom prípade ide o dve jednotky, mediálny systém Českej televízie a mediálny systém Poľskej televízie. Týmto sa táto diplomová práca vyhýba nevhodnej situácii pre komparatívny prístup, ktorú Geissler a Mouralová označujú dokonca extrémnym prístupom, ktorým je postup, kedy sa analýza namiesto komparácie venuje príliš jednotlivým prípadom bez ich vzájomného prepájania, alebo tiež porovnanie príliš veľkého súboru prípadov a orientácia takmer úplne iba na

---

⁸² GEISSLER, Hana a Magdalena MOURALOVÁ. Komparativní přístupy při zkoumání veřejných politik. NEKOLA, Martin. *Současné metodologické otázky veřejné politiky*. Praha: Karolinum, 2011, s. 170-193. ISBN 9788024618654.

premenné, pričom sa rezignuje na hlbšie porozumenie kontextu a vzťahom medzi premennými. „*Nizký počet komparovaných entit umožňuje výzkumníkovi prozkoumat velké množství proměnných a jít ve srovnání do hloubky.*“⁸³

Geissler a Mouralová tiež radia odlíšiť, či je našim cieľom iba deskripcia rozdielov medzi podobami politik v rôznych štátoch, alebo chceme tiež vysvetliť rozdiely medzi porovnávanými politikami. Ak sme sa rozhodli pre prvý prístup, nebudú nás zaujímať vzťahy medzi premennými a nemá teda význam rozlišovať ich úlohu v analýze. Pokiaľ sa naša komparácia prikláňa k vysvetľovaniu rozdielov v porovnávaných politikách, budú mať vonkajšie faktory v analýze úlohu nezávislých premenných a vstupy, procesy a výstupy politik úlohu závislých premenných. V našom prípade sa domnievame, že porovnávané jednotky, teda poľská a česká televízia, v princípe nemajú žiadne závislé premenné, ich súčasná podoba sa vyvíjala nezávisle na sebe, zatiaľ čo predpokladáme, že systémy sa mohutne nelíšia a ich historický kontext tiež nebol v oboch krajinách úplne odlišný. Preto sú pre nás v tejto diplomovej práci vzťahy medzi premennými irelevantné. Oba štáty majú socialistickú minulosť a ich pohľad na ciele médií verejnej služby sú podľa nášho prvotného skúmania podobné. Pri komparácii vo verejnej politike, akou je aj táto analýza, nás zaujímajú nástroje, ciele, výsledky a dopady politik. Ciele komparácie sa pokúsime nájsť pomocou polozenia si výskumných otázok a vymedzenia premenných, ktoré do porovnania vstupujú.

Prečo teda výber komparácie ako metódy výskumu. Porovnávanie verejných politik je veľmi rozšírenie v akademických a študentských textoch a prácach, ale aj v praxi. Zaujímavosťou je vyššia potreba komparácie verejných politik rôznych štátov a regiónov so zvyšujúcim sa nárastom globalizácie a rozmachom nadnárodných a medzivládnych organizácií.

Jedná sa o komparatívny výskum, ak má tieto určujúce znaky: „*(1) Existence celků, které jsou považovány za svébytné entity. Tyto celky by přitom měly být srovnatelné, nelze porovnávat entity zcela rozdílného charakteru či úrovně. (...)*

(2) Nejedná se jen o popis různých případů, ale případy jsou k sobě také vzájemně vztahovány, a komparace tak obsahuje zobecnění zákonitostí či vysvětlení nebo interpretaci rozdílů.“⁸⁴

---

⁸³ GEISLER, Hana a Magdalena MOURALOVÁ. Komparativní přístupy při zkoumání veřejných politik. NEKOLA, Martin. *Současné metodologické otázky veřejné politiky*. Praha: Karolinum, 2011, s. 170-193. ISBN 9788024618654.

Komparatívna analýza verejných politík sa skladá s niekoľkých krokov, ktoré sa vyznačujú špecifickou voľbou otázok, metód, cieľov a premenných. Giessler a Muralová popisujú otázky, ktorými sa dajú jednotlivé kroky vyjadriť:

- V čom sa politiky líšia?
- Ako môžeme rozdiely vysvetliť?
- K akým dopadom tieto rozdiely vedú?

„Již z těchto otázek je patrné, že do komparativního výzkumu vstupují proměnné popisující samotnou politiku, její vstupy, procesy a výstupy, ale také proměnné charakterizující vnější faktory (podmínky či kontext, ve kterém politika vzniká a je implementována) a dopady politiky.“⁸⁵

Ak teda chceme nájsť odpoveď na otázku o tom, v čom sa politiky líšia, mali by sme do analýzy zahrnúť popisy politických rozhodnutí a inštitucionálneho a legislatívneho nastavenia systémov, popisy fungujúcich nástrojov a mechanizmov a práv a povinností aktérov, ktoré sa odohrávajú v prípadoch, ktoré porovnáваме. Cieľom hľadania podobností a odlišností je teda deskripcia a politiky v týchto porovnávaných jednotkách popisujeme alebo klasifikujeme.

„Vysvětlení odlišností pak znamená hledání vnějších faktorů, které ovlivňují politická rozhodnutí, výslednou podobu politiky a její implementaci. Zde je možné věnovat pozornost kultuře a tradicím, politickému systému, systému politických stran, byrokracii, fungování občanské společnosti, ekonomickému vývoji, institucionální historii, podobě jiných politik atd.“⁸⁶

Pre našu analýzu sme vybrali interpretatívny prístup, ktorý sa snaží javom rozumieť a je inšpirovaný viacerými prístupmi humanitných vied. Analýzu tvoríme Millovou metódou súladu, alebo „method of agreement“, kde je možné pre porovnanie

---

⁸⁴ GEISSLER, Hana a Magdalena MOURALOVÁ. Komparativní přístupy při zkoumání veřejných politik. NEKOLA, Martin. *Současné metodologické otázky veřejné politiky*. Praha: Karolinum, 2011, s. 170-193. ISBN 9788024618654.

⁸⁵ GEISSLER, Hana a Magdalena MOURALOVÁ. Komparativní přístupy při zkoumání veřejných politik. NEKOLA, Martin. *Současné metodologické otázky veřejné politiky*. Praha: Karolinum, 2011, s. 170-193. ISBN 9788024618654.

⁸⁶ GEISSLER, Hana a Magdalena MOURALOVÁ. Komparativní přístupy při zkoumání veřejných politik. NEKOLA, Martin. *Současné metodologické otázky veřejné politiky*. Praha: Karolinum, 2011, s. 170-193. ISBN 9788024618654.

vybrať štáty, ktoré si sú v určitom aspekte blízke a podobné.⁸⁷ Millova metóda rozdielu, ktorá stojí v kontraste k metóde súladu, nám nevyhovuje.

„Výběr případů ke komparaci musí korespondovat se zvolenými cíli výzkumu (zajímá-li mě využívání rozvojové pomoci, musím vybírat z rozvojových zemí; chci-li zkoumat implementaci společných evropských politik, musím se zabývat členskými státy EU apod.). Tak např. pro komparaci systémů sociálního zabezpečení můžeme jednou zvolit země, které mají společnou historii a jejichž systémy se tedy vyvinuly ze stejného základu (metoda shody), jindy např. země, které jsou typickými představiteli různých režimů sociálního státu (metoda rozdílu).“⁸⁸

Pri komparácii ale Geissler a Muralová radia dávať si pozor a nemať prehnané očakávania. Pre medzinárodnú komparáciu verejných politik je charakteristické, že medzi politickými inštitúciami a nástrojmi v rôznych štátoch iba zriedka dochádza k úplnej zhode či k súladu z hľadiska funkcie a pôsobnosti.

V deskripcii teda použijeme nezávislé premenné. Pre komparáciu použijeme Millovu metódu súladu – „method of agreement“ a analýzu postavíme jemne na interpretatívnom prístupe.

3.5 Komparácia – podobnosti a odlišnosti mediálnych systémov v Poľsku a Česku

Nezávislými premennými budú štyri jednotky. Prvou a základnou je vymedzenie termínu verejná služba. Všeobecné vymedzenie sme vykonali už v prvej kapitole tejto diplomovej práce. Táto časť bude patriť zodpovedaniu otázku ako definuje česká a poľská televízia termín verejná služba a ciele médií verejnej služby. Komparácia v rámci tejto nezávislej premennej nám umožní postaviť si základy pre ďalšiu nezávislú premennú, ktorou bude kontrola. Ako český a poľský systém verejnoprávnych médií kontroluje verejnoprávnu televíziu a aké mechanizmy a nástroje pre túto kontrolu používa a aká je organizačná štruktúra v týchto kontrolných mechanizmoch. Táto premenná je základným kameňom polozenia otázky o základnej

---

⁸⁷ KARLAS, Jan. Komparativní případová studie. DRULÁK, Petr. *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál, 2008, s. 62-91. ISBN 978-80-7367-385-7.

⁸⁸ GEISSLER, Hana a Magdalena MOURALOVÁ. Komparativní přístupy při zkoumání veřejných politik. NEKOLA, Martin. *Současné metodologické otázky veřejné politiky*. Praha: Karolinum, 2011, s. 170-193. ISBN 9788024618654.

nezávislosti verejnoprávnych médií. Ďalším faktorom možnej nezávislosti, respektíve určitej závislosti, je spôsob financovania verejnoprávnej televízie v Poľsku a v Českej republike. Financovanie je teda treťou nezávislou premennou, ktorú je dôležité neopomenúť pri komparácii mediálnych systémov verejnoprávnych televízií týchto susedných štátov. Pre skompletizovanie celého obrazu systému verejnoprávnej televízie v Poľsku a v Českej republike nám pomôže komparácia poslednej premennej, ktorou je programová ponuka oboch televízií. Nás bude zaujímať, koľko a aké kanály má česká a poľská televízia k dispozícii pre svojich divákov a čomu sa jednotlivé kanály venujú.

3.5.1 Prvá premenná komparácie: Definícia termínu verejná služba v Poľsku a v Českej republike

Štvrtá časť poľského zákona o rozhlasovom a televíznom vysielaní v úvode definuje vysielenie verejnej služby takto: *„Verejný rozhlas a televízia uskutočňujú verejnú misiu, ktorá za podmienok uvedených v zákone ponúka celej spoločnosť a jej rôznym častiam, rozličné programy a iné služby v oblasti informácií, publicistiky, kultúry, zábavy, vzdelávania a športu, charakterizované pluralizmom, nestrannosťou, vyvážením a nezávislosťou a inovatívnosťou, vysokou kvalitou a integritou vysielenia.“*⁸⁹

Úlohy verejnoprávneho rádia a televízie definuje poľský zákon ako misiu, ktorú majú zo zákona verejnoprávne médiá vykonávať. Tými úlohami misie sú:

- tvorba a šírenie celoštátnych a regionálnych programov, programov pre príjemcov v zahraničí v poľskom jazyku a v iných jazykoch, a tvorba ďalších iných programov realizujúcich demokratické, sociálne a kultúrne potreby miestnych komunít;
- tvorba a šírenie špecializovaných programov, pre ktoré dostal vysielateľ licenciu;
- výstavba a prevádzka rozhlasových a televíznych staníc, distribúcia teletextu a práca s novými technikami tvorby a distribúcie rozhlasových a televíznych programov;

---

⁸⁹ USTAWA z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji. In: Dziennik Ustaw z 2016 r. poz. 639. Preklad autorky práce z poľského originálu.

- podpora umeleckej, literárnej a vedeckej tvorivosti, ako aj vzdelávacích a športových aktivít;
- šírenie poznatkov o poľskom jazyku a šírenie mediálnej výchovy;
- zohľadňovanie potrieb národnostných a etnických menšín a komunit využívajúcich regionálny jazyk, vysielania informačných programov v regionálnych jazykoch a jazykoch národnostných a etnických menšín;
- tvorba a poskytovanie vzdelávacích programov na využitie v poľských diasporách a pre Poliakov žijúcich v zahraničí;
- zabezpečenie dostupnosti programov alebo ich častí a iných služieb pre ľudí so zrakovým alebo sluchovým zdravotným postihnutím.⁹⁰

Poľský zákon tiež popisuje čo všetko by mal obsah verejnoprávneho vysielania spĺňať. Verejnoprávna televízia a rozhlas by mali:

- mať zodpovednosť za slovo a mali by dbať o dobré meno verejnoprávneho rozhlasu a televízie;
- spoľahlivo zobrazovať celú rozmanitosť udalostí a javov v Poľsku aj v zahraničí;
- podporovať slobodné utváranie názorov obyvateľov aj formovanie verejnej mienky;
- umožňovať, aby obyvateľom a ich organizáciám bolo umožnené podieľať sa na verejnom živote hlásaním rôznych názorov a postojov a aby mohli uplatňovať svoje právo na kontrolu a spoločenskú kritiku.

Zákon sa dotýka aj hodnôt a svetonázorov. Verejnoprávne médiá by tiež mali:

- prispievať k rozvoju kultúry, vedy a vzdelávania, s osobitným dôrazom na poľské intelektuálne a umelecké výkony;
- rešpektovať kresťanský hodnotový systém a za svoj základ prijať všeobecné zásady etiky;
- prispievať k posilňovaniu rodiny;
- prispievať k vytváraniu zdravých postojov;
- prispievať k podpore a šírení športu;

---

⁹⁰ USTAWA z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji. In: Dziennik Ustaw z 2016 r. poz. 639.

- slúžiť boju proti spoločenským patológiám.⁹¹

Strana Právo a spravodlivosť tiež nemenila výrazne definíciu cieľov vysielania verejnoprávnej televízie, čo sme sa už mohli dočítať v tejto diplomovej práci, a neskôr tieto ciele zakomponovala aj do prvého kroku novely mediálneho zákona z roku 2016. Môžeme teda povedať, že strana Právo a spravodlivosť prijatím nového zákona, ktorý bol zahraničím kritizovaný, nijak výrazne nezmenila úlohy, misiu a hodnoty vysielania médií verejnej služby, čo sľubovala už v znení svojho volebného programu v roku 2014: *„Obnovené verejné médiá budú musieť udržiavať primeranú úroveň v šírení obsahu v oblasti kultúry, vedy a umenia, ako aj prezentovať celé spektrum politických, ekonomických a filozofických názorov. Ich dôležitou úlohou bude chrániť deti a mládež pred násilím a demoralizáciou.*

Verejné médiá by mali zohrávať dôležitú úlohu v oblasti vzdelávania a nemali by sa obmedzovať len na zábavu. Verejné mediálne archívy budú k dispozícii bezplatne cez internet pre všetkých koncesionárskych poplatníkov. Štát musí podporiť, aby rozvoj technológií umožňujúcich rozšírenie programovej ponuky slúžil aktivitám, ktoré prezentujú názory na nezávislosť a vlastenecké prostredie, a tiež aby podporovali nezávislosť novinárov od oligopolu najväčších existujúcich televíznych vysielateľov.“⁹²

Ako poľský mediálny systém verejnoprávných médií definuje vysielanie verejnej služby a ako ho definuje český systém?

Odpoveď nájdeme porovnaním poľského mediálneho systému s českým. V Českej republike *Zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání* z roku 2001 jednoznačne nedefinuje ciele vysielania verejnoprávnej televízie a rozhlasu. No *Zákon o České televizi* áno. Ten definuje vysielanie verejnej služby už v druhom paragrafe, a to takto: *„Česká televize poskytuje službu veřejnosti tvorbou a šířením televizních programů, popřípadě dalšího multimediálního obsahu a doplňkových služeb na celém území České republiky za účelem naplňování demokratických, sociálních a kulturních potřeb společnosti a potřeby zachovat mediální pluralitu.“⁹³*

Hlavnými úlohami verejnej služby Českej televízie sú podľa *Zákona o České televizi*:

---

⁹¹ USTAWA z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji. In: Dziennik Ustaw z 2016 r. poz. 639.

⁹² Media, 2014. *Program Prawa i Sprawiedliwości 2014* [online]. Warszawa: Prawo i Sprawiedliwość, s. 143 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <http://pis.org.pl/document/archive/download/128>

Preklad autorky práce z poľského originálu.

⁹³ Zákon České národní rady č. 483/1991 Sb., o České televizi. In: Sbíрка zákonů. 7. listopadu 1991.

- poskytovanie objektívnych, overených, vyvážených a všestranných informácií pre slobodné vytváranie názorov, prispievanie k právnemu vedomiu obyvateľov Českej republiky;
- tvorba a šírenie programov a poskytovanie vyváženej ponuky programov pre všetky skupiny obyvateľstva s ohľadom na slobodu ich náboženskej viery a presvedčenia, kultúru, etnický alebo národnostný pôvod, národnú totožnosť, sociálny pôvod, vek či pohlavie tak, aby tieto programy odrážali rozmanitosť názorov, politických, náboženských, filozofických a umeleckých smerov, s cieľom posilniť ich vzájomné porozumenie a toleranciu a podporovať súdržnosť pluralitnej spoločnosti;
- rozvíjanie kultúrnej identity obyvateľov vrátane príslušníkov národnostných a etnických menšín;
- výroba a vysielanie spravodajských, publicistických, dokumentárnych, umeleckých, dramatických, športových, zábavných a vzdelávacích programov a programov pre deti a mládež.⁹⁴

Porovnaním týchto bodov úloh verejnoprávnej televízie v Českej republike a Poľsku môžeme tvrdiť, že sa zákony v týchto popísaných úlohách výrazne nelíšia. Verejná služba sa v Poľsku aj v Českej republike rozumie podporovaním pluralizmu a vysielaním programov pre rôzne druhy obyvateľstva. Všimneme si ale, že poľský zákon nemá tak detailne popísané rozdiely v svetonázoroch svojich obyvateľov, hovorí iba o všeobecnom zohľadňovaní potrieb národnostných a etnických menšín a komunit využívajúcich regionálny jazyk. Čo sa týka náboženského presvedčenia, v poľskom zákone našlo miesto iba zohľadňovanie kresťanských hodnôt s tým, že zákon výrazne odporúča Poľskej televízii držať sa základných etických pravidiel. Český zákon pritom detailnejšie popisuje a odporúča zohľadňovať rôznorodosť náboženských smerov a vierovyznaní svojich obyvateľov. Vo všeobecnosti ale môžeme potvrdiť, že vysielanie verejnej služby je vo svojom základe definované v Českej republike aj v Poľsku podobne. V tomto momente teda môžeme potvrdiť, že porovnáваме zhodné jednotky.

Nesmieme tiež vynechať ďalšie úlohy, ktoré zákon stanovuje Českej televízii, z ktorých vyberáme podľa nás najrelevantnejšie k porovnaniu s Poľskou televíziou.

---

94 Zákon České národní rady č. 483/1991 Sb., o České televizi. In: Sbíрка zákonů. 7. listopadu 1991.

Podľa Zákona Česká televízia teda naplňa službu v oblasti televízneho vysielania tým, že:

- zriaďuje sieť vlastných spravodajcov;
- zaisťuje regionálne vysielanie prostredníctvom televíznych štúdií Českej televízie, v rámci ktorých vytvára spravodajské a publicistické programy. Regionálne vysielanie každého regionálneho štúdia musí vyvážené obsahovať príspevky z celého územia jeho pôsobnosti;
- vytvára archívne fondy, ktoré sú súčasťou národného kultúrneho bohatstva;
- podporuje českú filmovú tvorbu a kultúrne projekty, vysielala diela domácej a zahraničnej tvorby;
- poskytuje aspoň na jednom vysielanom programe 24-hodinovú programovú službu vrátane aktuálneho spravodajstva;
- poskytuje teletexové služby;
- zaopatruje aspoň 70 % vysielaných programov skrytými alebo otvorenými titulkami a aspoň 2 % vysielaných programov vyrába v českom znakovom jazyku alebo vybavuje simultánnym tlmočením do českého znakového jazyka pre osoby so sluchovým postihnutím a tiež aspoň 10 % vysielaných programov sprístupňuje pre osoby so zrakovým postihnutím;
- vyvíja činnosť v oblastiach nových vysielacích technológií a služieb, poskytuje audiovizuálne mediálne služby na požiadanie;
- vysielala kinematografické diela, filmy a seriály zahraničnej tvorby, ktoré sú vybavené dabingom, a vysielala ich tiež v pôvodnom znení s českými titulkami, pokiaľ tomu nebránia právne či technické prekážky.⁹⁵

Aj v tejto časti je Zákon o Českej televízii obsiahlejší v úlohách, ktoré zadáva Českej televízii, ale body, ktoré popisuje, sú obsiahnuté aj v poľskom zákone o rozhlase a televízii. Vidíme podobnosť v povinnosti vysielania programov prispôbených osobám so zrakovým a sluchovým postihnutím, činnosťou v oblastiach nových vysielacích technológií a tiež v podpore filmovej a umeleckej tvorby. Hoci český zákon je takmer v každom bode detailnejší.

---

⁹⁵ Zákon České národní rady č. 483/1991 Sb., o České televizi. In: *Sbírka zákonů*. 7. listopadu 1991.

3.5.2 Druhá premenná komparácie: Kontrolné mechanizmy TVP a ČT

Poľský mediálny systém verejnoprávnej televízie počíta s Krajovou Radou Radiofonii i Telewizji (KRRiTV), Radou národných médií (RMN) a Programovou radou TVP. Český mediálny systém má pre kontrolu fungovania českej verejnoprávnej televízie zase Radu pro rozhlasové a televizní vysílání (RRTV) a Radu ČT.

Poľskú Krajovú Radu Radiofonii i Telewizji by sme mohli prirovnať k českej Radě pro rozhlasové a televizní vysílání. Druhá časť poľského zákona o rozhlase a televízii definuje KRRiTV ako štátny orgán príslušný v oblasti rozhlasového a televízneho vysielania. „*Krajowa Rada podporuje slobodu prejavu v rozhlase a televízii, nezávislosť poskytovateľov mediálnych služieb a záujmy príjemcov a zabezpečuje otvorenú a pluralitnú povahu rozhlasu a televízie.*“⁹⁶

KRRiTV má za úlohu podľa mediálneho zákona:

- navrhovať po porade s predsedom vlády štátnu politiku v oblasti rozhlasu a televízie;
- vymedzenie prevádzkových podmienok vysielateľov rozhlasových a televíznych programov;
- skúmanie žiadostí a rozhodovanie o udeľovaní licencií na distribúciu rozhlasových a televíznych programov;
- vykonávať kontrolu nad činnosťami vysielateľov v rozsahu stanovenom týmto mediálnym zákonom;
- stanovenie výšky poplatkov za udelenie koncesie a zápisu do registra;
- vydávať stanoviská k návrhom legislatívnych aktov a medzinárodným dohodám o rozhlase a televízii;
- iniciovať vedecký a technický pokrok a vzdelávať pracovníkov v oblasti rozhlasu a televízie;
- spoluprácu s príslušnými organizáciami a inštitúciami v oblasti ochrany autorských práv, práv výkonných umelcov, práv výrobcov a poskytovateľov vysielania rozhlasu a televízie.

Okrem toho KRRiTV stanovuje sadzby koncesionárskych poplatkov na nasledujúci kalendárny rok do 31. mája každého roka.

---

⁹⁶ USTAWA z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji. In: Dziennik Ustaw z 2016 r. poz. 639. Preklad autorky práce z poľského originálu.

KRRiTV tiež udeľuje licencie na vysielanie televízneho a rozhlasového signálu, distribuuje prostriedky z koncesionárskych poplatkov rozhlasu a televízii, a ukladá pokuty rozhlasovým a televíznym vysielateľom.

Podľa čl. 12 ods. 1 zákona o rozhlase a televízii KRRiTV predstavuje na konci marca každého roka Sejmu, Senátu a prezidentovi Poľskej republiky správu o svojej činnosti za predchádzajúci rok a informácie o základných problémoch vo vysielaní.⁹⁷

KRRiTV má podľa čl. 7 mediálneho zákona 5 členov. Dvoch z nich menuje Sejm, jedného Senát a dvoch prezident. Členovia sú osoby, ktoré sa vyznačujú svojimi vedomosťami a skúsenosťami v oblasti médií a vysielania. Ich funkčné obdobie trvá 6 rokov a členom môžu byť iba jedno celé funkčné obdobie. Členovia si spomedzi seba vyberajú svojho predsedu. Počas funkčného obdobia členov KRRiTV sa pozastavuje ich členstvo v orgánoch združení, v odborových zväzoch, v združeniach zamestnávateľov, v cirkevných organizáciách alebo náboženských združeniach.

Funkcia člena KRRiTV sa nesmie kombinovať s vlastníctvom akcií alebo podielov v spoločnosti alebo inak sa zúčastňovať na subjekte, ktorý je poskytovateľom mediálnej služby alebo rozhlasovým alebo televíznym vysielateľom. Funkcia člena sa tiež nesmie kombinovať s akoukoľvek zárobkovou činnosťou v oblasti audiovizuálnych médií, s výnimkou didaktickej a akademickej práce, napríklad akademickeho učiteľa, a tiež s výnimkou tvorivej práce.

Prevádzkové náklady KRRiTV sú kryté zo štátneho rozpočtu.

Podľa čl. 12 poľského zákona o rozhlase a televízii KRRiTV každoročne predkladá Sejmu, Senátu a prezidentovi správu o svojej činnosti za predchádzajúci rok a informácie o základných problémoch rozhlasu a televízie do konca marca, ktorú Sejm a Senát buď prijímajú alebo zamietnu. Ak ju zamietnu, funkčné obdobie všetkých členov KRRiTV končí do 14 dní odo dňa posledného uznesenia Sejmu a Senátu, ale nabera na platnosti až keď je potvrdené prezidentom.

KRRiTV môžeme prirovnať k českému orgánu s názvom Rada pro rozhlasové a televizní vysílání (RRTV). Podľa § 4 českého zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání: „*Rada je ústřední správní úřad, který vykonává státní správu v oblasti rozhlasového a televizního vysílání, převzatého vysílání a v oblasti audiovizuálních mediálních služeb na vyžádání (...), a dohlíží na zachovávaní, a rozvoj*

---

⁹⁷ USTAWA z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji. In: Dziennik Ustaw z 2016 r. poz. 639.

*plurality programové nabídky a informací v oblasti rozhlasového a televizního vysílání a převzatého vysílání, dbá na jeho obsahovou nezávislost a plní další úkoly stanovené tímto zákonem a zvláštními právními předpisy.*⁹⁸

Česká RRTV podľa § 5 toho istého zákona napríklad:

- dohliada na dodržovanie právnych predpisov v oblasti rozhlasového a televízneho vysielania a podmienok stanovených v rozhodnutí o udelení licencie;
- udeľuje, mení a ruší licencie pre prevádzku rozhlasového a televízneho vysielania a vedie evidenciu prevádzkovateľov vysielania a převzatého vysielania;
- ukladá tresty podľa tohto zákona;
- monitoruje obsah rozhlasového a televízneho vysielania;
- udeľuje súhlas Českému telekomunikačnému úradu k vydávaniu individuálneho oprávnenia pre využívanie rádiových kmitočtov pre iné rádio-komunikačné služby v časti rádiového spektra vyhradeného pre rozhlasové a televízne vysielanie a spolupracuje s Českým telekomunikačným úradom v rozsahu podľa ďalších právnych predpisov;
- podieľa sa na vytváraní štátnej politiky vo vzťahu k audiovizuálnemu vysielaniu a ku koncepcii jeho rozvoja a vo vzťahu k zvyšovaniu úrovne mediálnej gramotnosti;
- predkladá návrh svojho rozpočtu a záverečného účtu Ministerstvu financií a príslušnému orgánu Poslaneckej snemovne;
- v prípade medzinárodnej spolupráce vykonáva dozor a spolupracuje s orgánmi Európskej únie a s regulačnými orgánmi členských štátov Európskej únie a plní ďalšie úlohy, ktoré pre oblasť regulácie televízneho vysielania vyplývajú z členstva Českej republiky v Európskej únii, spolupracuje tiež so štátmi, ktoré v Európskej únii nie sú a v oblasti televízneho a rozhlasového vysielania zastupuje Českú republiku navonok.

Českú RRTV tvorí 13 členov, čo je rozdiel oproti poľskej KRRiTV. Členov RRTV menuje a odvoláva predseda vlády na návrh Poslaneckej snemovne a to

---

⁹⁸ Zákon 231/2001 Sb. ze dne 17. května 2001 o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů. In. *Sbírka zákonů České republiky*.

okamžite po obdržaní návrhu. Členstvo v RRTV je verejnou funkciou. Funkčné obdobie člena je 6 rokov.

Do funkcie člena RRTV môže byť menovaný občan Českej republiky, ktorý má trvalý pobyt na území Českej republiky, dosiahol vek 25 rokov a je bezúhonný. Člen môže túto funkciu vykonávať dve po sebe idúce funkčné obdobia.

S funkciou člena RRTV je nezlučiteľná funkcia prezidenta Českej republiky, poslanca, senátora, člena vlády, sudcu, štátneho zástupcu, člena Najvyššieho kontrolného úradu, člena bankovej rady Českej národnej banky, funkcia člena Rady Českej tlačovej kancelárie, člena Rady Českej televízie, člena Rady Českého rozhlasu. Členovia RRTV nesmú prijímať žiadne pokyny ani inštrukcie a pracujú nezávisle. Členovia tiež nesmú zastávať funkcie v politických stranách. Členovia RRTV a ani ich blízke osoby nesmú zastávať ani neplatené funkcie v akýchkoľvek orgánoch spoločností, ktoré podnikajú v oblasti hromadných oznamovacích prostriedkov či reklamy, a nesmú byť ani v žiadnom pracovnom alebo inom podobnom vzťahu k prevádzkovateľovi vysielania, prevzatého vysielania, či poskytovateľovi audiovizuálnych mediálnych služieb na žiadanie.

„Pokud vykonávají vedle své funkce výdělečnou činnost, jsou povinni činit tak způsobem, který neohrozí řádný výkon funkce člena Rady. Členové Rady nesmějí vykonávat ani vědeckou, pedagogickou, literární, publicistickou a uměleckou činnost způsobem, jímž by mohli narušit nebo ohrozit důvěru v nezávislost a nestrannost Rady.“⁹⁹

Porovnaním týchto dvoch hlavných audiovizuálnych rád môžeme dôjsť k záveru, že zákon prísnejšie popisuje práva a povinnosti českej RRTV, než poľský zákon popisuje práva a povinnosti poľskej KRRiTV. Veľký rozdiel je očividný práve v počte členov poľskej a českej rady. Síce obe rady majú vo svojej pôsobnosti kontrolu všetkých audiovizuálnych médií, komerčných aj verejnoprávnych, ale poľská rada má 5 členov a česká 13, čo vnímame ako zásadný rozdiel. Za zásadný rozdiel sa tiež ukazuje funkčné obdobie českých a poľských členov rád oboch krajín. V Českej republike môže byť osoba členom RRTV aj dve funkčné obdobia za sebou, zatiaľ čo v Poľsku zákon dovoľuje členovi KRRiTV iba jedno funkčné obdobie. Podobnosťou ale je dĺžka funkčného obdobia člena rád, v oboch krajinách je to 6 rokov.

---

⁹⁹ Zákon 231/2001 Sb. ze dne 17. května 2001 o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů. In. *Sbírka zákonů České republiky*.

Najvýraznejším rozdielom ale je menovanie členov rád. Teoreticky sa menovanie členov veľmi nelíši, no v súčasnosti za súčasnej situácie a rozložení politických síl je rozdiel značný. Ak v KRRiTV pôsobí iba 5 členov, tak je potom otázne, či zdanlivé vyvážené menovanie členov poľským Sejmom, Senátom a prezidentom je nezávislé a vyvážené a mienené čo najlepšie voči verejnému záujmu. V súčasnosti má totiž vládna strana Právo a spravodlivosť väčšinu v Sejme a Senáte a tiež poľský prezident je politickým nominantom vládnej strany. Za súčasného rozpoloženia teda vyvstávajú pochybnosti, či menovanie takýmto spôsobom je v najlepšom verejnom záujme.

Ďalším kontrolným orgánom je *Rada mediów narodowych* (RMN), v českom preklade Rada národných médií, ktorá sa od KRRiTV líši tým, že vykonáva kontrolu iba nad médiami verejnej služby, ktorými sú v Poľsku Poľské rádio, Poľská televízia a Poľská tlačová agentúra PAP. RMN tiež menuje a odvoláva členov Programovej rady TVP. Túto Radu národných médií môžeme prirovnať k Rade Českého rozhlasu a Rade Českej televízie. Z dôvodu tematického ohraničenia tejto diplomovej práce, ktorá sa venuje hlavne českej a poľskej televízii, budeme RMN porovnávať s Radou ČT.

RMN vznikla prijatím novely mediálneho zákona 22. júla 2016. Podľa čl. 2 zákona o Rade národných médií: *„Rada je orgánom príslušným vo veciach menovania a odvolávania zloženia orgánov verejnoprávneho rozhlasu a televízie a Poľskej tlačovej agentúry a v iných záležitostiach uvedených v zákone. (...)Rada sa riadi potrebou zabezpečiť spoľahlivé dodržiavanie zákonom stanovených úloh zo strany verejnoprávnych médií a chrániť ich samostatnosť a redakčnú nezávislosť.“*¹⁰⁰

RMN je tiež zložená z piatich členov, z ktorých troch členov vyberá Sejm a dvoch členov menuje poľský prezident. Ten menuje členov RMN z kandidátov navrhnutých parlamentnými klubmi vytvorenými stranami, ktorých zástupcovia nie sú členmi Rady ministrov, sú teda opozičnými klubmi.

„Naša koncepcia, ktorá vznikala z našich skúseností ako opozičnej strany bola taká, že bolo potrebné skončiť so stavom, kedy víťaz volieb berie všetko vo verejnoprávnych médiách a nepustí opozíciu do vedomostí na tému verejnoprávnych médií a nepustí opozíciu do orgánov verejnoprávnych médií. Preto sme uznali, že je potrebné, aby mala opozícia garantované právne miesto v tom systéme

---

¹⁰⁰ USTAWA z dnia 22 czerwca 2016 r. o Radzie Mediów Narodowych. In: Dziennik Ustaw z 2016 r. poz. 929.

*verejnoprávnych médií a preto tento zákon, ktorý vytvoril päťčlennú Radu národných médií garantuje dve miesta na päť miest predstaviteľom dvoch najväčších parlamentných opozičných strán. A tak to v tejto chvíli funguje. RMN sa skladá z 5 osôb, traja sú predstavitelia vlády a dvaja predstavitelia opozície. Samozrejme, niekto môže povedať, že dvaja predstavitelia opozície predsa môžu byť prehlasovaní a samozrejme sa to takto aj naozaj deje, ale majú prístup k vnútorným informáciám.*¹⁰¹ Funkčné obdobie člena RMN je tiež 6 rokov, rovnako ako člena KRRiTV.

Členstvo v RMN nie je možné kombinovať s vykonávaním funkcie v orgáne výkonnej moci, členstvom v orgáne jednotky miestnej samosprávy, zamestnaním vo vládnej administratíve alebo administratívne miestnej samosprávy, zamestnaním v kancelárii prezidenta Poľskej republiky, s vykonávaním funkcie člena v KRRiTV alebo zamestnaním v kancelárii KRRiTV. Členom RMN nesmie byť osoba, ktorá má podiel na rozhlasovej alebo televíznej spoločnosti alebo sa inak zúčastňuje v subjekte, ktorý je poskytovateľom mediálnych služieb alebo rozhlasovým alebo televíznym vysielateľom.

Vedúcou funkciou RMN je predseda RMN, ktorého RMN vyberajú a tiež odvolávajú zo svojich radov členovia RMN.

Rada má právo kontrolovať záležitosti Poľského rádia, Poľskej televízie a Poľskej tlačovej agentúry.

*„RMN funguje tak, že máme stretnutia dvakrát do mesiaca a rozprávame sa o najdôležitejších veciach, ktoré sa dejú v mediálnych spoločnostiach. Naposledy, keď sme sa stretli s vedením TVP pred týždňom, vedenie TVP predstavovalo rade svoju koncepciu reformy TVP, z čoho má pozostávať. Diskutujeme o tom, lebo tie rozhovory ešte budú pokračovať na ďalšom stretnutí. Takže v praxi, ako je vidno, je to vecná debata na témy jednotlivých mediálnych spoločností. Tie spoločnosti tiež posielajú Rade Mediów Narodowych v súlade so zákonom rôzne informačné správy. Viac sa o tom píše v zákone. Hlavne sú to informácie o financovaní, ale aj programové informácie.*¹⁰²

Rada každoročne do 31. marca predkladá Sejmu, Senátu, prezidentovi Poľskej republiky, predsedovi vlády a KRRiTV písomnú informáciu o svojej činnosti v predchádzajúcom roku. Túto informáciu tiež zverejňuje aj navonok.

---

¹⁰¹Krzysztof Czabański. Telefonický rozhovor s predsedom Rady národných médií. Krakov, 29. 1. 2018.

¹⁰²Krzysztof Czabański. Telefonický rozhovor s predsedom Rady národných médií. Krakov, 29. 1. 2018.

V Českej republike by sme mohli RMN prirovnať k Rade Českej televízie. Tá je podľa § 4 zákona o Českej televízii definovaná takto: „*Orgánem, jímž se uplatňuje právo veřejnosti na kontrolu činnosti České televize je Rada České televize (dále jen „Rada“). Rada má 15 členů. Členy Rady volí a odvolává Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky (dále jen „Poslanecká sněmovna“)* tak, aby v ní byly zastoupeny významné regionální, politické, sociální a kulturní názorové proudy. Návrhy kandidátů na členy Rady předkládají Poslanecké sněmovně organizace a sdružení představující kulturní, regionální, sociální, odborové, zaměstnavatelské, náboženské, vzdělávací, vědecké, ekologické a národnostní zájmy. Návrhy lze předložit ve lhůtě 15 dnů ode dne zveřejnění výzvy předsedy Poslanecké sněmovny k předložení návrhů způsobem stanoveným usnesením Poslanecké sněmovny.“¹⁰³

Členovia Rady ČT sú volení na funkčné obdobie 6 rokov a každé dva roky je volená tretina členov, ktorí môžu byť znova zvolení. Rada ČT sa zo svojej činnosti zodpovedá Poslaneckej snemovni. Členstvo v Rade ČT je verejnou funkciou. Členovia Rady ČT volia spomedzi seba svojho predsedu a tiež ho odvolávajú, podobne ako poľská Rada národných médií.

S funkciou člena Rady ČT je, rovnako ako v RRTV, nezlučiteľná funkcia prezidenta Českej republiky, poslanca, senátora, člena vlády, sudcu, štátneho zástupcu, člena Najvyššieho kontrolného úradu, člena bankovej rady Českej národnej banky, funkcia člena Rady Českej tlačovej kancelárie, člena RRTV, člena Rady Českého rozhlasu. Členovia Rady ČT nesmú prijímať žiadne pokyny ani inštrukcie a pracujú nezávisle. Členovia tiež nesmú zastávať funkcie v politických stranách. Členovia Rady ČT a ani ich blízke osoby nesmú zastávať ani neplatené funkcie v akýchkoľvek orgánoch spoločností, ktoré podnikajú v oblasti hromadných oznamovacích prostriedkov či reklamy a nesmú byť ani v žiadnom pracovnom alebo inom podobnom vzťahu k prevádzkovateľovi vysielania, prevzatého vysielania, či poskytovateľovi audiovizuálnych mediálnych služieb na žiadanie. Podobne, ako sme už písali vyššie.

Podľa § 7 je Rada ČT uznášaniaschopná iba za prítomnosti nadpolovičnej väčšiny svojich členov a iba ak je prítomný predseda Rady alebo niektorý z podpredsedov. Rozhodnutie Rady ČT prijíma nadpolovičnou väčšinou hlasov

---

¹⁰³ Zákon České národní rady č. 483/1991 Sb., o České televizi. In: *Sbírka zákonů*. 7. listopadu 1991.

prítomných členov, ale pokiaľ ide o rozhodnutie o menovaní alebo odvolaní generálneho riaditeľa Českej televízie, k tomu je nutných 10 hlasov členov Rady ČT.

Zaujímavosťou a rozdielom Rady ČT od poľskej RMN je, že jednanie Rady ČT je verejné. Samozrejme, ak sa prejednávajú skutočnosti chránené podľa zvláštnych právnych predpisov, môže byť verejnosť na základe uznesenia Rady ČT z celého jednania alebo jeho časti vylúčená.

Podľa § 8 Zákona o Českej televízii do pôsobnosti Rady ČT náleží:

- menovanie a odvolávanie generálneho riaditeľa ČT a na jeho návrh riaditeľov televíznych štúdií a určovanie mzdy generálneho riaditeľa;
- schvaľovanie rozpočtu ČT, kontrola účelného a hospodárneho využívania finančných zdrojov a majetku ČT podľa schváleného rozpočtu, schvaľovanie dlhodobých plánov programového, technického a ekonomického rozvoja;
- sledovanie naplňovania požiadaviek práva Európskych spoločenstiev na transparentnosť vzťahov v ČT;
- schvaľovanie Štatútu ČT na návrh generálneho riaditeľa, návrhy generálneho riaditeľa na zriaďovanie a rušenie televíznych štúdií;
- predkladanie Poslaneckej snemovni ku schváleniu Kódexu Českej televízie;
- dohliadanie na plnenie úloh verejnej služby v oblasti televízneho vysielania a na naplňovanie zásad vyplývajúcich z Kódexu ČT a za tým účelom vydávanie stanovísk a odporúčaní týkajúcich sa programovej ponuky;

Rada ČT a ani jej členovia nesmú podľa Zákona o ČT priamo zasahovať do výroby a vysielania televíznych programov.

„Rada předkládá současně Poslanecké sněmovně Výroční zprávu o činnosti České televize do 31. března bezprostředně následujícího kalendářního roku a Výroční zprávu o hospodaření České televize do 31. srpna bezprostředně následujícího kalendářního roku. Výroční zpráva o hospodaření České televize musí v samostatné části obsahovat informaci o naplňování požadavků práva Evropských společenství. (...) Náklady na činnost Rady a na odměny jejich členů, jakož i náklady na činnost dozorců komise a na odměny jejich členů se hradí ze zvláštní výdajové položky rozpočtu České televize.“¹⁰⁴

Zákon teda požaduje, aby boli v Rade ČT zastúpené významné regionálne, politické, sociálne a kultúrne názorové prúdy. Proces výberu a voľba členov Rady ČT

---

¹⁰⁴ Zákon České národní rady č. 483/1991 Sb., o České televizi. In: *Sbírka zákonů*. 7. listopadu 1991.

preto nie je jednoduchá a rýchla. Kandidátov navrhujú rôzne neziskové a regionálne organizácie, kandidáti sú najprv hodnotení pred volebnou komisiou, ktorá niektorých posunie do užšieho výberu. V tomto kroku záleží na vystúpení jednotlivých kandidátov a na ich schopnosti presvedčiť komisiu o svojej kompetencii. Užší výber sa potom predkladá Poslaneckej snemovni k tajnému hlasovaniu, ktoré umožňuje poslancom hlasovať nezávisle.

Na rozdiel od Rady ČT, členov RMN navrhujú opozičné a koaličné kluby, ktoré potom vyberá parlament a prezident. Zákon síce tvrdí, že „členovia RMN sa musia rôzniť poznatkami a skúsenosťami z oblasti médií“, no členovia sú politickými nominantami, zatiaľ čo členovia Rady ČT navrhujú neziskové a regionálne organizácie.

Dosadzovanie členov RMN opozícia kritizuje, napríklad profesor Janusz Majcherek: *„Ďalším problémom je, že členovia KRRiTV sú vládni nominanti. Z ústavy totiž vyplýva, že členovia KRRiTV sú obsadzovaní prezidentom, Sejmom a Senátom, takže jednou i druhou komorou parlamentu. Prezident a väčšina oboch komôr parlamentu patria ale teraz do jedného politického bloku, takže do KRRiTV teraz dosadili svojich a teda KRRiTV v tejto chvíli reprezentuje iba jednu politickú líniu. tam svojich i KRRiTV v tej chvíli výlučne reprezentuje jednu opciiu politickú. Okrem toho vznikol nový orgán Rada mediów narodowych (Rada národných médií - RMN). Takže KRRiTV sa stala politicky podriadenou a okrem toho vznikla RMN, ktorá akoby ešte viac umocňuje politický dozor vládneho klubu nad verejnoprávnymi médiami. V zásade sú teda poľské verejnoprávne média politicky podriadené.“*¹⁰⁵

Ďalším rozdielom je, že poľská RMN Poľskú televíziu de facto nekontroluje. Jej povinnosťou je hlavne menovať vedenie, predsedov a šéfov verejnoprávných médií. Preto sa ešte pozrieme na kontrolný orgán poľskej TVP, ktorým je Programová rada, ktorá má 15 členov, ktorých vyberá a menuje Rada národných médií. *„Desiati členovia Programovej rady reprezentujú parlament a zvyšní piati členovia sú vyberaní spomedzi ľudí, ktorí majú skúsenosti v oblasti kultúry a médií.“*¹⁰⁶ Preto pre kompletnosť komparácie tejto premennej je nutné pozrieť sa aj na fungovanie Programovej rady TVP. Volebné obdobie Programovej rady trvá 4 roky a jej členovia

---

¹⁰⁵ Dr hab. prof. UP Janusz Majcherek. Osobný rozhovor s riaditeľom Inštitútu filozofie a sociológie Pedagogickej univerzity v Krakove. Krakov, 11. 1. 2018.

¹⁰⁶ USTAWA z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji. In: Dziennik Ustaw z 2016 r. poz. 639. Preklad autorky práce z poľského originálu.

reprezentujú spoločenské záujmy a očakávania súvisiace s programovými aktivitami verejnoprávnej televízie.

„Programová rada prijíma uznesenia obsahujúce hodnotenie úrovne a kvality súčasného programu a rámcových programov. Členovia rady programu majú nárok na mzdu vyplácanú akciovou spoločnosťou v sume určenej Radou národných médií.“¹⁰⁷

Porovnávaním Rady ČT a Programovej rady TVP dôjdeme k záveru, že podobností tam nájdeme viac. Rada ČT je tiež financovaná z rozpočtu ČT a Programová rada dbá na uskutočňovanie úloh médií verejnej služby v poľskej verejnoprávnej televízii TVP. Rozdielom je ale nominácia a menovanie členov. Desať členov Programovej rady TVP znova vyberá parlament a iba piati členovia reprezentujú odborníkov na kultúru a médiá. Znova teda dochádzame k záveru, že aspoň z čítania zákonov je zrejmé, že členovia poľských kontrolných rád verejnoprávných médií a verejnoprávnej televízie sú väčšinou politickí nominanti, zatiaľ čo do českých kontrolných rád verejnoprávných médií sú podľa zákona dosadzovaní členovia, ktorých síce menuje a volí parlament, ale navrhujú ich neziskové a regionálne organizácie s ohľadom na ich odbornosť a názorovú rozmanitosť.

Zaujímavým aspektom je aj priznanie a argumentácie poslankyne Barbary Bubuly, ktorá komentuje prijatie novely mediálneho zákona z roku 2016, ktorým vznikla Rada národných médií: *„Poviem úprimne, že boli pochybnosti aj argumenty opozície, že sú vyberaní ľudia, ktorí nesplňujú zákaz spájania funkcie poslanca a senátora s členstvom v RMN. Lebo pán Czabanski, šéf RMN, ako ak dvaja predstavitelia RMN, navrhovaní PiS, sú poslancami aj členmi RMN a boli otázky, či to je v poriadku, že tieto dve funkcie sa spájajú. Takéto veľmi silné opozičné argumenty padali. Nemám rolu, aby som to mohla hodnotiť, ale tieto argumenty sú určite na zváženie a treba o tom premýšľať, či to je dobré. Ja som bola členom KRRiTV viac ako tri roky a mala som zákaz a musela som zložiť poslanecký mandát, aby som mohla vstúpiť do KRRiTV.“¹⁰⁸*

Zaujímavým a dôležitým orgánom v poľskej a českej verejnoprávnej televízii je generálny riaditeľ.

---

107 USTAWA z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji. In: Dziennik Ustaw z 2016 r. poz. 639. Preklad autorky práce z poľského originálu.

¹⁰⁸ Barbara Bubula. Osobný rozhovor s poslankyňou Sejmu za stranu Právo a spravodlivosť a podpredsedníčkou programovej rady TVP. Krakov, 22. 1. 2018.

Podľa § 9 Zákona o ČT je generálny riaditeľ štatutárnym orgánom ČT a v dobe jeho neprítomnosti ho zastupuje zástupca, ktorého on sám poverí. Generálny riaditeľ sa zo svojej činnosti zodpovedá Rade ČT a má právo sa zúčastňovať jej jednaní. Je menovaný Radou ČT z kandidátov na základe výsledkov výberového konania na funkčné obdobie 6 rokov. Rovnako ako členovia Rady ČT či RRTV ani generálny riaditeľ nesmie byť človek, ktorý zastupuje nejakú verejnú funkciu, politickú funkciu, nesmie byť členom Najvyššieho kontrolného úradu či bankovej rady Českej národnej banky, nesmie byť členom RRTV, Rady ČT alebo Českého rozhlasu, nesmie mať funkciu v žiadnej politickej strane a ani vykonávať inú zárobkovú činnosť v médiách alebo podnikat' v oblasti hromadných oznamovacích prostriedkov.

Jacek Kurski

V poľskej TVP sa táto funkcia nazýva Predseda správnej rady spoločnosti Telewizja Polska S.A.,¹⁰⁹ ktorého budeme v tejto diplomovej práci nazývať skrátené riaditeľ alebo šéf TVP. Novelou mediálneho zákona z roku 2016 bol šéf TVP zvolený Radou národných médií, ktorá zvolila Jacka Kurského.

Jacek Kurski bol 8. januára 2016 zvolený za riaditeľa Poľskej televízie TVP. Poznanie jeho osoby a politického napojenia je pre porozumenie novely mediálneho zákona v Poľsku dôležité. Kroky Jacka Kurského v politike začínali v hnutí Solidarita (Solidarność), ktorého členom bol od polovice 80. rokov 20. storočia. Jeho prvé roky v politike sa niesli v znamení napojenia na pravicové strany. Do konca 80. rokov bol dokonca redaktorom novín „Solidarność Regionu Gdańského“. Už od 90. rokov spolupracoval so stranou „Porozumienie Centrum“, v ktorého čele stál Jarosław Kaczyński, súčasný líder vládnej strany v Poľsku Právo a spravodlivosť. Spolupráca s Kaczyńským je pre Jacka Kurského významná až do dnešného dňa.

V polovici 90. rokov vstúpil do Hnutia za rekonštrukciu Poľska¹¹⁰ a neskôr pôsobil ako predseda miestnej organizácie v Gdańsku a ako tlačový hovorca hnutia. Počas parlamentných volieb v roku 1997 kandidoval za toto hnutie na poslanca ako krajský líder v Gdańsku, ale neúspešne. Po tomto politickom nezdare sa snažil do politiky preraziť v rámci niekoľkých strán a hnutí. Medzitým sa stal tiež vicemarsalom Pomorského vojvodstva a túto funkciu plnil v rokoch 1998 až 2001 za stranu

---

¹⁰⁹ Preklad autorky práce z poľského originálneho názvu Prezes Zarządu Telewizji Polskiej S.A.

¹¹⁰ voľný preklad poľského názvu Ruch Odbudowy Polski

Kresťanského národného zjednotenia.¹¹¹ Kvôli manipuláciám s volebnými zoznamami bol zo strany vylúčený. Vtedy Jacek Kurski prvýkrát vstúpil do strany Právo a spravodlivosť. Nie však naposledy. Nepodarilo sa mu presadiť sa a nedostal miesto na kandidátke počas volieb do samospráv, a tak zo strany odišiel a vstúpil do inej strany, tentokrát do Ligy poľských rodín. Strana mu poskytla priestor pre sebarealizáciu, stal sa podpredsedom sejmiku, ale po konflikte s pomorským lídrom Ligy poľských rodín, bol zo strany vylúčený. Tento pád ho primäl skúsiť to znovu v strane Právo a spravodlivosť, čo sa mu vyplatilo.

Počas parlamentných volieb v roku 2005 sa z gdaňskej kandidátky stal poslancom do Sejmu a na svojej politickej dráhe už Právo a spravodlivosť nikdy neopustil. Pravdou však je, že Kurski svoje rebelstvo neschovával ani v PiS a prvé vylúčenie si zapríčinil počas volebnej kampane, kedy ako člen štábu budúceho prezidenta Lecha Kaczyńskiego potvrdil týždenníku Agora, že starý otec Donalda Tuska, vtedajšieho volebného rivala Lecha Kaczyńskiego, slúžil vo Wehrmachte. Po tomto incidente bol vylúčený z volebného tímu a tiež zo strany. Po tom, čo sa potvrdilo, že Tuskov starý otec skutočne vo Wehrmachte ako Kašub slúžil, bol Kurski prijatý späť do strany s pokarhaním.

V roku 2007 sa stal znovu poslancom a dokonca aj europoslancom, no podľa rebríčka aktivity europoslancov bol ocenený ako jeden z poslancov s najnižšou aktivitou na zasadnutiach a najnižšou účasťou na hlasovaniach v Európskom parlamente.¹¹²

Od januára 2008 bol takmer 3 roky tiež v politickom výbore Práva a spravodlivosti, aby bol v roku 2011 vylúčený výborom zo strany. Ani týmto politickým zakopnutím nevzdal svoje politické ambície a v roku 2012 založil stranu Solidarne Poľsko. Ako jeden zo zakladateľov strany sa stal jeho podpredsedom. Strane PiS nezostal neverný dlho, azda tušil, že Právo a spravodlivosť mu v budúcnosti poskytne viac priestoru. V roku 2014 sa ukázal na zjazde Práva a spravodlivosti, čím vzbudil v Solidarnej Poľsku kontroverzie a bol vylúčený.¹¹³

---

¹¹¹ Preklad autorky práce z poľského originálneho názvu Zjednoczenie Chrześcijańsko-Narodowe

¹¹² MAZURCZYK, Agnieszka a Jędrzej WINIECKI. Prymusi i pośle ławki. In: Polityka.pl [online]. POLITYKA Spółka z o.o. S.K.A., 2010 [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <https://archiwum.polityka.pl/art/prymusi-iposle-lawki,428266.html>

¹¹³ Kurski usunięty z Solidarnej Polski. Ziobro rozstaje się z Kurskim. In: Rzeczpospolita.pl [online]. Warszawa: Gremi Media S.A., 2014 [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.rp.pl/artukul/1129670-Kurski-usuniety-z-Solidarnej-Polski--Ziobro-rozstaje-sie-z-Kurskim.html>

Jeho ďalší osud v strane PiS bol jasný. Po výhre vo voľbách sa stal námestníkom štátneho tajomníka na Ministerstve kultúry a národného dedičstva a v roku 2016 ho minister národného pokladu menoval do čela správy verejnoprávnej poľskej televízie TVP.¹¹⁴ Túto právomoc dávali ministromi štátneho pokladu práve zmeny v mediálnom zákone, ktoré vykonala strana PiS v roku 2015. Táto zmena bola prvým krokom. Išlo zmenu zákona o rozhlasovom a televíznom vysielaní z roku 2015, ktorá zverila právomoc menovať vedenie a členov dozorcovských rád verejnoprávnej televízie ministromi štátneho pokladu. Do tej doby boli totiž tieto miesta obsadzované na základe verejných konkurzov.

Táto dočasná zmena stratila platnosť v roku 2016, kedy ju nahradila ďalšia novelizácia spoločne s novelizáciou, ktorá zakladala Radu národných médií¹¹⁵, politický orgán, ktorému zákon dával právomoci menovať vedenie verejnoprávnych médií. Práve touto novelou a zriadením Rady národných médií bol Jacek Kurski načas z vedenia odvolaný, aby bol následne Radou zvolený znova. To sa stalo 12. augusta toho istého roku, kedy bol Kurski zvolený za predsedu vedenia TVP štyrmi členmi Rady národných médií z piatich. Kurského v Rade podporili poslanci PiS Joanna Lichočka, Krzysztof Czabański a Elżbieta Kruk a Grzegorz Podzorny, ktorého odporúčala strana Kukiz'15. Proti Kurského kandidatúre bol iba Juliusz Braun, člen Rady za opozíciu a bývalý predseda vedenia TVP.¹¹⁶

V poľskom mediálnom zákone chýbajú podmienky zvolenia osoby do funkcie riaditeľa TVP, vychádzať teda môžeme iba z informácií, ktoré máme. Tie nám ukazujú, že Jacek Kurski, ktorý ako politický nominant zasadol do kresla riaditeľa TVP, sa práve touto politickou nomináciou líši od zvolenia generálneho riaditeľa ČT, ktorého volí Rada ČT, ktorej členovia sami nie sú nominovaní politicky. Súladom v tejto komparácii ale je, že oboch riaditeľov televízií nevolí priamo parlament, ale rady k tomu určené.

---

114 Nowy Zarząd TVP S.A. In: TVP.pl [online]. Warszawa, 2016 [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://centruminformacji.tvp.pl/23499069/nowy-zarzad-tvp-sa>

115 preklad poľského názvu Rada Mediów Narodowych

116 Jacek Kurski wygrał konkurs na prezesa Telewizji Polskiej. In: WirtualneMedia.pl [online]. Warszawa: WirtualneMedia.pl, 2016 [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.wirtualnemedi.pl/arttykul/jacek-kurski-wygral-konkurs-na-prezesa-telewizji-polskiej>

3.5.3 Tretia premenná komparácie: Financovanie TVP a ČT

Komparáciou tretej nezávislej premennej bude spôsob financovania poľskej a českej verejnoprávnej televízie, TVP a ČT. Dôvodom, prečo považujeme túto premennú za dôležitú v komparácii dvoch verejnoprávnych televízií v dvoch susedných štátoch je miera závislosti, či nezávislosti média od zdroja príjmov. Z logického a praktického hľadiska sa domnievame, že financovanie média je vždy kontroverzným elementom v spoločenskej debata a jedným z prvých kritik občianskej spoločnosti. Preto si predstavíme financovanie týchto televízií podľa toho, ako ich popisuje zákon o Českej televízii a v Poľsku Zákon o rozhlasovom a televíznom vysielaní.

Podľa § 10 Zákona o ČT: „*Finančními zdroji České televize jsou zejména: televizní poplatky vybírané podle zvláštního právního předpisu a příjem z vlastní podnikatelské činnosti.*“¹¹⁷

Ďalej podľa § 11 rovnakého zákona jej zákon umožňuje vykonávať podnikateľskú činnosť, ktorá súvisí s predmetom jej činnosti, ale nesmie ohroziť jej úlohy média verejnej služby. Okrem toho zákon dáva Českej televízii za úlohu prevádzať výnosy z reklám vysielaných na kanáli ČT 2 Štátnemu fondu kultúry Českej republiky za každý kalendárny štvrtrok. Výnos z reklám vysielaných na kanáli ČT 4 zase Česká televízia použije na výrobu programov so športovou tematikou.

Podľa § 11a Zákona o ČT je Česká televízia povinná organizačne oddeľovať činnosti v poskytovaní verejnej služby v oblasti televízneho vysielania od podnikateľských činností. V zákone sa presne nepíše aké percento by mali tvoriť príjmy z reklamy, resp. celej podnikateľskej činnosti, a aké percento v rozpočte ČT tvoria príjmy z koncesionárskych poplatkov. Odpoveď nám poskytli najnovšie spravodajské informácie portálu Lidovky.cz z marca 2017: „*Príjmy z obchodní činnosti nedosahují ani deseti procent zhruba sedmimiliardového rozpočtu ČT. Hlavním příjmem veřejnoprávní České televize jsou výnosy z koncesionářských poplatků.*“¹¹⁸

Poľský zákon o rozhlasovom a televíznom vysielaní určuje príjmy TVP zo štyroch, resp. piatich zdrojov. Prvým definovaným príjmom TVP sú príjmy

¹¹⁷ Zákon České národní rady č. 483/1991 Sb., o České televizi. In: Sbíрка zákonů. 7. listopadu 1991.

¹¹⁸ ČT loni zvýšila příjmy z reklamy a prodeje pořadů na 470 milionů korun. In: Lidovky.cz [online]. Praha: Mafra, 2017, 29. 3. 2017 [cit. 2018-05-06]. Dostupné z: https://byznys.lidovky.cz/ct-loni-zvysila-prijmy-z-obchodni-cinnosti-na-470-milionu-kc-pa0-/media.aspx?c=A170329_153054_In-media_ELE

z koncesionárskych poplatkov, druhým príjmom sú príjmy z obchodovania s vysielacími právami, tretím zdrojom príjmov poľskej verejnoprávnej televízie sú samozrejme tiež príjmy z reklamy a sponzorstva a štvrtú možnosť príjmov zákon uvádza ako „iné zdroje“. V článku 31 poľský zákon tiež udáva možnosť príjmu TVP v tomto znení: „Príjmy spoločností môžu zahŕňať aj dotácie zo štátneho rozpočtu.“¹¹⁹ V akej výške sa dotácie môžu pohybovať a čo môže byť dôvodom dotácií zo štátneho rozpočtu zákon už neupresňuje.

Vedenie televízie má podľa poľského zákona o rozhlasovom a televíznom vysielaní povinnosť predkladať výročné a štvrtročné správy o využívaní finančných prostriedkov Krajovej Rade Radiofonii i Telewizji. Výročné správy o hospodárení musí tiež TVP predkladať aj Rade národných médií.

Znenie článku 31 zákona o rozhlasovom a televíznom vysielaní, ktorý opisuje financovanie verejnoprávnych médií v Poľsku je totiž na detaily financovania skúpy. Dokonca ani na oficiálnej internetovej stránke Poľskej televízie sa nedá dopátrať detailov a podmienok na financovanie TVP, preto nám v tejto úlohe pomôžu slová poslankyne za PiS Barbary Bubuly: „Zatiaľ sa nám ešte nepodarilo zmeniť systém financovania a urobiť verejnoprávnu televíziu nezávislú na zisku z reklamy. Týka sa to hlavne TVP, pretože Poľské rádio je zo 70 % financované z koncesionárskych poplatkov a iba 20 % peňazí ide z reklám, ale v TVP 70 % zisku tvorí reklama a okolo 20 % peňazí je z verejných prostriedkov. Zmena zákona o verejnoprávnych médiách a verejnoprávnej televízii mala byť hlavne odlišením verejnoprávnej televízie od komerčných televízií. PiS kladie veľký dôraz na to, aby verejnoprávna televízia nebola útvárom na obchodnom, komerčnom trhu, ale aby bola nezávislá od zarábania peňazí z reklamy.“¹²⁰

Komentár poslankyne Barbary Bubuly účinne uzatvára podkapitolu o financovaní TVP a ČT. Je z toho jasné, ako sa financovanie týchto dvoch televízií líši. Ide o príjmy z reklamy a príjmy z koncesionárskych poplatkov a možné dotácie Poľskej televízie z poľského štátneho rozpočtu. Dotácie totiž Zákon o ČT neumožňuje. Veľkým rozdielom sú teda príjmy z koncesionárskych poplatkov, ktorých podiel na celkových príjmoch prichádzajúcich do Českej televízie podľa najnovších čísel z marca 2017 je okolo 90 %, zatiaľ čo Poľská televízia má podľa slov Barbary Bubuly príjmy

---

¹¹⁹ USTAWA z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji. In: Dziennik Ustaw z 2016 r. poz. 639.

¹²⁰ Barbara Bubula. Osobný rozhovor s poslankyňou Sejmu za stranu Právo a spravodlivosť a podpredsedníčkou programovej rady TVP. Krakov, 22. 1. 2018.

z koncesionárskych poplatkov iba okolo 20 % celkových príjmov TVP. Ak teda príjmy z reklamy tvoria až 70 % všetkých príjmov do pokladnice TVP, niet sa čo čudovať, ak sa vláda strany Právo a spravodlivosť snaží aj o zmenu financovania TVP, ktorá sa jej ale zatiaľ nepodarila a čaká na svoj čas. Môžeme ale zatiaľ konštatovať, že ČT je momentálne nezávislá od štátnej podpory, väčšinu jej príjmov tvoria príjmy od koncesionárskych poplatníkov a príjmy z reklamy. TVP je ale skutočne v súčasnosti zo 70 % televíziou nastavenou na zisk, na zisk z reklamy a inej obchodnej činnosti.

3.5.4 Štvrtá premenná: Programová ponuka TVP a ČT

Komparáciou štvrtej nezávislej premennej uzatvoríme obraz o verejnoprávnych televíziách v Poľsku a v Českej republike. Zaujímá nás totiž programová ponuka oboch televízií. Dôležitosť tejto premennej argumentujeme tým, že je zaujímavé a dôležité pozrieť sa na škálu kanálov, ktoré tieto televízie ponúkajú divákovi, čo nám napovie, do čoho sú televízie ochotné dávať peniaze a o čo sa ich diváci zaujímajú.

Už iba letným pohľadom na programovú ponuku sa môžeme okamžite dovtípiť, ktorá televízia je väčšia a má viac divákov. Začneme Českou televíziou, ktorá disponuje šiestimi kanálmi. Sú to plno formátové kanály ČT 1 a ČT 2, spravodajský kanál ČT 24, športový kanál ČT Sport, detský kanál ČT :D a kultúrny kanál ČT Art.

Poľská televízia disponuje až trinástimi kanálmi. Sú to plno formátové kanály TVP1, TVP2 a TVP3, v rámci ktorej TVP vysiela regionálne kanály odlišené podľa šiestnástich miest. Ďalej je to kanál TVP Polonia, kanál, ktorý vysiela pre Poliakov žijúcich v zahraničí a posledným plno formátovým kanálom je TVP HD. Ďalšie kanály sú kanály tematické: spravodajský kanál TVP Info, historický TVP Historia, kultúrny TVP Kultura, seriálový a filmový kanál TVP Seriale, športový TVP Sport, zábavný kanál TVP Rozrywka, detský TVP ABC a kanál v bieloruskom jazyku Belsat TV. Celú túto škálu zakončuje internetový kanál vysielajúci zasadania Sejmu a Senátu s názvom TVP Parlament.

Česká aj poľská televízia majú svoje začiatky ešte pred druhou svetovou vojnou, kedy sa v oboch prípadoch jednalo o prvé experimentálne vynálezy, ktoré sa vykryštalizovali do vysielenia až po druhej svetovej vojne. Poľská televízia o krok napredovala. Zatiaľ čo prvé skúšobné vysielenie bolo v Česku odštartované 1. mája 1953 a 25. februára 1954 bolo vyhlásené za pravidelné, prvé pokusné vysielenia poľskej televízie sa uskutočnili už v rokoch 1938 a 1939. V tých rokoch sa v Poľsku odvysielali už prvé televízne programy, či televízne filmy. Ako sme už spomínali,

vojna pozastavila technologický vývoj v oblasti televízie, preto Poľská televízia začala znova vysielat' 25. októbra 1952, o tri mesiace neskôr 23. januára 1953 začala poľská televízia svoje pravidelné vysielanie. Česká televízia mala teda ročné meškanie, čo ale vôbec nevadilo, pretože dosiahla prvenstvo v každodennom vysielaní. ČT začala vysielat' každý deň v roku 1958, zatiaľ čo každodenné vysielanie sa podarilo Poľskej televízii až v roku 1961. Táto kapitola nemá za cieľ byť historickým exkurzom, ide nám iba o porovnanie programovej ponuky, ktorá si žiada malé nahliadnutie na začiatky vysielania každého kanálu.

Na druhom televíznom kanáli začali obe televízie v Poľskej televízii v roku 1970, česká v máji a poľská v októbri, na ktorom sa farebne začali vysielat' skôr v Poľsku, a to už v roku 1971, zatiaľ čo český program ČT 2 vysielal farebne až od roku 1973.

Stručne o ďalších kanáloch českej a poľskej televízie. Tretí český program OK 3 začal vysielat' v máji 1990, no ukončila svoje vysielanie už v roku 1993.

Prvý spravodajský kanál ČT 24 začal vysielat' v máji 2005, o rok neskôr začal športový kanál ČT Sport, vtedy ešte pod názvom ČT 4 Sport. Najnovšie kanáli Českej televízie sú detský kanál ČT :D a kultúrny kanál ČT Art, ktoré začali vysielat' spoločne v auguste 2013.

Prvý tematický kanál Poľskej televízie začal v roku 1997, vysielal hudbu a volal sa Tylko Muzyka. Svoje vysielanie ale ukončil už o rok neskôr z právnych dôvodov. Ďalší kanál začala TVP prevádzkovať v rovnakom roku, ako ČT, a to v roku 2005, kedy spustila kultúrny kanál TVP Kultura. Ďalšie roky priniesli ďalšie kanály, a to športový kanál TVP v roku 2006, o rok neskôr historický kanál TVP Historia spoločne so spravodajským kanálom TVP Info, ktorý meškal od spravodajskej ČT 24 dve roky. V roku 2010 TVP spustil seriálový kanál TVP Seriale, o tri roky neskôr zábavný kanál TVP Rozrywka. Internetový kanál TVP Parlament bol spustený v roku 2011, regionálny kanál TVP Regionálna v roku 2013 a detský kanál TVP ABC v roku 2014.

Programová ponuka Poľskej televízie je bohatá, bohatšia než ponuka Českej televízie. Poľská televízia má pre svojich divákov k dispozícii viac tematických kanálov. Zaujímavosťou je, že napriek menšiemu počtu kanálov, Česká televízia začala s vysielaním spravodajského kanála o 2 roky skôr než Poľská televízia. Začiatok vysielania poľského spravodajského kanála TVP Info môžeme tiež zdôvodňovať potrebou verejnoprávnej televízie spustiť svoj vlastný spravodajský kanál

a konkurovať tak už sledovanému kanálu TVN 24 súkromnej televízie TVN, ktorá svoj spravodajský kanál spustila už v roku 2001.

Záver

V tejto diplomovej práci sme porovnávali súčasnosť systému médií verejnej služby, konkrétne verejnoprávnych televízií v Poľsku a v Českej republike s ohľadom na nové skutočnosti spojené s novelou mediálneho zákona z dielne vládnej strany Právo a spravodlivosť. Popísanie a vysvetlenie zámerov novely bolo dôležité z dôvodu porozumenia súčasného stavu v zákone o verejnoprávnych médiách v Poľsku. S týmito zmenami sme teda počítali aj pri samotnej komparácii s Českou televíziou. Vďaka dobrej príprave v podobe rozhovorov s odborníkmi na médiá, teda s poslankyňou Sejmu Barbarou Bubulou, predsedom Rady národných médií Krzysztofom Czabańským, profesorom Januszom Majcherkom, zodpovedným redaktorom TVP Krakov Sławomirom Mokrzyckým a bývalou dlhoročnou redaktorkou TVP Krakov Dorotou Rojek-Koryznou, realizovaných na základe metódy expertného rozhovoru, sme dokázali zozbierať potrebné dáta a informácie o novele mediálneho zákona, ale aj o súčasnom fungovaní verejnoprávnej televízie v Poľsku. Zber dát sme uskutočňovali na základe metódy expertného rozhovoru, ktorý popisuje Jan Hendl. Zozbierané dáta boli kruciálne z toho dôvodu, že z oficiálnych zdrojov sa nám z dôvodu aktuálnosti témy nepodarilo dostať k podrobnejším či vysvetľujúcim informáciám napríklad o fungovaní poľskej Rady národných médií alebo o financovaní TVP.

Náš výskum sme realizovali pomocou Millovej metódy súladu, ktorá odporúča komparáciu štátov, ktoré majú podobný historický základ. V našom prípade Poľsko a Českú republiku spája socialistická minulosť a premena štátnej televízie na verejnoprávnu po páde železnej opony. Pre komparáciu pomocou metódy súladu bolo nutné si určiť nezávislé premenné, ktoré boli definícia role médií verejnej služby v Poľsku a v Českej republike, kontrola verejnoprávnych televízií v Poľsku a Českej republike, financovanie verejnoprávnych televízií v oboch štátoch a programová ponuka oboch verejnoprávnych televízií. Komparáciou sme chceli zistiť, či je zrejmä závislosť verejnoprávnych televízií na politickej moci porovnaním systémov verejnoprávnych televízií v Českej republike a Poľsku.

Komparáciou prvej premennej, ktorou sme skúmali definíciu termínu a cieľov médií verejnej služby v oboch štátoch, sme si mohli potvrdiť, že skúmame rovnaké porovnávacie jednotky, no líšiace sa o malé odchýlky. Porovnaním cieľov a misie verejnoprávnej televízie v Českej republike a Poľsku sme zistili, že sa výrazne nelíšia.

Verejná služba sa v Poľsku aj v Českej republike rozumie podporovaním pluralizmu a vysielaním programov pre rôzne typy obyvateľov, hoci poľský zákon nemá tak detailne popísané zohľadňovanie rozdielov vo svetonázoroch svojho obyvateľstva, hovorí iba o všeobecnom zohľadňovaní potrieb národnostných a etnických menšín a komunit využívajúcich regionálny jazyk. Hlavným zistením porovnávania prvej premennej sme zistili, že poľský zákon výrazne odporúča poľským verejnoprávnym médiám zohľadňovanie kresťanských hodnôt a držanie sa základných etických pravidiel. Český zákon pritom detailnejšie popisuje a odporúča zohľadňovať rôznorodosť náboženských smerov a vierovyznaní svojich obyvateľov. Vo všeobecnosti ale môžeme potvrdiť, že vysielanie verejnej služby je vo svojom základe definované v Českej republike aj v Poľsku podobne.

V komparácii druhej premennej sme došli k záveru, že český zákon popisuje práva a povinnosti českej Rady pro rozhlasové a televizní vysílání detailnejšie, než poľský zákon popisuje práva a povinnosti poľskej Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji. Rozdiel v mediálnom systéme sme našli aj v počte členov poľskej a českej rady, poľská rada má 5 členov a česká 13, čo vnímame ako zásadný rozdiel, keďže obe rady majú na starosť široké spektrum audiovizálnych médií. Najvýraznejším rozdielom, ktorý sme si komparáciou všimli, je menovanie členov týchto rád. Teoreticky sa menovanie členov veľmi nelíši, no v súčasnosti za súčasnej situácie a rozložení politických síl je rozdiel značný. Ak v KRRiTV pôsobí iba 5 členov, tak je potom otázne, či zdanlivé vyvážené menovanie členov poľským Sejmom, Senátom a prezidentom je nezávislé a vyvážené a mienené čo najlepšie voči verejnému záujmu. V súčasnosti má totiž vládna strana Právo a spravodlivosť väčšinu v Sejme a Senáte a tiež poľský prezident je politickým nominantom vládnej strany. Dôvodom tohto rozloženia politických síl je samozrejme systém volieb v Poľsku, keďže sa voľby do Sejmu a Senátu v Poľsku odohrávajú v jednom termíne, väčšinu v Sejme a Senáte vždy zaujme práve najsilnejšia strana. Za súčasného rozpoloženia teda vyvstávajú pochybnosti, či menovanie takýmto spôsobom je v najlepšom verejnom záujme.

V rámci tejto premennej sme sa zamerali aj na komparáciu ďalších kontrolných orgánov, a to Radu Českej televízie a poľskú Radu národných médií. Ďalším našim zistením komparáciou metódou súladu bol rozdiel medzi poľským a českým mediálnym systémom v tom, že jednania Rady ČT sú narozdiel od poľskej RMN verejné. Rozdiel sme si takisto všimli v tom, že členov RMN navrhujú opozičné a koalíčné kluby, ktoré potom vyberá parlament a prezident. Zákon síce tvrdí, že

„členovia RMN sa musia rôzniť poznatkami a skúsenosťami z oblasti médií“, no členovia sú politickými nominantami, zatiaľ čo členov Rady ČT navrhujú neziskové a regionálne organizácie.

Kontroverzným zistením, ku ktorému sme prišli aj vďaka nášho expertného rozhovoru s poslankyňou za vládnú stranu Právo a spravodlivosť, bolo jej priznanie, že sa objavili pochybnosti o tom, či je správne, že za členov RMN boli vybraní ľudia, ktorí nespĺňajú zákaz spájania funkcie poslanca a senátora s členstvom v RMN. Týmto zistením sme usúdili, že zákon síce zakazuje poslancom, senátorom a iným politicky činným osobám zastávať funkcie v mediálnych radách, ale nie vždy sa to v Poľsku dodržiava. Zatiaľ čo český zákon členstvo v mediálnych radách takýmto osobám zakazuje a tento aspekt je ochránený tým, že kandidátov do členstva Rady ČT vyberajú neziskové a regionálne organizácie.

Komparáciou tretej nezávislej premennej sme porovnávali spôsob financovania poľskej a českej verejnoprávnej televízie, TVP a ČT. Dôvodom, prečo považujeme túto premennú za dôležitú v komparácii dvoch verejnoprávnych televízií v dvoch susedných štátoch je miera závislosti, či nezávislosti médiá od zdroja príjmov, a je to teda relevantným elementom našej komparácie.

Komparáciou sme aj tu zistili, že sa financovanie týchto dvoch televízií líši, konkrétne v možnosti dotácii Poľskej televízie z poľského štátneho rozpočtu. Dotácie totiž Zákon o ČT neumožňuje. Mohli sme ďalej konštatovať, že ČT je momentálne nezávislá od štátnej podpory, väčšinu jej príjmov tvoria príjmy od koncesionárskych poplatníkov a príjmy z reklamy. TVP je ale skutočne v súčasnosti z 80 % televíziou nastavenou na zisk, na zisk z reklamy a inej obchodnej činnosti, a príjmy z koncesionárskych poplatkov činia iba 20 %. Domnievame sa teda, že kritika strany Právo a spravodlivosť, že TVP je príliš závislá na svojej obchodnej činnosti, je oprávnená.

Komparáciou štvrtej nezávislej premennej sme sa snažili uzatvoriť obraz o verejnoprávnych televíziách v Poľsku a v Českej republike. Zaujímala nás totiž programová ponuka oboch televízií. Jednoznačne sme mohli konštatovať, že Poľská televízia je väčšia a má viac divákov, než Česká televízia, preto aj jej programová ponuka je širšia. Česká televízia disponuje šiestimi kanálmi, zatiaľ čo poľská až trinástimi. Zistili sme, že napriek menšiemu počtu kanálov, Česká televízia začala s vysielaním spravodajského kanála o 2 roky skôr než Poľská televízia spustila vysielanie TVP Info. Začiatok vysielania poľského spravodajského kanála TVP Info

sme zdôvodnili potrebou verejnoprávnej televízie spustiť svoj vlastný spravodajský kanál a konkurovať tak už sledovanému kanálu TVN 24 súkromnej televízie TVN, ktorá svoj spravodajský kanál spustila už v roku 2001, teda o sedem rokov skôr, než verejnoprávna TVP.

Ak zhrnieme výsledky nášho výskumu, môžeme v stručnosti povedať, že účasť politickej moci na kontrole verejnoprávnych médií je významnejšia skutočne v Poľsku. Najmä tým, že všetkých členov významných rád volí priamo Sejm, Senát alebo prezident. Český zákon o Českej televízie sa pred týmto ochránil verejnou súťažou, kedy pred rozhodnutím Poslaneckej snemovne stoja ešte neziskové organizácie a komisia, ktorá v prvom kole rozhoduje o kandidátoch na členov Rady ČT. Nemôžeme ale povedať, že by zákon bol významne odlišný. Politická moc sa snaží aj v jednej aj v druhej krajine o svoj podiel na rozhodovaní o verejnoprávnej televízii.

Summary

In this diploma thesis, we compared present public media service systems, in particular public service television in Poland and the Czech Republic, in light of new facts related to the amendment of the Media Act made by Polish government party named Prawo i Sprawiedliwość (PiS). Describing and explaining the intention of the amendment was important in order to understand the current state of the public media act in Poland. With these changes, we also counted when comparing with Czech Television. Thanks to good preparation in the form of interviews with media specialists, including Polish Parliament member Barbara Bubula, President of the National Media Council (Rada Mediów Narodowych) Krzysztof Czabański, Professor Janusz Majcherek, Krakow's Polish Television (TVP) editor-in-chief Sławomir Mokrzycki and former editor of TVP Krakow Dorota Rojek-Koryzna. We realized the interviews in form of expert interviews, so we were able to collect necessary data and information on the amendment to the Media Act, and also on the current functioning of public service television in Poland. The data collection was carried out on the basis of an expert interview method described by Jan Hendl. The data gathered were cruel because it was not possible, due to the topicality of the topic, to obtain more detailed or explanatory information, such as the functioning of the Polish National Media Council or the funding of TVP from any other public sources.

Our research was carried out using Mill's Compliance Method, which recommends the comparison of states that have a similar historical basis. In our case, Poland and the Czech Republic had common socialist past and similar transformation of a state television into public television after the fall of the Iron Curtain. For comparing by the compliance method, it was necessary to identify independent variables such as definition of the role of public service media in Poland and the Czech Republic, the control of public service television in Poland and the Czech Republic, the funding of public service televisions in both countries, and the program offer of both public service televisions. By comparison, we wanted to find out whether the dependence of public service television on political power is obvious when comparing public service television systems in the Czech Republic and Poland.

By comparing the first variable, which examines the definition of the term and goals of public service media in both countries, we could confirm that we are studying

the same comparison units, but differing by small deviations. By comparing goals and public service missions in the Czech Republic and Poland, we found that they did not differ significantly. Public service in Poland and the Czech Republic is understood to promote pluralism and broadcast programs for various types of population, although the Polish law does not describe in details the differences in the worldview of its population, it only refers to the general consideration of the needs of national and ethnic minorities and communities using the regional language. The main finding of the comparison of the first variable shows that the Polish law strongly recommends that the Polish public service media take into account the Christian values and adhere to fundamental ethical rules. The Czech law further describes and recommends taking into account the diversity of religious beliefs and beliefs of its inhabitants. In general, however, we can confirm that public service broadcasting is defined in both the Czech Republic and Poland similarly.

By comparing the second variable, we came to the conclusion that the Czech law describes the rights and obligations of the Czech Radio and Television Broadcasting Council in more detail than the Polish law describes the rights and duties of the Polish Radio and Television Council (KRRiTV). We have also found a difference in the media system in the number of members of the Polish and Czech Councils; the Polish Council has 5 members and the Czech 13. We see this as a fundamental difference, as both councils are in charge of a broad spectrum of audiovisual media. The most notable difference we have noticed by comparison is the appointment of members of these councils. In theory, the appointment of members is not very different, but now under current situation and distribution of political forces the difference is considerable. If there are only 5 members in Polish KRRiTV, then it is questionable whether the seemingly balanced appointment of members by the Sejm, the Senate, and the President is independent, balanced and best suited to the public interest. At present, the PiS party has a majority in the Sejm and the Senate, and the Polish President is also the political nominee of the governmental party. The reason for this distribution of political forces is, of course, the electoral system in Poland. As the elections to the Sejm and the Senate in Poland take place at a single date, the strongest party always keeps the majority in the Sejm and the Senate. Thus, in the current state of political forces, doubts arise whether appointment in such a way is in the best public interest.

Within this variable, we also focused on comparing other control bodies, namely the Czech Television Council and the Polish National Media Council (RMN). Another of our comparisons by comparing the method of compliance was the difference between the Polish and Czech media systems in that the proceedings of the Czech Television Council are public, unlike the Polish National Media Council. We also saw a difference in the fact that members of the Council of National Media are proposed by the opposition and coalition parties, the candidates are then elected by Parliament and the President. Although the law says "RMN members must possess different experiences and knowledge from the field of media", but the members are political nominees, while members of the Czech television Council are proposed by nonprofit and regional organizations.

The finding that we got from our expert interview with a lawmaker of the ruling Law and Justice Polish party was quite controversial. She admitted the doubts that arose in the society, about whether it was right that RMN members were people who did not meet the ban on joining the post of member of parliament or the post of senator with membership in the RMN. We have found out, although the Polish law prohibits Members, Senators and other politically active persons from serving in media councils, but not always. On the other hand, the Czech law prohibits such persons from membership in the media councils and this aspect is protected by selection of the candidates by non-profit and regional organizations.

By comparing the third independent variable, we compared the method of financing Polish and Czech public television, TVP and CT. The reason why we consider this variable to be important in comparing two public service televisions in two neighboring countries is the degree of dependence or independence of the media from the source of revenue and it is therefore a relevant element of our comparison.

By comparison we have also found that the funding of these two televisions differs, namely in the possibility of subsidizing Polish television from the Polish state budget. The Act on Czech Television does not allow the subsidies. We could further state that CT is currently independent of state support, most of its revenue being income from concessionaires and advertising revenue. However, TVP is actually 80% of the TV set to profit.

If we summarize the results of our research, we can briefly say that the participation of political power in the control of public service media is actually more significant in Poland. Especially by the fact that all members of major councils are

directly elected by the Polish Parliament, the Senate or the President. The Czech Act on Czech Television has been protected by a public tender, when before the Chamber of Deputies' decision are still non-profit organizations and the commission, which in the first round decides on candidates for members of the Council of Czech Television. But we can not say that the law would be significantly different. Political power is also trying to play a part in deciding on public television in the both countries, also in Czech republic and also in Poland.

Zdroje

Expertné rozhovory:

Dr hab. prof. UP Janusz Majcherek. Osobný rozhovor s riaditeľom Inštitútu filozofie a sociológie Pedagogickej univerzity (UP) v Krakove. Krakov, 11. 1. 2018.

Sławomir Mokrzycki. Osobný rozhovor so zodpovedným redaktorom TVP Kraków. Krakov, 16. 1. 2018.

Dorota Rojek-Koryzna. Osobný rozhovor s bývalou redaktorkou TVP Kraków. Krakov, 18. 1. 2018.

Krzysztof Czabański. Telefonický rozhovor s predsedom Rady národných médií. Krakov, 29. 1. 2018.

Barbara Bubula. Osobný rozhovor s poslankyňou Sejmu za stranu Právo a spravodlivosť a podpredsedníčkou programovej rady TVP. Krakov, 22. 1. 2018.

Akademické práce:

HOVORKOVÁ, Kateřina. *Regulace veřejnoprávní televize v České republice a ve vybraných zemích Evropské unie*. Č. Bud., 2012. bakalárska práca (Bc.). JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUĎEJOVICÍCH. Pedagogická fakulta

KUNC, Kryštof. *Proměny normativního prostředí médií veřejné služby v Polsku po roce 2015*. Praha, 2017. 48 s. Bakalárska diplomová práca (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálnych vied, Institut komunikačných štúdií a žurnalistiky. Katedra žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce PhDr. Václav Moravec, Ph.D. et Ph.D.

Internetové články a zdroje:

Wybory 2015. Wyniki wyborów podane przez PKW: Zwycięstwo PiS, Zjednoczona Lewica poza Sejmem. In: *Wyborcza.pl* [online]. Warszawa: Agora, 2015 [cit. 2018-04-26]. Dostupné z: <http://wyborcza.pl/1,75398,19093437,wybory-2015-wyniki-wyborow-podane-przez-pkw-zwyciestwo-pis.html>

Wyniki wyborów do Sejmu RP. In: *Wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej 2015* [online]. Warszawa: Państwowa Komisja Wyborcza, 2015 [cit. 2018-04-26]. Dostupné z: http://parlament2015.pkw.gov.pl/349_wyniki_sejm/0/1

Program Prawa i Sprawiedliwości 2014 [online], 2014. Warszawa: Prawo i Sprawiedliwość [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <http://pis.org.pl/document/archive/download/128>

POHANKA, Vít. Nový polský mediální zákon bude zkoumat Evropská komise. In: *IRozhlas.cz* [online]. Praha: Český rozhlas, 2016 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/novy-polsky-medialni-zakon-bude-zkoumat-evropska-komise_201601031817_mtaborska

Historie. In: *Česká televize* [online]. Praha: Česká televize, 2018 [cit. 2018-05-07]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/historie/>

Historia Telewizji Polskiej. In: *TVP.pl* [online]. Warszawa: TVP, 2008 [cit. 2018-05-07]. Dostupné z: <http://centruminformacji.tvp.pl/15964191/historia-telewizji-polskiej>

Przeciw polskim wartościom, 2014. *Program Prawa i Sprawiedliwości 2014* [online]. Warszawa: Prawo i Sprawiedliwość [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <http://pis.org.pl/document/archive/download/128>

Media, 2014. *Program Prawa i Sprawiedliwości 2014* [online]. Warszawa: Prawo i Sprawiedliwość [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <http://pis.org.pl/document/archive/download/128>

MAZURCZYK, Agnieszka a Jędrzej WINIECKI. Prymusi i pośle ławki. In: *Polityka.pl* [online]. POLITYKA Spółka z o.o. S.K.A., 2010 [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <https://archiwum.polityka.pl/art/prymusi-iposle-lawki,428266.html>

Kurski usunięty z Solidarnej Polski. Ziobro rozstaje się z Kurskim. In: *Rzeczpospolita.pl* [online]. Warszawa: Gremi Media S.A., 2014 [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.rp.pl/artykul/1129670-Kurski-usuniety-z-Solidarnej-Polski--Ziobro-rozstaje-sie-z-Kurskim.html>

Nowy Zarząd TVP S.A. In: *TVP.pl* [online]. Warszawa, 2016 [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://centruminformacji.tvp.pl/23499069/nowy-zarzad-tvp-sa>

Jacek Kurski wygrał konkurs na prezesa Telewizji Polskiej. In: *WirtualneMedia.pl* [online]. Warszawa: WirtualneMedia.pl, 2016 [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.wirtualnemedi.pl/artykul/jacek-kurski-wygral-konkurs-na-prezesa-telewizji-polskiej>

ČT loni zvýšila příjmy z reklamy a prodeje pořadů na 470 milionů korun. In: *Lidovky.cz* [online]. Praha: Mafra, 2017, 29. 3. 2017 [cit. 2018-05-06]. Dostupné z: https://byznys.lidovky.cz/ct-loni-zvysila-prijmy-z-obchodni-cinnosti-na-470-milionu-kc-pa0-/media.aspx?c=A170329_153054_ln-media_ELE

Právne texty:

USTAWA z dnia 22 czerwca 2016 r. o Radzie Mediów Narodowych. In: *Dziennik Ustaw z 2016 r. poz. 929.*

USTAWA z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji. In: *Dziennik Ustaw z 2016 r. poz. 639.*

USTAWA z dnia 25 lutego 2016 r. o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji. In: *Dziennik Ustaw z 2016 r. poz. 443.*

USTAWA z dnia 30 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji. In: *Dziennik Ustaw z 2016 r. poz. 25.*

Zákon České národní rady č. 483/1991 Sb., o České televizi. In: *Sbírka zákonů*. 7. listopadu 1991.

Zákon 231/2001 Sb. ze dne 17. května 2001 o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*.

Komunikácia Komisie EÚ o aplikácii pravidiel poskytovania štátnej podpory vysielania verejnej služby (2001/C 320/04). Communication from the Commission on the application of State aid rules to public service broadcasting (2001/C 320/04) [cit. 2018-04-16], [online] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:cc0014&from=EN>.

Rezolúcia Európskej rady o vysielaní verejnej služby z 25. januára 1999 (1999/C 30/01) (Resolution of the Council and of the Representatives of the Governments of the Member States, meeting within the Council of 25 January 1999 concerning public service broadcasting (1999/C 30/01)) [cit. 2018-04-16], [online] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:41999X0205&from=EN>.

Komunikácia Komisie EÚ o aplikácii pravidiel poskytovania štátnej podpory vysielania verejnej služby (2001/C 320/04). Communication from the Commission on the application of State aid rules to public service broadcasting

Odporúčanie 1641 (2004) Parlamentného zhromaždenia Rady Európy vo veci vysielania verejnej služby + prílohy. Recommendation 1641 (2004) Public service broadcasting [cit. 2018-04-16], [online] <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17177&lang=en>.

OBWIESZCZENIE MARSZAŁKA SEJMU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ z dnia 19 listopada 2004 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o radiofonii i telewizji. In: *Dziennik Ustaw* z 2004 r., nr 253, poz. 2531.

Použitá literatura

GEISLER, Hana a Magdalena MOURALOVÁ. Komparativní přístupy při zkoumání veřejných politik. NEKOLA, Martin. *Současné metodologické otázky veřejné politiky*. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 9788024618654.

KARLAS, Jan. Komparativní případová studie. DRULÁK, Petr. *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-385-7.

HALLIN, Daniel C. a Paolo MANCINI. *Systémy médií v postmoderním světě: tři modely médií a politiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-377-2.

MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. 4., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-807-3675-745.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.

ŠMÍD, Milan. Diskuse o vysílání veřejné služby v evropském kontextu. KONČELÍK, Jakub, Barbara KÖPPLOVÁ, Irena PRÁZOVÁ a Jiří VYKOUKAL. *Rozvoj české společnosti v Evropské unii: (příspěvky z konference konané ve dnech 21.-23.10.2004)*. Praha: Matfyzpress, 2004. ISBN 80-86732-35-5.

WILLIAMS, Raymond. *Television: technology and cultural form*. 124th ed. New York: Routledge, 2003. ISBN 978-0415314565.

HOCKING, William Ernest. *Freedom of the Press: A Framework of Principle*. Chicago: University of Chicago Press, 1947.

DENNIS, Everette E., Donald M. GILLMOR a Theodore Lewis. GLASSER. *Media freedom and accountability*. New York: Greenwood Press, 1989. ISBN 978-0313267277.

BLUMLER, Jay. Wrestling with public interest in organized communications. BRANTS, Kees, Joke HERMES a Liesbet van ZONEN. *The media in question: popular cultures and public interests*. Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications, 1998. ISBN 0761957235.

HELD, Virginia. *The public interest and individual interests*. New York: Basic Books, 1970. ISBN 04-650-6773-5.

SYVERTSEN, Trine. The Many Uses of the "Public Service" Concept. *Nordicom Review*. 1999, **20**(1.).

LASSWELL, Harold. The structure and function of communication in society. BRYSON, Lyman. *The Communication of Ideas*. New York: Harper, 1948. ISBN 978-0815400356.

WRIGHT, Charles R. Functional Analysis and Mass Communication. In: *Public Opinion Quarterly*. American Association for Public Opinion Research, 1960, **24**(4). DOI: 10.1086/266976.

POKORNA-IGNATOWICZ, Katarzyna. *Polski system medialny 1989-2011*. Kraków: Krakowskie Towarzystwo Edukacyjne sp. z o.o.- Oficyna Wydawnicza AFM, 2013. ISBN 978-83-7571-296-4.

MIŻEJEWSKI, Maciej. *Transformacja telewizji w Polsce po roku 1989 na tle zmian politycznych*. Przemyśl: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Przemyślu, 2005. ISBN 83-89326-91-4.

JAKUBOWICZ, Karol. *Media publiczne: początek końca czy nowy początek*. Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, 2007. ISBN 978-836-0501-320.

TEZE DIPLOMOVÉ PRÁCE

Jméno:

Eva Spišáková

E-mail:

ewespisak@gmail.com

Semestr:

LS

Akademický rok:

2017/2018

Název práce:

Veřejnoprávní média v Polsku a České republice v období 2014-2018

Předpokládaný termín ukončení (semestr, školní rok):

LS, 2017/2018

Vedoucí diplomového semináře:

PhDr. Miroslav Kunštát, Ph.D.

Vedoucí práce:

PhDr. Mgr. Alena Zelená, Ph.D.

V čem se oproti původnímu zadání změnil cíl práce?

Cieľom práce je v súčasnosti komparácia systému médií verejnej služby v Poľsku a v Českej republike, a to konkrétne komparácia mediálneho systému Poľskej televízie TVP a Českej televízie ČT.

Jaké změny nastaly v časovém, teritoriálním a věcném vymezení tématu?

Zmeny oproti pôvodnému zadaniu práce sa dotkli najmä teritoriálneho a vecného vymedzenia témy. Od pôvodnej druhej línie diplomovej práce, ktorou mala byť analýza mediálnych textov o novele poľského mediálneho zákona z roku 2015 a 2016 z troch najčítanejších seriózných tlačených denníkov v Nemecku, Česku a Slovensku, sa upustilo. Dôvodom bol malý rozsah diplomovej práce a nie úplná relevantnosť k zamýšľanej komparácii systému verejnoprávných televízií v Poľsku a v Českej republike.

Jak se proměnila struktura práce (vyjádřete stručným obsahem)?

Práca sa najprv venuje definovaniu médií verejnej služby ako takej. Ich všeobecnej potrebe kontroly, financovaniu a zodpovednosti voči verejnosti. Ďalšia časť práce je venovaná popísaniu systému verejnoprávnej televízie a jej histórie od pádu železnej opony v roku 1989 v Poľsku, premena Poľskej verejnoprávnej televízie zo štátnej na televíziu verejnej služby. Táto časť diplomovej práce je dôležitá pre pochopenie súčasného stavu a pre porozumenie pocitu verejnosti, že médiá by mali byť slobodné a nezávislé od politickej moci. Pozrieme sa preto na základnú históriu Poľskej televízie v časoch, keď o ňu zvädzala boj opozícia s dovtedajšou komunistickou mocou. Pozrieme sa teda na obdobie, kedy sa z poľskej štátnej televízie stala televízia verejnej služby a vysvetlíme si, ako rolu verejnoprávnej televízie vnímali jej vtedajší „osloboditelia“. Od tohto bodu sa posunieme do súčasnosti, k popísaniu novely mediálneho zákona z dielne vládnej strany Právo a spravodlivosť z roku 2015 a 2016, vysvetlenie novely a jej dopad na súčasný stav. V ďalšej časti sa diplomová práca venuje samotnej komparácii, teda najskôr určuje metodiku práce, ktorou je expertný rozhovor a metóda súladu ako metóda komparácie a potom sa púšťa do realizácie komparácie, v ktorej porovnáva českú a poľskú verejnoprávnú televíziu podľa štyroch nezávislých premenných, ktorými je definícia médií verejnej služby v zákonoch oboch štátov,

kontrola verejnoprávnych televízií v oboch štátoch, financovanie oboch verejnoprávnych televízií a ako posledná nezávislá premenná ich programová ponuka.

Jakým vývojom prešla metodologická koncepcie práce?

Od poslednej zmeny vývoj hlavne určil konkrétnu metodologickú koncepciu. Ide o metódu expertného rozhovoru, ktorú sme použili pre získanie dát do výskumu a samotnú komparáciu určila Millova metóda súladu.

Které nové prameny a sekundární literatura byly zpracovány a jak tato skutečnost ovlivnila celek práce?

Najdôležitejšími zdrojmi v diplomovej práci sú jednoznačne osobné expertné rozhovory s poslankyňou Sejmu za stranu Právo a spravodlivosť a podpredsedníčku programovej rady Poľskej televízie Barbarou Bubulou, s predsedom Rady národným médií Krzysztofom Czabańskim, zodpovedným redaktorom TVP Krakov Sławomirom Mokrzyckým, bývalou redaktorkou TVP Krakov Dorotou Rojek-Koryznou a profesorom Januszom Majcherkom. Ďalším novým dôležitým zdrojom sa ukázal tiež volebný program strany Právo a spravodlivosť z roku 2014 pred voľbami v roku 2015. Tieto zdroje pomohli k pochopeniu súčasného stavu v poľskej verejnoprávnej televízii a k vysvetleniu novely médií v diplomovej práci.

Charakterizujte základní proměny práce v době od zadání projektu do odevzdání tezí a pokuste se vyhodnotit, jaký pokrok na práci jste během semestru zaznamenali (v bodech):

- práca bola jasnejšie metodologicky a teoreticky ukotvená
- boli upresnené nezávislé premenné komparácie
- podarilo sa nám získať viac dát potrebných k nášmu výskumu

Podpis studenta a datum:

Schváleno:	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí diplomového semináře		

Prílohy

Príloha č. 1: Preložený prepis rozhovoru s profesorom Januszom Majcherkom (text)

Autorka práce: Ako vyzeral mediálny zákon predtým a čo sa novým zákonom zmenilo?

Janusz Majcherek: Predtým sa ľudia na vedúce pozície v mediálnych verejnoprávnych spoločnostiach vyberali na základe súťaže na určité volebné obdobie. Táto novela však zrušila tieto obdobia a doterajšie vedenia verejnoprávnych médií boli odvolané. V súčasnosti je to tak, že každý z novovymenovaných môže byť v určitej chvíli odvolaný. Šéf verejnoprávnej televízie alebo rozhlasu, predsedovia a riaditelia jednotlivých staníc rádia a televízie môžu byť vlastne kedykoľvek odvolaní. Po novele zákona zvolili úplne nové vedenie televízie. Čo sa teda stalo formálne a aký bol úmysel? Je to jednoduché: vytvoriť stav, že riaditelia verejnoprávnych médií budú závislí od politickej moci. Pretože minister štátnej pokladnice (pozn. autorky práce: Minister Skarbu Państwa) je orgánom, ktorý rozhoduje o obsahu. Z formálneho hľadiska sú verejnoprávne médiá akciovými spoločnosťami, ale 100 % podiel v nich má Ministerstvo štátnej pokladnice (pozn. autorky práce: Ministerstvo štátnej pokladnice je od 1. 1. 2017 v likvidácii, verejnoprávne médiá sú ale stále majetkom štátnej pokladnice). V časoch, keď o vedení rozhodovali súťaže, ktoré mala na starosti Národná rada pre vysielanie (pozn. autorky práce: Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, skratkou KRRiTV), minister štátnej pokladnice iba formálne vymenúval víťazov. Do samotnej súťaže sa hlásili rozliční kandidáti, o ktorých sa v KRRiTV hlasovalo a víťaz sa stal riaditeľom televízie či rozhlasu. V súčasnosti sú však títo riaditelia závislí na politických rozhodnutiach, na rozhodnutiach vládneho orgánu.

Ďalším problémom je, že členovia KRRiTV sú vládni nominanti. Z ústavy totiž vyplýva, že členovia KRRiTV sú obsadzovaní prezidentom, Sejmom a Senátom, takže jednou aj druhou komorou parlamentu. Prezident a väčšina oboch komôr parlamentu patria však teraz do jedného politického bloku, do KRRiTV dosadili svojich nominantov a teda KRRiTV teraz reprezentuje iba jednu politickú líniu. KRRiTV v tejto chvíli reprezentuje výlučne jednu politickú opciiu. Okrem toho, vznikol nový orgán, Rada Mediów Narodowych (pozn. autorky práce: Rada národných médií -

skratkou RMN). Takže KRRiTV sa stala politicky podriadenou a ešte aj vznikla RMN, ktorá akoby ešte viac umocňovala politický dozor vládneho klubu nad verejnoprávnymi médiami. V zásade sú teda poľské verejnoprávne média politicky podriadené.

V Poľskej verejnoprávnej televízii (pozn. autorky práce: skratkou TVP) mala novela zásadný vplyv. Pretože bolo odvolané jej doterajšie vedenie a povolane nové vedenie. Predsedom TVP sa stal stranický funkcionár. Je to človek, ktorý je nielenže lojálny vláde a strane, ale ešte aj drzý a arogantný. Človek, ktorý svoje správanie vôbec nezakrýva. Napríklad, už niekoľkokrát sa nechal počuť, že vďaka nemu má súčasná vláda takú vysokú podporu, pretože propaganda, ktorú robí TVP uprednostňuje vládu. Táto propaganda je arogantná, je jednoducho na hranici, alebo až za hranicou komičnosti. Jej arogancia, krutosť a špinavosť akou je vedená, privádza do bezmocnosti. Fakty sú predstavované takým spôsobom, ich interpretácie sú tak formulované, že privádzajú ľudí do úžasu. Týka sa to neuralgických tém v Poľsku, napríklad otázky utečencov, otázok sankcií a reštrikcií EU, otázok občianskych protestov proti politike vlády a podobne. TVP bola jednoducho dotlačená do masového systému propagandy, vrátane agresívnej, vtieravej propagandy.

Ja osobne musím povedať, ako človek, ktorý pamätá komunizmus, že toto je veľmi podobné tomu, čo tu bolo za komunizmu. Samozrejme, obsah je iný, je iného typu, má iný ideologický profil. Ale vtieravosť tejto propagandy, jej drzosť, prekrúcanie interpretácií, tendenčnosť a zaujatosť pri vyberaní faktov, toto všetko sa mi javí ako veľmi podobné tomu, čo sa dialo za komunizmu.

V súčasnosti neexistuje žiadna objektivita, ani v tradičnom zmysle, že predstavujeme fakty také aké sú, ani v takom zmysle, že dáme hlas oboj stranám, alebo že si veci overíme v dvoch nezávislých zdrojoch. Tieto zásady momentálne neexistujú, v TVP nefungujú.

Autorka práce: Po prijatí novely veľa novinárov z TVP odišlo. Prečo?

Janusz Majcherek: Časť novinárov dala výpoveď, ale oveľa viac novinárov bolo vyhodnených z práce. Z pôvodnej zostavy popredných novinárov v TVP a v rádiu vlastne už skoro nikto nezostal. Ostalo tam pár posledných ľudí, aj to sú ľudia, ktorí pracujú mimo televíznej kamery alebo mikrofónu a diváci ich na obrazovkách nevidia. A tí čo zostali, naozaj ich však nie je veľa, sa ukázali, že sú dostatočne elastickí a novému stavu sa prispôbili. Ale väčšina novinárov boli prepustení a vymenení za

iných novinárov - z pravicových a súkromných médií, napríklad z Televízie Trwam od kňaza Rydzyka. On má celý koncern médií, Radio Maryja, TV Trwam a Nasz Dziennik, má dokonca vlastnú školu, v ktorej vychováva a formuje novinárov. Z nich teraz prichádzajú novinári do TVP.

Autorka práce: Táto novelizácia sa volá malá. Bude aj veľká?

Janusz Majcherek: Teraz to niektorí nazývajú malá novelizácia mediálneho zákona, a bolo predstavené, že bude aj väčšia, ale to súvisí so širším problémom, menovite s tým že súčasná vláda si chce podriadit' rôzne sektory verejného života a rôzne segmenty, od hospodárstva, až po niektoré banky a podniky. Kúpili napríklad Bank Pekao SA a predtým štátna pokladnica mala väčšinu v inej banke s podobným názvom. Majú dve veľké banky a keď ich spoja, tak najväčšou bankou v Poľsku bude štátna banka. Štát teraz bude môcť rozhodovať, kto dostane peniaze na rozvíjanie hospodárstva a ekonomiky. A toto robia aj v ďalších odvetviach. Usilujú sa podriadit' si súdnictvo a zdravotné služby. Napríklad, súkromný zdravotnícky sektor bol odsunutý, vylúčený zo súťaží o tzv. celodennú starostlivosť. Dovolili súťažiť len štátnym službám. Vo všetkých odvetviach života, hospodárstva, zdravotnej starostlivosti, súdnictva, médií sa robí rovnaká politika - podriadit' ich štátu. Odkedy je tu vláda PiS, súkromní investori nechcú investovať.

Autorka práce: Čo prekáža Európskej komisii, a môžeme povedať, že demokracia v Poľsku je ohrozená skrze verejnoprávne médiá?

Janusz Majcherek: Okrem toho, že PiS likviduje trvanie funkčných období, likviduje tiež nezávislý dozor, všetko podriaďuje politickej vláde, ktorá v ktorejkoľvek chvíli môže odvolať koho chce. Môžeme teda hovoriť, že demokracia je ohrozená, ale musíme pamätať na to, že ešte existuje segment privátnych a nezávislých médií. Televízia TVN a hlavne TVN24 je veľmi kritická voči súčasnej vláde a ona funguje naďalej. Odpustili jej trest a TVN stále funguje, v zásade slobodne. Zatiaľ čo televízia Polsat je komplikovanejšia vec. Tam sú indície, že sám vlastník nie je úplne kritický voči súčasnej vláde, ich programy sú nie sú úplne objektívne, sú obozretné.

Nezávislé informačné kanály sú dostupné iba cez satelit alebo cez káblovú televíziu. TVP Info je dostupná cez obyčajnú anténu, takže má väčší záber.

V Poľsku je systém verejnoprávnej televízie centralizovaný, lokálne médiá hrajú malú rolu, TVP Kraków má malý zásah, majú vlastné pásmo, vysielajú vlastné programy,

ale majú veľmi ohraničený význam. Systém je veľmi centralizovaný. Regionálne médiá sú omnoho slabšie. Ale oni tu realizujú rôzne objednávky a obsluhu rôznych udalostí na celopoľskom kanáli a okrem toho majú svoju regionálne pásma a úzko spolupracujú s Varšavou.

Zdroj: Osobný rozhovor s riaditeľom Inštitútu filozofie a sociológie Pedagogickej univerzity (UP) v Krakove. 2018-01-11. Preložené z poľštiny, skrátené a upravené. [cit. 2018-05-08].

Príloha č. 2: Preložený prepis rozhovoru so zodpovedným redaktorom TVP Kraków Sławomirom Mokrzyckým (text)

Autorka práce: Čo sa novým mediálnym zákonom zmenilo?

Sławomir Mokrzycki: TVP a Polskie radio boli spoločnosťami obchodného práva, teraz sú národnými spoločnosťami, národnými médiami. Či sa niečo zmenilo, samozrejme, že áno. Radu Mediów Narodowych vyberá Sejm, Senat a prezident, verejnoprávne médiá sú teda politické, to znamená, že kto vládne, ten má verejnoprávne médiá, verejné médiá. Zmenilo sa to tým, že časť osôb sama dala výpoveď, pretože nesúhlasili s pohľadmi, s názormi strany, ktorá je teraz vo vláde, ale s časťou novinárov boli ich pracovné zmluvy ukončené, takto by som to povedal, samozrejme, museli sa s prácou rozlúčiť, prešli do privátnych médií alebo niektorí zmenili prácu úplne, nezostali v odbore. Takže je to zásadný rozdiel samozrejme, veľa sa zmenilo.

Autorka práce: Čo prekáža Európskej komisii, a môžeme povedať, že demokracia v Poľsku je ohrozená skrze verejnoprávne médiá?

Sławomir Mokrzycki: To je zložitá otázka. Povedať že v Poľsku je ohrozená demokracia je príliš tvrdé. Ja pracujem vo verejnoprávných médiách a poviem, že demokraciu tvoria rôzne možnosti, názory a keď hovoríme o televízii, v Poľsku je našťastie veľa televíznych staníc. Sú tu dve veľmi veľké komerčné televízie, je zopár menších, a tie reprezentujú iný pohľad. Samozrejme, že môžeme diskutovať či sú viac

alebo menej objektívne, ale myslím si, že reprezentujú taký protipól. A preto ohrozenie demokracie je príliš prehnané tvrdenie. Môžeme síce diskutovať nad objektivitou TVP samozrejme, ale našťastie máme v Poľsku stále možnosť voľby, môžeme sa rozhodnúť nepočúvať verejnoprávne rádio a televíziu, sú iné možnosti, iné stanice a veľa ľudí tak aj samozrejme robí a nemajú ani potuchy, čo práve dávajú v TVP.

Autorka práce: Nie sú ohrozené ciele a misia verejnoprávnych médií?

Sławomir Mokrzycki: Najjednoduchšie mi bude ak teraz zhodnotím to, o čo sa sám snažím v TVP Kraków. V súvislosti s tým, že sám moderujem jeden program už niekoľko rokov, asi už 12 rokov, volá sa „Młodzież kontra“ (mládež proti) a je to celopoľský program vysielaný na spravodajskom kanáli TVP Info. Prezentujú sa tam všetky politické názory a všetky mládežnícke organizácie politických strán a vždy je tam pozvaný nejaký politik. Snažíme sa, aby každá politická strana dostala slovo, zľava doprava. Mládežnícke organizácie v každom dieli majú možnosť niečo povedať, pýtať sa a diskutovať s pozvaným politikom a rozprávať, čo chcú. Takže z môjho pohľadu a z pohľadu programu, ktorý moderujem, snažím sa zachovávať vyváženosť, takže keď je pozvaný politik z vládnej strany, nabudúce pozveme aj opozičného politika. Dôvod, prečo hovorím práve o tomto programe, je totiž to, že je celopoľský, vysielaný na území celého Poľska a má teda väčší dosah, než regionálne programy v TVP Kraków. Nejaký čas som tiež moderoval program Forum, tiež celopoľský, a tam tiež boli všetky politické názory, tam dokonca bolo viac pozývaných politikov z opozície. Takže čo sa týka toho, čo ja v televízii robím, vyzerá to tak, ako vravím. O iných programoch by som nechcel hovoriť, lebo mi to nenáleží, takže komentujem programy, ktoré sám moderujem.

Reformy vo verejnoprávnej televízii boli stále, odkedy pamätám. S lepšími alebo horšími výsledkami. Dve hlásateľky, ja, športový novinár a to je všetko. To je to, čo zostalo, sme v TV ešte od minulej vlády. Ja pracujem od roku 2004. Vždy boli lepšie a horšie obdobia a tiež veľa záleží od peňazí. Myslím si, že verejnoprávna televízia si stále nájde svoje miesto. Ale tých programov je teraz menej, financovanie je otázne. Celý čas teraz prebieha diskusia o financovaní verejnoprávnej televízie, posledné návrhy sú také, že bude rozpočtová dotácia, koncesionárske poplatky budú zlikvidované. Šéf Rady Mediów Narodowych, Krzysztof Czabański tvrdí, že je to skoro na 100%, takže asi tak bude, že bude rozpočtová dotácia vo výške koncesionárskych poplatkov, možno trochu vyššia, takže verejnoprávne médiá budú

mať garantované financie. Ale to bude až od roku 2020, uvidíme ako to bude vyzerat', možno bude problém s akceptovaním od Európskej komisie, takže teraz tie peniaze nie sú najväčšie, programov je menej. Ja moderujem Młodzież kontra, v Krakowe publicistické rozhovory, desaťminútové Témy dňa po regionálnych správach a vo Varšave Echa dnia, 15 minútový nepolitický publicistický program.

Zdroj: Osobný rozhovor so zodpovedným redaktorom TVP Kraków. 2018-01-16. Preložené z poľštiny, skrátené a upravené. [cit. 2018-05-08].

Príloha č. 3: Preložený prepis rozhovoru s bývalou redaktorkou TVP Kraków Dorotou Rojek-Koryzna (text)

Autorka práce: Aká je vaša minulosť v médiách?

Dorota Rojek-Koryzna: Pracovala som 8 rokov v Polsate, od 90. rokov v TVP, viac ako 10 rokov už pre TVP nepracujem.

Autorka práce: Ako vyzeral mediálny zákon predtým a čo sa novým zákonom zmenilo?

Dorota Rojek-Koryzna: KRRiTV vyberala vedenie TVP a nebola závislá od ministra štátnej pokladnice. Žurnalistika sa mení a mení sa tak, že na prelome viacerých rokov to môžeme vidieť. Žurnalistika, ktorá existovala pred 20 rokmi, sa líši od toho, čo je teraz. Pre nás, pre novinárov, ktorí pracovali vtedy, nebolo najdôležitejšie to, kto robí dozor nad médiami. Pre nás bol najdôležitejší etický kódex, ktorého sme sa pridržovali a ten bol stanovený podľa štandardov etického kódexu BBC. Na ten sme sa zameriavali a snažili sme sa tak konať pri svojej každodennej práci a nikto sa netrápil tým, kto je v KRRiTV, učili sme sa dodržiavať štandardy kódexu. Ale vtedy nebol internet a mobilné telefóny a nové médiá. Vtedy sme sa učili, že médiá majú byť objektívne, ale že novinár musí mať svoje politické názory a pohľady, pretože nie je možné, aby ich nemal, lebo názory má každý, ale nemôže ich exponovať. Novinár teda mohol mať svoje súkromné názory, ale vo vysielaní musel byť objektívny. To sa teraz zmenilo, pretože teraz máme spolarizované médiá. Máme verejnoprávne médiá, ktoré

držia líniu trendov, ktoré určuje Rada národných médií a súkromné médiá, ktoré dodržiajú to, čo im kážu ich vlastné vedenia. Aj oni sú politicky spolarizované.

Keď som začínala pracovať vo verejnoprávných médiách, veľmi sa dával dôraz na objektivitu. Ale teraz môžu ľudia povedať, že to nie je pravda, pretože ich názor je iný. Keby ste sa vtedy spýtali a spravili rozhovor s novinárom z TVN a TVP, každý z tých novinárov by vám predstavil dva rôzne svety. Televízia bola vtedy oveľa menej brutálna. Učili sme sa do akej miery môžeme ukazovať brutalitu v televízii, ale teraz už hranice neexistujú. Mali sme rôzne workshopy, ktoré pre nás organizovali experti z BBC, kde nám ukazovali reportáž utekajúcich útočníkov s mačetami a my sme mali za úlohu odpovedať, v ktorom momente máme zastaviť vysielanie z tejto udalosti, do ktorého momentu môžeme danú akciu ukazovať. Scéna bola veľmi brutálna, lebo bolo jasné, že tí ľudia boli chytení a zabití mačetami. Takže do ktorého momentu sme to mohli vtedy ukázať? Iba do toho momentu, kedy útočníci pozdvihli mačety. Takže obeť uteká pred útočníkom, útočník dvíha ruku, v ktorej má mačetu, a strih, nič viac nebolo dovolené v televízii ukázať. Ale v súčasnosti s tým v televízii nie je problém. Nedávno všetky médiá, dokonca verejnoprávne médiá, v televízii zverejnili celé video toho, keď obžalovaný bývalý bosniansko-chorvátsky generál vypil fľaštičku jedu na súde v Haagu. Celý priebeh tohoto samovražedného aktu bol ukázaný v televízii. To je neuveriteľné.

V tých časoch, keď som pracovala v TVP, mal každý vlastný etický kódex. Vravelo sa, že v televízii je cenzúra. Ale viac bolo autocenzúry. Takže človek sa sám rozhodoval vlastným svedomím, čo môže ukázať, povedať, aby sa to zhodovalo s jeho názormi a hodnotami a tiež, aby bol objektívny a nenarúšal cudzie záujmy. Ja som vtedy žiadnu cenzúru necítila a ani raz som sa nestretla so žiadnou témou, ktorá by mi bola vnucovaná, za celú moju prax v médiách, verejnoprávných aj súkromných. Ale pred tromi rokmi som prácu v médiách zanechala a za tie tri roky sa médiá veľmi výrazne zmenili a teraz by som už tam nechcela pracovať. Teraz totiž vidím, že každá televízia má svoju vlastnú politiku, každá televízia je závislá od šéfov a od toho, aká línia je hodená. Ale to nie je objektívna žurnalistika, v tejto chvíli nemôžem povedať, že by to bola objektívna žurnalistika. Pre každého, kto pracuje v médiách, to je objektívne, samozrejme, taký človek povie, že on robí svoju prácu najlepšie ako vie, ale mne chýba tá objektivita. Keď sme totiž svojho času robili verejné súdy, ankety atď, bola to taká forma vox populi, tak vtedy to bolo jasné, museli sme v televízii odvysielat' tri názory proti a tri názory pre. V tejto chvíli ale všetko ide v jednej línii a názory sú

prezentované jednostranne, dokonca bez hľadania pohľadu druhej strany. Škoda, že je to tak, predsa každý, kto pozerá televíziu, tiež má vlastné názory, on ich tak ľahko nezmení. Buď bude v nejakom momente vyčerpaný tými informáciami, ktoré dostáva, alebo sa pohľadmi v televízii tak indoktrínuje, že zmení svoj pohľad. Neviem, mám pocit, že inteligentný človek presne vie, aký odkaz na neho smeruje, a ma na to vlastný názor. Je to tiež možno vec propagandy, ktorá je momentálne v médiách, teraz je vidieť, že za tie dva až tri roky každá televízia robí vlastnú propagandu. Jedna nasleduje takú líniu a iná inú. Sú veľmi spolarizované. Niekedy tak nebolo a vo verejnoprávnych médiách už vôbec nie. Alebo poviem to inak, neboli až tak veľmi spolitizované. Lebo stále je jasné, že vysielanie bolo stále závislé na tom, kto bol vo vedení televízie, že teraz robíme takúto žurnalistiku, potom onakú. Raz máme investigatívnu žurnalistiku, potom viac alebo menej objektívnu. Ale nie v takej miere, že ideme celkovo po politickej línii jednej politickej strany.

Autorka práce: Veľa novinárov bolo z TVP po novele mediálneho zákona vyhodených. Je to tak? Prečo?

Dorota Rojek-Koryzna: Áno, skončili s nimi spoluprácu. Najviac prípadov poznám takých, že sami zmenili prácu, lebo pred dvoma rokmi, keď sa zmenilo politické zoskupenie, nastúpila v médiách výmena kádrov. Veľmi veľa novinárov prešlo zo súkromných médií do verejnoprávnych médií, lebo bolo veľa voľných miest, takže miesta si novinári vyberali, ale dokonca už poznám štyri prípady, kedy aj tí noví ľudia tam už nepracujú. Odpracovali nejaký čas a znovu nastúpila výmena zamestnancov. Buď rezignovali sami, alebo boli vymenení, pretože sa nenapasovali do trendu a do politiku šéfa. A pretože teda ľudia boli prepúšťaní, tak bolo treba odniekiaľ vziať nových. Vzali nových, rôznych, veľmi dobrých špecialistov, ale do roku boli tiež vymenení. Hoci začali novú prácu veľmi optimisticky a na nové výzvy sa tešili, ale nakoniec sa nezhodovali s politikou média.

Možno nie som dobrým zdrojom, pretože som viac ako 15 rokov pracovala v lokálnych médiách, v TVP Kraków, a iba pol roka v celopoľskej TVP. Lokálne televízie sú trochu iné. V celopoľskej televízii mali novinári viac „povinných jász“, teda tém, ktoré museli obslužiť, odvyselať, ktoré sú v databanke. Ale celopoľské politické zmeny mali oveľa menší vplyv na lokálne médiá, než na celopoľské. V lokálnych médiách sa väčšinou zmenil len šéf, ale momentálne je tá zmena dosť

hlboká. A potom ešte aj ďalšia výmena, podľa toho, či novinár pracuje efektívne a či spĺňa šéfove požiadavky a jeho líniu.

Autorka práce: Nie sú ohrozené ciele a misia verejnoprávnych médií? Prípadne demokracia v Poľsku, ako o tom hovoria zahraničné médiá?

Dorota Rojek-Koryzna: Príliš ostré vyjadrenie, že by demokracia v Poľsku bola ohrozená. Každý divák má možnosť výberu. Pokiaľ sa nechce dívať na verejnoprávnu televíziu, tak sa môže dívať na súkromnú televíziu. V súčasnosti je tiež trend, že ľudia sledujú televíziu menej, alebo vôbec, hľadajú iné zdroje informácií. Hľadajú na internete, na youtube, v médiách, kde môžu sami nájsť, to čo potrebujú. Ráno človek vstal, doteraz to tak bolo, že si pustil televíziu alebo rádio, ale teraz rádio alebo televízia je síce zapnutá, ale len tak šumí v pozadí Ak človeka zaujíma nejaká udalosť, tak si to nájde na internete, hľadám rôzne zdroje informácií a vyberám si sama. Takže dokedy bude mať človek možnosť výberu zdrojov informácií, a v tejto chvíli má takýto výber, tak tu nemôžeme hovoriť o ohrození demokracie, lebo je to príliš tvrdé vyjadrenie.

Autorka práce: A čo starší ľudia? Ved' tí pozerajú iba TVP, lebo je to jediná televízia, ktorá ide po kábli.

Dorota Rojek-Koryzna: Nie je to tak, v súčasnosti má už skoro každá domácnosť dekódery a aj v malých mestách a dedinách má skoro každý dom a byt na streche namontovanú satelitnú anténu, takže výber kanálov majú širší. To, na čo sa skutočne pozerajú, je iná otázka, pretože každý sleduje to, čo chce.

Autorka práce: Predstavuje teda novela nejakú hrozbu v Poľsku?

Dorota Rojek-Koryzna: Ľudia si demokraticky vybrali toho, koho chcú, aby im vládol. Procedúra bola normálna, prebehla normálne podľa demokratických princípov, vláda bola zostavená normálne. Dokonca nemôžeme ani povedať, že na voľby mali v tom roku veľký vplyv médiá, skôr to bolo opačne. Pred vládou PiS tu vládla PO, a teda aj televízia bola pod KRRiTV a pod PO, takže určite nemôžeme hovoriť, že médiá podporovali PiS, teda stranu, ktorá voľby vyhrala. Pamätáme si voľby, keď Bronisław Komorowski mal priazeň médií, ale prezidentské voľby na celej čiare prehral. Takže toto svedčí o tom, že médiá nemusia byť nutne tou štvrtou mocou, ako sa niekedy nazývajú, že môžu zmeniť vnímanie reality tak, že ľudia budú realizovať to, čo v nich

počujú. Hovorí sa, že kto má médiá, ten má moc. Je to určite element manipulácie, verí sa, že ten, kto má vplyv na médiá, vyšle cez médiá divákovi nejaký názor a ovplyvní ich. Ale nie vždy to tak funguje.

Zdroj: Osobný rozhovor s bývalou redaktorkou TVP Kraków. 2018-01-18. Preložené z poľštiny, skrátené a upravené. [cit. 2018-05-08].

Príloha 4: Preložený prepis rozhovoru s predsedom Rady národných médií Krzysztofom Czabańským (text)

Autorka práce: Novela stvorila Radu Národných médií. Prečo bola potrebná ďalšia rada, keď už existovala KRRiTV?

Krzysztof Czabański: KRRiTV je zapísaná v ústave, je všeobecným regulátorom mediálneho elektronického trhu v Poľsku. Zaoberá sa vzťahmi na tomto trhu a dodržiavaním mediálneho zákona subjektami pôsobiacimi na trhu. Subjektami súkromnými, spoločenskými alebo verejnými ako aj verejnými médiami. Súčasne však spoločne s touto reguláciou menovala vedenie verejnoprávnych médií. Nemenovala vedenie komerčných médií, ani spoločenských, ale verejnoprávnych. Kontrolovala zachovávanie mediálneho zákona, ale menovala vedenie iba verejnoprávnej televízie. Udeľovala koncesie a pod. V tejto roli bol rozpor. Regulátor, ale súčasne aj ten, kto menuje vedenie. Na tento rozpor sa poukazovalo už roky. Nikde inde to tak nefunguje, že regulátor volí vedenie verejnoprávnych médií. My v PiS sme uznali, že táto situácia nebola správna a tak sme sa zhodli na tom, že vytvoríme Radu Mediów Narodowych, ktorá by sa zaoberala výlučne verejnoprávnych médiami a žiadnymi inými. A tak Rada prevzala zákonnú kompetenciu menovania vedenia verejnoprávnych médií. A to bol prvý dôvod vytvorenia Rady Mediów Narodowych. Druhým dôvodom bolo to, aby došlo k integrácii činnosti verejných médií, televízie a rádia, a Poľskej tlačovej agentúry (Polskiej Agencji Prasowej), ktorá do tej doby bola osobitnou spoločnosťou a ktorá ňou stále je, a aj pracuje ako osobitná spoločnosť a riadi sa vlastnými záujmami. Preto sme uznali, že potrebujeme túto Radu, ktorá by sa zaoberala spoločným záujmom týchto médií. A to bol druhý hlavný dôvod vzniku rady.

Naša koncepcia, ktorá vznikla z našich skúseností ako opozičnej strany, bola taká, že bolo potrebné skončiť so stavom, kedy víťaz volieb berie všetko vo verejnoprávnych médiách a nepustí opozíciu k informáciám na tému verejnoprávnych médií a nepustí opozíciu do orgánov verejnoprávnych médií. Preto sme uznali, že je potrebné, aby opozícia mala garantované právne miesto v systéme verejnoprávnych médií. Preto tento zákon, ktorý vytvoril päťčlennú Radu národných médií garantuje dve miesta z piatich miest predstaviteľom dvoch najväčších parlamentných opozičných strán. A tak to teraz funguje. RMN sa skladá z piatich osôb, traja sú predstavitelia vlády a dvaja predstavitelia opozície. Samozrejme, niekto môže povedať, že dvaja predstavitelia opozície predsa môžu byť prehlasovaní a samozrejme sa to takto aj naozaj deje, ale majú prístup k vnútorným informáciám.

Autorka práce: Akú úlohu má teda Rada národných médií (RMN)?

Krzysztof Czabański: RMN má kompetencie podľa zákona. Má široké kompetencie, lebo menuje správne rady a dozorné rady všetkých spoločností verejnoprávnych médií, TVP a Poľského rádia, PAP a 17 regionálnych spoločností Poľského rádia, lebo regionálne stanice Poľského rádia sú osobitné spoločnosti. RMN funguje tak, že máme stretnutia dvakrát do mesiaca a rozprávame sa o najdôležitejších veciach, ktoré sa dejú v mediálnych spoločnostiach. Naposledy, keď sme sa stretli s vedením TVP pred týždňom, vedenie TVP predstavovalo rade svoju koncepciu reformy TVP, z čoho má pozostávať. Diskutujeme o tom, lebo tie rozhovory ešte budú pokračovať na ďalšom stretnutí. Takže v praxi, ako je vidno, je to vecná debata na témy jednotlivých mediálnych spoločností. Tie spoločnosti tiež posielajú Rade Mediów Narodowych v súlade so zákonom rôzne informačné správy. Viac sa o tom píše v zákone. Hlavne sú to informácie o financovaní, ale aj programové informácie.

Autorka práce: Čo prekáža Európskej komisii, a môžeme povedať, že demokracia v Poľsku je ohrozená skrze verejnoprávne médiá?

Krzysztof Czabański: Rozprával som sa svojho času s EBU (pozn. autorky: Európska vysielacia únia). Má za úlohu hlásiť ohrozenia tohoto typu, ale keď sme začali detailnejšie diskutovať, a ja som sa spýtal, že aký je systém menovania vedenia verejnoprávnych médií napríklad v Španielsku, ukázalo sa, že tam ich menujú generálne kortesy, resp. parlament, troma päťtinami hlasov. A keď sa nepodarí na prvý krát vybrať troma päťtinami, vyberá sa jednoduchou väčšinou, takže vláda môže vybrať

svojich predstaviteľov. Ja celý čas zdôrazňujem, že v rôznych štátoch, napríklad v Nemecku to majú na starosti samostatne spolkové štáty, v Španielsku stavy, vo Francúzsku to bol donedávna sám prezident. Teraz je ten francúzsky systém komplikovanejší, pretože zapája aj parlament. Ale skoro všade má prsty vláda, skoro všade rozhodujú o vedení verejnoprávnych médií politici, nie umelci alebo profesionálne združenia, ale politici a najčastejšie momentálna vláda. My sme zaviedli štatutárny záznam, že musí byť na 5 členov, dvaja členovia musia byť z opozície a to sú miesta garantované týmto zákonom. Takže si myslím, že na európske podmienky je tento systém veľmi demokratický a tie varovania podľa mňa nemajú oporu v realite. Skôr vychádzajú z určitej všeobecnej politiky európskych inštitúcií voči Poľsku. Pozrite sa, nakoľko boli na začiatku roku 2016 tieto európske organizácie aktívne vo veci údajného ohrozenia demokratických slobôd v poľských médiách a slobody médií, ale už rok a pol sa táto téma v našich rozhovoroch medzi nami neobjavuje.

KRRiTV má ústavné úlohy a dáva pozor na všetky médiá, aj súkromné aj elektronické. RMN má dve hlavné úlohy, ktoré vychádzajú zo zákona. Menuje vedenie médií a má monitorovať a vyhodnocovať programový obsah týchto médií. Máme tiež dozerať na misiu verejných médií.

Autorka práce: Nie je ohrozená misia verejnoprávnych médií, keď je TVP „v rukách vlády“?

Vláda nemá žiadne právomoci v tom, že môže menovať vedenie alebo odvolávať. Všetky tieto právomoci má RMN, ktorá, ako vravím, nie je vládny orgánom.

A či je ohrozená mediálna misia, teda či politici neohrozujú túto misiu a neovplyvňujú ju? Je urobený monitoring toho, ako často vystupujú politici z opozície a koalície v rádiu a v TVP a vďaka tomu je verejná kontrola, či náhodou vládni predstavitelia nemajú viac vysielacieho času než opoziční. Z tých dát nevyplýva, že by boli vládni predstavitelia zvýhodňovaní a viac pozývaní do televízie. Ale to je vec čisto formálna, poviem to zo svojho pohľadu. Pracujem v médiách už viac než polovicu storočia, začal som ešte pred vysokou školou, hneď po maturite. Z tejto mojej perspektívy musím povedať, že skutočné nebezpečenstvo pre verejnoprávne médiá neleží vo svete politiky, ale vo svete komercie a financií, pretože podľa môjho názoru, komercializácia a reklama tvoria televízny alebo rozhlasový programový obsah vzhľadom na potreby reklamného trhu. Keďže systém financovania bol v predošlej vláde iný.

Zdroj: Telefonický rozhovor s predsedom Rady národných médií. 2018-01-29.
Preložené z poľštiny, skrátené a upravené. [cit. 2018-05-08].

Príloha č. 5: Preložený prepis rozhovoru s poslankyňou Sejmu za stranu Právo a spravodlivosť a podpredsedníčkou programovej rady TVP Barbarou Bubulou (text)

Autorka práce: Čo sa novým zákonom zmenilo, ako vznikol a prečo ste sa rozhodli pre takúto novelu mediálneho zákona?

Barbara Bubula: Zmeny v mediálnom zákone boli zavedené v roku 2016, to je iba časť toho, čo sme plánovali po víťazstve vo voľbách. Ukázalo sa, že zavedenie toho v celosti v jednej zmene zákona bude veľmi ťažké, pretože naše plány, ktoré sa týkajú všetkých zmien v oblasti verejnoprávných médií majú dva elementy. Zakotvenie ich nového statusu, nie ako spoločností obchodného práva, ale inštitúcií vyššej verejnej užitočnosti. Teda štátnej inštitúcie, národnej, takej ako je napríklad národné múzeum alebo štátny archív, ktorá by podliehala špeciálnemu zákonu, špeciálnym reguláciám. Tieto ju vyčleňujú z režimu spoločnosti nastavenej na zisk a presúvajú smerom k inštitúcii, ktorá bude slúžiť spoločnosti a využívať z väčšej časti verejné peniaze. Takže tu bol potrebný druhý element, to znamená taký, ktorým vytvoríme nový systém financovania týchto médií. Stretlo sa to ale s veľkým odporom, nie iba z opozície ale aj zo zahraničia, a to kvôli tomu, že je zložitý celý nápad verejnosti dostatočne vysvetliť. Mali sme obavy, že stratíme verejnú podporu, takže sme zmenu médií urobili len z malej časti. Zatiaľ sa nám ešte nepodarilo zmeniť systém financovania a urobiť verejnoprávnu televíziu nezávislú na zisku z reklamy. Týka sa to hlavne TVP, pretože Polskie radio je zo 70 % financované z koncesionárskych poplatkov a iba 20% peňazí ide z reklám, ale v TVP 70 % zisku tvorí reklama a okolo 20 % peňazí je z verejných prostriedkov. Kvôli tomu sme teda urobili iba časť reformy, čím vznikla RMN, útvar, ktorý má dohliadať na novú inštitúciu verejnej služby a ktorý má zrušiť systém, v ktorom by verejnoprávne médiá fungovali na trhu na zásade rovnosti všetkých činiteľov, vrátane komerčných médií. Závislosť na KRRiTV znamenala, že s TVP sa zaobchádzalo rovnako ako s inými komerčnými televíziami, ako s Polsatom alebo TVN, a nie ako s inštitúciou, ktorá má slúžiť iným cieľom, než je iba zarábanie peňazí.

Mal byť teda položený väčší tlak na programovú kontrolu televízie, a v súvislosti s tým, aj väčší tlak na plnenie cieľov médií verejnej služby. Teda ponúkanie programov, ktoré nie sú pre komerčne rentabilné, pretože hlavne v tomto je rozdiel medzi TVP a komerčnými televíziami. Povinnosťou verejnoprávnej televízie je naplňovať misiu. Táto misia neviaže TVN ani Polsat. Problém je v tom, že sa nám podarilo presadiť iba najjednoduchšiu a najmenšiu časť celej reformy. Stále ešte pred nami stoja ďalšie kroky, napríklad zmena financovania, zmena štatútu TVP a Poľského rádia na štatúty inštitúcií vyššej verejnej užitočnosti. To bude ale až v ďalšom kroku, pretože teraz máme problém s Európskou úniou a s Európskym právom.

Autorka práce: Čo zabrzdiло tie ďalšie zmeny?

Barbara Bubula: Nie iba nedostatok podpory verejnosti a odpor opozície, ale tiež hrozba zo strany európskych inštitúcií, ktoré by nám mohli túto právnu zmenu úplne zastaviť. Až teraz po dvoch rokoch sme dostali expertízy, ktoré potvrdzujú, že musíme vypracovať také právne texty, ktoré by Európskej komisii neprekážali. Ak by sme to neurobili a Európska únia by nám tieto zmeny zastavila, TVP by sa musela vzdať podpory štátu. Podobne ako sa to stalo v minulosti s poľskými lodenicami, keď boli prinútené vzdať sa podpory štátu a zažili úpadok, pretože Európskej únii prekážalo, aby ich zachraňoval štát z vlastných prostriedkov. Takže bola na mieste obava, že sa niečo podobné stane vo vzťahu k verejnoprávnym médiám, že ten nový zákon s novým financovaním nebude uznaný a bude nutné vrátiť prostriedky, ktoré by sme v nesúlade s právom EU udelili TVP. Následne by TVP upadla a musela by sa vybudovať nanovo, čo by bolo veľmi zložité a mohlo by sa stať, že už by si nikdy znovu nevybudovala svoju pozíciu u divákov. Takto sa to totiž stalo v Holandsku okolo roku 2000, keď vtedajšia vláda znížila mieru pomoci od štátu verejnoprávnej televízii a ukázalo sa, že na jej miesto nastúpil nemecký vysielateľ. A aj napriek tomu, že sa politické sily v Holandsku spojili a vybojovali si povolenie od Európskej rady, aby holandskej televízii mohli prispievať zo štátnych financií a zachrániť ich, verejnoprávna televízia v Holandsku sa už nikdy nevrátila na úroveň sledovanosti, ktorú mala pred týmto negatívnym procesom.

To všetko teda spôsobuje, že my teraz v Poľsku musíme konať veľmi opatrne, preto sme zatiaľ urobili iba drobnú časť celej tej reformy.

Ale v reforme máme aj otázky, keďže nebola dokončená. Ide o status RMN, tejto novej inštitúcie, ktoré sa mala zaoberať výlučne verejnoprávnymi médiami, vo vzťahu

k dozornej rade televízie. Pretože TVP je naďalej spoločnosťou obchodného práva, lebo ten druhý krok sme neurobili. Dozorná rada je útvar, ktorý je v každej spoločnosti obchodného práva a táto rada sa zodpovedá pred právom. Vedenie sa zodpovedá pred tou radou a ona sa zodpovedá pred právom, či táto spoločnosť nie je napríklad v úpadku, alebo či tvorí zisk. Takže to nastavenie je stále také, že je potrebná kontrola činnosti, a že má tvoriť zisk. Stále je možné dozornú radu a vedenie brať na trestnú zodpovednosť, postaviť pred súd za to, že priviedli spoločnosť do zlej finančnej situácie, alebo že konali na jej škodu. To je to zložité v realizácii celého predsavzatia, lebo RMN na jednej strane prideluje peniaze a rozhoduje o tom, kto je prezidentom TVP, ale na druhej strane je tu stále útvar vo forme dozornej rady, ktorá má dbať o financie TVP a o to, aby zarábala peniaze a neprinášala straty ako spoločnosť štátnej pokladnice. Takže tu nastal konflikt medzi existenciou RMN a dozornej rady, ktorá stále existuje, a stále je tu oblasť činnosti, ktorým disponuje KRRiTV, ako ústavný orgán, regulátor médií.

Autorka práce: Existuje KRRiTV, prečo bola potrebná ďalšia rada a aké má kompetencie?

Barbara Bubula: Časť kompetencií KRRiTV jej bolo odobratých, ale nie všetky, lebo televízia stále závisí na kontrole, či nie je porušované právo z hľadiska reklamy, alebo či sa neporušuje právo z hľadiska ochrany maloletých, alebo umiestňovania predmetov, alebo iných elementov, ktoré sú obsiahnuté v zákone o rozhlasovom a televíznom vysielaní. To všetko KRRiTV ďalej kontroluje a je tu ešte aj RMN. Na druhej strane dozorná rada stále zodpovedá z hľadiska obchodného, finančného a právneho pred súdom, či TVP koná v súlade s právom. A ešte je tu, som jej šéfkou, programová rada, ktorá hodnotí program TVP a v súvislosti s tým máme problém, lebo program TVP a to, či TVP plní misiu verejnoprávnych médií hodnotí tiež RMN. To je výsledok nedokončenej reformy, lebo všetky tie zmeny bolo potrebné vykonať naraz. Pretože, čím dlhšie s reformou nehybeme, RMN sa dostáva do konfliktov s troma dosiaľ existujúcimi inštitúciami. KRRiTV má silnejšie postavenie, pretože je v ústave. Tiež je tu otázka, komu prináleží hodnotenie programu. Zákon to vymedzuje. To znamená, že napríklad RMN má svoje kompetencie dané v zákone, ale keď ide o plán hmotno-finančný a programovo-finančný TVP alebo rádia, musí byť vopred potvrdený programovou radou. Takže dozor programovej rady je tu zapísaný v zákone, že musí

byť. Môže to byť jednou vetou, krátko „hodnotíme kladne alebo záporne“, ale bez toho nemôžu byť pridelené cez KRRiTV koncesionárske prostriedky.

Zmena zákona o verejnoprávných médiách a verejnoprávnej televízii mala byť hlavne odlišením verejnoprávnej televízie od komerčných televízií. PiS kladie veľký dôraz na to, aby verejnoprávna televízia nebola útvarom na obchodnom, komerčnom trhu, ale aby bola nezávislá od zarábania peňazí z reklamy.

Členov RMN volí Sejm, ale po prvýkrát bolo zadané pravidlo, že má päť členov, v ktorom musia byť dve osoby z opozičných klubov. Je tu teda taký mechanizmus, ktorý predchádza tomu, aby v bola taká rada v celosti vybraná vládou, lebo je tam mechanizmus, že to nie je možné vybrať inak, než tak, že dávajú návrhy aj parlamentné kluby, ktoré sú v opozícii. To je taký element, ktorým sa bránime, že to nebude útvary, ktorý bude nemenný, daný. Napríklad v KRRiTV nie je nutnosťou, aby tam boli ľudia z opozície. Do KRRiTV vyberá dve osoby Sejm, jednu Senát a jednu prezident. Po voľbách v roku 2015 sa podarilo, že väčšina Sejmu je PiS, v senáte je väčšina PiS a prezident je tiež vybraný podľa návrhu PiS, všetky osoby v KRRiTV, v súlade s pravidlami v ústave, získavajú podporu PiS. Ale tu v RMN je zabudovaný v systéme volenia osôb mechanizmus, že musia byť aspoň dve osoby z opozície. Ale hlasovanie v RMN môže byť 3 ku 2, takže rozhodnutia rady sú podriadené momentálnej vládnej väčšinou s tým, že všetky rozhodnutia sú viditeľné zo strany opozície. Neexistuje situácia, aby bola diskusia, informácie alebo pozadie prípravy nejakého rozhodnutia ukryté pred opozičnými stranami.

Autorka práce: Opozícia ale novelu médií kritizovala. Prečo?

Barbara Bubula: Keďže píšete diplomovú prácu, tak poviem úprimne, že boli pochybnosti aj argumenty opozície, že sú vyberaní ľudia, ktorí nespĺňujú zákaz spájania funkcie poslanca a senátora s členstvom v RMN. Lebo pán Czabanski, šéf RMN, ako ak dvaja predstavitelia RMN, navrhovaní PiS, sú poslancami aj členmi RMN a boli otázniky, či to je v poriadku, že tieto dve funkcie sa spájajú. Takéto veľmi silné opozičné argumenty padali. Nemám rolu, aby som to mohla hodnotiť, ale tieto argumenty sú určite na zváženie a treba o tom premýšľať, či to je dobré. Ja som bola členom KRRiTV viac ako tri roky a mala som zákaz a musela som zložiť poslanecký mandát, aby som mohla vstúpiť do KRRiTV. Po smrti pána prezidenta Kaczyńského naša zostava bola rozpustená a nástupca prezident Komorowski zrušil zostavu našej rady a vytvoril novú. Takže to je jeden z elementov, ktorý by mohol budiť kritiku v

spojení s blízkým vzťahom medzi vládnuou väčšinou, politickou podporou a dozorom nad verejnoprávnymi médiami. To bol tiež element, ktorý bol kritizovaný. Na to je len jedna odpoveď, je istým pokrytectvom považovať verejnoprávne média za také, ktoré by celkovo vystupovali mimo dosahu výkonnej moci v danom štáte. Vo veľa štátoch priamo nastupuje menovanie vedenia verejnoprávnych médií premiérom, ministrom kultúry, prezidentom. Taká situácia je napríklad vo Francúzsku. Vo Veľkej Británii to tiež ide priamo z úrovne vlády, dokonca minister sa zaoberá ustanovením šéfa BBC. Vo veľa krajinách EU tento model funguje, to znamená že sa predpokladá, že média majú byť kontrolované s ohľadom na nestrannosť, ale predpokladá aj že existuje určitá zodpovednosť za ich stav zo strany tých, ktorých voliči poverili na dané volebné obdobie vládou v štáte. Takže, ak ide o verejnoprávnu televíziu, táto má záväzok splňať rolu a misiu médií verejnej služby na rovnakom princípe, ako má byť ministerstvo spravodlivosti spravodlivé, bez ohľadu na to, či vládne pravica alebo ľavica, alebo ktokoľvek iný. V tomto zmysle toto obviňovanie akosi slabo obstojí pred praxou, ktorá sa používa vo veľmi veľa štátoch EU, že zodpovednosť za personálne šéfovanie verejnoprávnym médiám prijíma na seba väčšina, ktorá má vládu.

Autorka práce: Táto novela sa volá malá. Bude aj veľká?

Barbara Bubula: Áno, už je pripravená cesta, ktorá nás privedie k zmene spôsobu financovania. Zatiaľ neriešime zmenu stavu verejnoprávnych médií, zo spoločnosti a.s. na štátnu inštitúciu vyššej verejnej služby. Prechádzame k momentu zmeny spôsobu financovania, bolo zistené, že možno nebude treba zaviesť nový systém koncesionárskych poplatkov, lebo je tu veľký spoločenský odpor. Momentálne platí koncesie okolo 10% ľudí. Ten systém platenia koncesíí spoločne s účtami za elektrinu, ako je v Čechách, bol testovaný aj u nás, dokonca už bol pripravený aj zákon ešte na začiatku našej vlády. Po prvom čítaní bola ale veľká kritika, že bude veľký odpor spoločnosti a budú problémy s exekúciou. Najnovšia verzia je taká, že to preskúmate. Prečo sme trvali na koncesii? Z dvoch dôvodov. Systém koncesíí je z pohľadu psychologicko-sociologického lepší, pretože viaže odberateľov televízie a rádia s tou inštitúciou bezprostredne, tzn. keď si platcom koncesie, cítiš sa spoluvlastníkom a spoluzodpovedným a chceš sa porátať s tým, toho komu dávaš peniaze. Keď je financovanie iba z rozpočtu štátu vtedy neviaže bezprostredne diváka s médiom. To je argument za ponechanie koncesíí.

Druhý argument bol taký, že sme vedeli, že bude problém so schválením v Európskej komisii. Celková zmena finančného systému napríklad na systém rozpočtový, keď dáme veľké peniaze z rozpočtu štátu, bude znamenať, že pôjde o nedovolenú verejnú pomoc, ktorá narušuje konkurenciu s komerčnými televíziami. Ide hlavne o to, že nedovolená verejná pomoc je postihovaná preto, že narušuje normálnu hru na trhu. Nielen keď ide o lodenice alebo elektrárne, ale aj o televízie. Keby protestovala TVN alebo Polsat, že TVP dostala z rozpočtu štátu miliardu zlotých, Európska komisia mohla by povedať, že to je nedovolená verejná pomoc. Ale posledné expertízy sú také, že to bude to uznané v takej výške, v akej ma prichádzať z koncesíí. Teraz prichádza z koncesíí napríklad 700 miliónov zlotých, a to platí len 10% domácností. Takže, keby platilo 90% domácností, to by bolo okolo 3 miliárd zlotých na kontá všetkých verejnoprávnych médií. Takú sumu teda my strácame ako keby ročne, ten rozdiel je to, čo ľudia neplatia. Bolo však zistené, že možno tu nebude odpor zo strany EU komisie, keby bola do tejto výšky udelená verejná pomoc z rozpočtu štátu. Takže v tej teoretickej výške príjmu z koncesíí, aká by bola, keby všetci platili. No a takýto zákon je teraz pripravený a 1. januára 2019 má byť zavedený nový systém rozpočtového financovania v sume od 2,5 do 3 miliárd zlotých. Takáto suma bola uznaná, tiež v oficiálnych kontaktoch a rozhovoroch s EU komisiou bola uznaná. Suma ktorá je odôvodnená pre dobrú realizáciu verejnoprávnej misie, keby všetci platili koncesie. Potrebných je 2,5 až 3 miliardy zlotých ročne. To bude veľký nárast rozpočtu, lebo teraz celé výdavky na kultúru predstavujú 3 až 4 miliardy a tu dodatočne bude potrebné dať ďalšie 3 miliardy na fungovania verejnoprávnych médií.

Autorka práce: Nebude reformou ohrozená misia verejnoprávnych médií?

Barbara Bubula: Reforma vlastne chcela zlepšiť misiu verejnoprávnych médií. Cieľom reformy bolo bezpečné financovanie, aby sa verejnoprávne médiá odlišili od komerčných médií. Dlhodobé financovanie. Predpoklad bol, že budú peniaze na veľké projekty, napríklad na dobrý vysokorozpočtový historický film o časoch, o ktorých v televízii nebolo nikdy zmienky, o ktorých televízia ešte nevysielala. Alebo animované filmy pre deti, lebo v Poľsku bola v minulosti bohatá tradícia, ktorá bola premárnená. Tiež máme v Poľsku peknú tradíciu výroby prírodovedných filmov, boli sme majstrami a dokonca aj Angličania sa od nás učili, ale táto tradícia tiež v 60. a 70. rokoch minulého storočia skončila, pretože nebolo dostatok peňazí. Prístup k tomu bol teda taký, že spravíme dohľad nad tým, aby sa verejnoprávna televízia odlišila od

komerčných televízií, ale iba kvôli tomu, aby plnili rolu umocnenia národnej kultúry, poznávania histórie, poradenstva, také veci, pre ktoré nie je dost' peňazí v komerčných televíziách. Komerčné médiá sa totiž nikdy nezaoberajú prenosom koncertov vážnej hudby, napríklad novoročný koncert vo Viedni vysiela rakúska verejnoprávna televízia, lebo súkromné médiá by toto nikdy nespravili. To isté sa deje s veľkými divadelnými predstaveniami alebo prezentáciou literárnych recenzií. Celý kultúrny život alebo spoločenská edukácia. To isté platí o prezentácií spoločenských vecí, napríklad vzdelávania divákov o občianskych právach, o nevyhnutnosti účasti vo verejnom živote, o organizáciách verejného života, to všetko má možnosť vysielať verejnoprávna televízia, lebo súkromná by na to nemala dostatok financií. A to sa viac ako 20 rokov v Poľsku zanedbávalo, pretože na začiatku 90. rokov bola prijatá chybná ideológia, že verejnoprávne médiá sa musia samé uživiť, takže sa museli pripodobniť súkromným médiám a bojovať s nimi o reklamný čas, a na tom postaviť svoju existenciu. Ale to bol úplne nesprávny prístup, pretože tým verejnoprávne médiá strácali svoju podstatu.

Autorka práce: Ak teraz bude TVP závislejšia na vláde a na politikoch, nebude väčší tlak na novinárov zo strany politikov? Veľa novinárov z TVP odišlo alebo boli vyhodení...

Barbara Bubula: To je iba polovica informácie, pretože za minulých vlád ešte viac novinárov, ktorí mali pravicové názory, bolo vyhodnených z TVP a z Poľského rádia, a to v tých časoch ešte RMN neexistovala. No a je dlhý zoznam ľudí, ktorých vyhodili počas rokov 1997 až 2015, bola nerovnováha. Ja som bola svojho času autorkou analýz o tom, ako veľa istých názorov nie je prítomných vo verejnej diskusii dlhé roky, z toho dôvodu, že TVP bola viac ako 20 rokov naklonená na ľavicovú a liberálnu stranu. Ešte v 90. rokoch bolo také krátke obdobie, kedy bolo v TVP veľa pravicových novinárov. Na začiatku 90. rokov, do polovice 90. rokov, ale potom bolo veľmi rýchlo veľa mladých novinárov vyhodnených z TVP, pretože to bola taká doba, kedy sa zdalo, že TVP bude televíziou pluralitnou. Potom nastúpili dlhé roky, kedy konzervatívne, pravicové a kresťanské názory boli eliminované. Takže terazšie dvojročné námietky a hodnotenia, že teraz nastúpila katastrofa z druhej strany, sú absolútne neoprávnené, pretože predtým bola doba naklonenia oveľa väčšia, 20-ročná. Teraz je iba preklopenie tých proporcií. Jacek Kurski argumentuje tiež tak, že bohužiaľ tak je, že všetky komerčné televízie reprezentujú protivládne politické pohľady, preto TVP musí

prevziať vyvažujúcu rolu. Také je vysvetlenie toho, prečo je v TVP väčšia reprezentácia provládných pohľadov, napriek tomu, že iné pohľady neeliminuje, pretože TVP stále pozýva do svojich programov a rozhovorov aj veľa opozičných politikov. Dokonca bol zameraný vysielač čas, a TVP tieto informácie zverejňuje, bola diskusia v komisii kultúry 9. januára, že je samozrejme prebytok (pro)vládných informácií, ale stále veľa hodín je venovaných názorom opozičných politikov. Prítomnosť informovania o rôznych pohľadoch stále v TVP je, a neexistuje nič také, ako eliminovanie prístupu do TVP opozičných politikov, čo sa ale predtým, než nastúpil Jacek Kurski, stávalo. Predtým boli také informácie, že preklopenie na druhú stranu bolo vtedy ešte väčšie a dokonca sa zatajovali isté témy. Ja som robila programovú analýzu, z ktorej vyplynulo, že niektoré témy neboli prítomné, napríklad téma nespravodlivosti súdov, korupcie, nesprávnosť distribúcie národného majetku, témy ohľadne mafie atď. To nebolo iba za času vlády Občianskej platformy, ale aj za predošlých vlád.

Zdroj: Osobný rozhovor s poslankyňou Sejmu za stranu Právo a spravodlivosť a podpredsedníčkou programovej rady TVP. 2018-01-22. Preložené z poľštiny, skrátené a upravené. [cit. 2018-05-08].